ALİ YILDIRIM

BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZE

ALEVİ BEKTAŞİ DEYİŞLERİ

I

Uyum

ALİ YILDIRIM

BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE

ALEVİ BEKTAŞİ DEYİŞLERİ

1

Birinci Basım: Ayyıldız Yayınları
İkinci Basım: Haziran 1997

Kapak Tasarım:
Melihat Doğançay

Baskı: Kozan Ofset
Tel: (0312) 384 19 67

ISBN: 975-7059-05-6(Tk.no)
975-7059-06-4

UYUM YAYINCILIK PAZARLAMA TURİZM LTD. ŞTİ.
Sağlık 2 Sok. 63/1 Yenişehir/Ankara
Tel/Fax: (0312) 4321 20 68 - 431 74 76

ALİ YILDIRIM

BAŞLANGICINDAN GÜNÜMÜZE
ALEVİ BEKTAŞİ DEYİŞLERİ
I

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ YERİNE I

Alevi-Bektaşi kültürünün "sözlü" bir kültür olması, temel kaynaklarının ancak çok az bir kısmının henüz yazıya geçmiş, olması gerçeği ile yüzyüzeyiz.

Aleviliğin/Kızılbaşlığın kırda yaşanan, köylülüğe dayanan bir inanç/yol olması "sözelliği" bir açıdan doğal kılmıştır. Okuma yazma bilmeyen, merkezi otorite ve ideoloji ile hiçbir bağı olmayan Anadolu köylüsü "inanç kaynaklarını" dillden dile aktararak yaşatmış var kılmıştır.

Kentte yaşayan Bektaşiler için de durum çok farklı değildir. Ortodoks Osmanlı İslam anlayışının dışında ve karşısında yer alan Bektaşiler, Kızılbaşlar kadar olmasa da Osmanlı zulmünden paylarını almışlardır. 1826'da II. Mahmut tarafından yürütülen "Bektaşi dergahlarının imhası harekatı" sırasında İstanbul, Anadolu lve Rumeli'nde onlara Bektaşi dergahı lyakılıp, yakılıp lortadan kaldırılırken bu dergahlılarda bulunan yüzlerce kitap da imha edilmiştir:Osmanlı zulmü, Bektaşilerin kültürel-inançsal değerlerini yazılı olalrak ortaya koymalarına, yeni kuşaklara yazılı olarak aktarılmasına olanak tanımamışştır.

O nedenledir ki Alevi-Bektaşı kültürü "sözel" bir kültürdür. Yüzyıllardır halkın kafasında, yüreğinde, belleğinde yaşanmıştır. Bu kültürün temel kaynaklarının yazıya geçirilip yayılmasını çok önemli bir görev olarak değerlendiriyoruz. Kuşkusuz bu işin son derece gerekli bir yanını hala yazıya geçmemiş kaynakların araştırılıp, bulunup, derlenip yazıya geçirilmesi ve yayılması oluşturuyor. Ayrıca eski yazı ile yazılan kaynakların bugünkü dile aktarılması, okura sunulması gerekiyor. Bunlar kadar olamasa da parça parça yayınlanan, kıyıda köşede kalan kaynakların elden geçirilerek yayınlanması da önem taşıyor. Onlarca yıl önce yayımlanan fakat bugün elde edilmesi olanaksız olan Alevi-Bektaşi kaynaklarının yeniden basılması da bir sorumluluk olarak ortada duruyor!

Alevilik-Bektaşilik konusunda yayınlanan kitapların yüzyıldan daha az bir ömrü var. Bin yıllık bir inancın, felsefenin günışığına çıkışı bu kadar yeni ise, Osmanlının bu "yol"a uyguladığı baskının şiddeti de o kadar fazla...

Çeşitli kütüphanelerde 1800'lerin ikinci yarısından sonraya ilişkin yazmalara rastlansa da, Alevi-Bektaşiliğe ait ilk çalışma olarak **Ahmet Rıfkı**'nın 4 ciltlik "**Bektaşi Sırrı**" (1325/1909) adlı kitabını

bilertebiliriz. **Besim Atalay**'ın "**Bektaşilik ve Edebiyat**" adlı çalışması ise 1924 tarihlildir.

Cumhuriyet sonrasında Alevi-Bektaşi edebiyatına ilişkin ilk kitap halk edebiyatı alanında büyük bir usta olan **Sadeddin Nüzhet Ergun**'un dev yapıtıdır. "**Bektaşi Şairleri**" adı ile Marif Vekaleti'ce1930'da yayınlanan kitap 560 sayfadır. Ergun araştırmalarını genişletmiş ve kitap "**Bektaşi/Kızılbaş/Alevi Şair ve Nefesleri**" adı ile 1955'de 3 cilt olarak yayınlanmıştır. Sözkonusu kitap bu alanda bir "klasik" niteliğindedir. Ergun'u başka yazarlar izlemiştir.

Elinizde tuttuğunuz bizim çalışmamız ise, şimdiye dek yayınlanan tüm kitapların, dergilerin ve tek tek deyişlerin irdelenmesi ve elden geçirilmesi ile oluşturulmuştur.

Bu kitabın yayınlanmasındaki temel kaygı, Alevi Bektaşi yoluna ilişkin kültürel değerlerin yeni bir bakış açısıyla ortaya konulmasıdır. Bu kitabı yayınlarken çok önemli gördüğüm bir noktanın altını yeniden yeniden çizmek isterim. Alevi-Bektaşi deyişleri, Alevi-Bektaşi yolunun anlaşılmasında, kavranılmasında, keşfedilmesin de temel kaynak niteliğindedir.

Bu cilt Yunus ile başlıyor ve Kul Nesimi'nin deyişleri ile son buluyor. Bu ciltte otuziki ozanın deyişleri yer alıyor. Her ozandan, deyişlerinin karakterini yansıtacak olan deyişleri seçmeye özen gösterdik. Kimi ozanlarınsa eldeki tüm deyişlerini kitaba aldık. Şimdilik iki cilt olarak tasarladığımız bu çalışmayı genişleterek sürdürmek amacındayız.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasınmdaki katkılarından dolayı Uyum Yayınları Genel Yayın Yönetmeni Bayram Yurtçiçek'e teşekkür ediyorum.

Siz okur dostlarıma ise sevgilerimi iletiyorum.

Ali YILDIRIM
Dikmen, Nisan 1997

HALK KÜLTÜRÜNÜN TEMELTAŞI ALEVİ BEKTAŞİ EDEBİYATI

Halk kültürünün, halk edebiyatının tarihsel süreç içersinmde yarattığı en parlak en mükemmmel ürünlerini tartışmasız bir biçimde söyleyebiliriz ki Alevi-Bektaşi edebiyatı oluşturur.

Anadolu insanının yaşantısından, inancından, acısından ve başkaldırısından süzülerek meydana gelen ve günümüzde de değerinden hiçbir şey yitirmeden varlığını sürdüren bu edebiyatın en büyük ve önemli parçası da deyişlerdir.

Deyiş, halkın sözlüğünde şiir yerine kullanılan, söylemekten, demekten gelen bir güzel sözdür.

Alevi-Bektaşi deyişleri vilayetnamelerin, menkıbelerin, sazın, semahın yanında ve onlarla birlikte halkt edebiyatının ollduğu gibi, Alevi-Bektaşi inancının da **anakaynağı** durumundadır.

Alevi-Bektaşi deyişlerini irdelerken, değerlendirirken **kültür tarihi** açısından son derece zengin ve görkemli bir mirasla karşıkarşıya geliriz.

Halkın belleğinde yüzyıllardır capcanlı bir biçimde yaşayan bu deyişler, bize, **Alevi-Bektaşi** yoluna, erkanına ilişkin değerli bilgiler, ipuçları sunar. Alevi-Bektaşi yolunun yazılı kaynaklarının yok denecek kadar az olduğu gözönüne alınırsa, **bin yıllık bir birikimin** eseri olan deyişlerin değeri, anlamı da kendiliğinden anlaşılır.

Bu deyişlerin kaynaklarının, konularının ve deyişlere can veren ozanların tarihsel kimliklerinin gerek ayrı ayrı, gerekse bir bütün olarak ele alınması, deyişlerin ayrıntılarında, ozanların kimliklerinde saklı inceliklerin kavranılması, Alevi-Bektaşi erkanının ruhuna nüfuz etmek için gerekli ve zorunlu bir çabadır.

Alevi-Bektaşi deyişleri içinde yaşanılan ortamın, sosyal ve ekonomik ilişkilerin asgari de olsa yansıtıcısı olmaları dolayısıyla tarihsel veriler içerirler. Yüzyıllar öncesinden üretilen deyişler günümüze dek yaşamışsa, bunda, deyişlerin sağlam estetik düzeyi kadar içeriğinin de somut tarih kaynağıdır.

Deyişler donmuş, hareketsiz, cansız söz kalıpları olmayıp, tam tersine, bütün zamanların ruhunu, hareketliliğini, dünyasını kendi özünde taşıyabilme özelliğine sahiptir.1200'lerden günümüze kadar ulaşan bin yıllık bir lserüven tüm renkleriyle söz söz, dize dize girmiştir deyişlere. Deyişler Yunusların sevgi evrenini de taşır bize,

Pir Sultanların başkaldırı evrenini de. Tek tek parlak birer renktir deyişler, birleşince bir bütün olunca göz kamaştıran bir gökkuşağı...

Bütün tarihsel süreci, ezeni-ezimeni, zalime başkaldıranı, aşkı, doğayı somut, canlı ve yaşanır olarak buluruz deyişlerde. Bunlarla birlikte tarihinin bir an'ını da buluruz.

Bundan dolayıdır ki deyişler sosyal tarihçi için, edebiyat tarihçesi için, bilim adamı için, inanç adamı için, mücadele adamı için işlenecek cevher niteliğindedir.

Alevi-Bektaşi deşyişleri yol insanına, yol erine iznenilmesi, öğrenilmesi ve uygulanması gereken bilgileri sunması dolayısıyla **yol klavuzu** özelliği taşırlar.

Deyişler, Alevi-Bektaşi erkanı için büyük bir ansiklopedidir.

Alevi-Bektaşi erkanı damıtılmış bir biçimlmde deyişlerde kendisini ifade eder. Yol'a ilişkin bilgiler, hareketler, ritüeller, buyruk ve sakınmalar deyişlerden öğrenilebilinir.

Sözgelimi dünyanın oluşumundan, insanlık tarihinden, insanın evriminde sözeden devriyeler, deyişler arasında önemli bir yer teşkil eder. Maddi dünyaya gelen insanın önce cansız, sonra bitki, daha sonra hayvan ve en sonunda insan biçiminde görünmesi, insanın derece derece yükselerek **olgun insan** aşamasına ulaşması ve yeniden aslına kavuşması, deyişlerdi bir **devir** biçiminde gerçekleşir. Sürekli, kesintisiz bir değişimdir sözkonusu olan. Ozan, deyişlerinde yeri, göğü, evreni yaratır. Ardından insanı indirir yöryüzüne sonmra peygamberler gelirler. Yaratan da, yaratılan da peygamber de, insen da ozanın kendisidir.

"Daha Allah ile cihan yok iken
Biz onu var edip ilan eyledik
Hakka hiç bir layık mekan yok iken
Hanemize alldık mihman eyledik

Kendisinin henüz ismi yok idi
İsmi şöyle dursun cismi yok idi
Hiçbir kıyafeti, resmi yok idi
Şekil verip tıpkı insan eyledik"

İki dörtlüğünü yukarıya aldığımız **Harabi**'nin deyişi, devriye türüne mükemmel bir örnek oluşturur. Estetik düzeyi yüksek, içe-

riği ise son derece çarpıcıdır.

Alevi-Bektaşi mdeyişleri yol göstericidir. Alevi-Bektaşi pirlerini, erenlerini deyişlerde bulur, tanırız. Deyişlerde pirler saygıyla, sevgiyle anılır. Pirlerin maddi manevi kişilikleri, menkıbeleri, kerametleri, tahmta kılıçla fethettiği gönüller deyişlerde gelir. Yalnız deyişlerde yaşayan, fakat somut yaşantısına ilişkin hiçbir bilgiye rastlanmayan pirler de vardı.

Deyişlerde pirler gibi Alevi-Bektaşi dergahları da adlarıyla anılır, hürmetle belirtilir.

"Balım Sultan arkadaşı yolmdaşı
Kızıl Deli Sultan'dır hem eşi
Abdal Musa Sulltan dersen er kişi
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde pirlere, dergahlara ilişkin bilgiler ollduğu gibi inanca, yola ilişkin bilgiler, görgüler, nasihatlar, yol göstermeler de işlenir. Deyişler şiirselliği ile bilgilerin aktarılmasını, bellenmesini, öğrenilmesini ve bilince yerleştirilmesini sağlar. Cem'e katılan, deyişleri dinleyen, söyleyen yoleri bir tür bilinçlenmme fealiyeti süreci yaşar.

Edep erkan, yol yorndam bellenilmesinde deyişlerin işlevi yadsınamaz. İnancın, ibadetin, yo'un yürütülmesinde, görülecek bir hizmette deyişleri iş düşer:

"Mürşide varmağa talip olursan
İptida insandan rehber isterler
Verdiğin ikrara doğru gelirsen
Ahd ile peygamdan rehber isterler"

Hatayi yukarıdaki deyişinin devamında 12 hizmeti tet tek sayar ve ödevlerini açıklar. Pirin, mürşidin, farraşın, delilcinin, gözcünün, zakirin, ibrikçinin, sakinin, hakinin ve diğer hizmetlerin anlamını apaçık dile getirir.

Alevi-Bektaşi deyişlerinin içeriği de son derece zengindir. Alevi-Bektaşi edebiyatını salt dinsel nitelikte, yallmnızca inanca ilişkin olarak igerçekleşen bir edebiyat olarak ele almak, tümüyle eksik ve yanıltıcı olur. Alevi-Bektaşi deyişlerini tüm özelliklerini taşıyan

ve ona Alevi-Bektaşi erkanından binbir renk ve canlılık katan büyük bir sanatsal yaratıyla buluşuruz.

Alevi-Bektaşi deyişleri kuşkusuz öncelikle **inanç, yol erkan** konularını içerir. Ne var ki klasik anlamda yapılan dinsel edebiyat, din dışı edbiyat ayrımını Alevi-Bektaşi deyişlerinde yapmak mümkün değildir.

Bu edebiyat, bir yolun edebiyatı, yolından kaynaklanan bir edebiyat olmasına karşın içerisinde, özünde ortodoks, dogmatik dinsel öğeler minimum düzeyde, hesaba katılmayacak ölçüdedir.

Alevi-Bektaşi deyişleri de Alevi-Bektaşi erkanı doğrultusunda batına, içe insanın özüne yönelmiştir. Bu yönetilişteki basın dünyası, görünmeyen nesne, içyüz, ilahi sır ancak insandadır. Sır insanda bulunacak ve insanda çözülecektir.

Bundan dolayıdır ki Alevi-Bektaşi ozanları deyişlerinde insanı her şeyin üstünde tutarlar. Hiçbir dinde, inançta görülmedik, duyulmadık şeyi yaparlar, tanrı ile söyleşir, muhabbet eder, peygamberi ile dost olur, senli benli konuşurlar. Alevi-Bektaşi ozanlarının insan olarak, **yaradan** karşısında, hiç **eziklikleri** yoktur, ekseklik duymazlar.

Tanrı ile, peygamberleri ile konuşulup söyleşilen deyişlire şathiye denir ki bu alanda da ozanlar başarılı örnekler vermişlerdir:

"Gezerken Allah'ı gördüm
Dedi gezme hele hele
Yanıldım yanına vardım
Varmayaydım nola nola"

"Kıldan köprü yaratmışsın
Gelsin kulum geçsin deyü
Hele biz şöyle duralım
Yiğit isen genç a Tanrı"

"Ademi balçıktan yoğurdun yaptın
Yapıp da neylersin bundan sana ne
Halkedip insanı cihana saldın
Salıp da neylersin bundan sana ne"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde ozanlar kendilerince kendilerini anlatırlar ki, bu anlatıma Alevi-Bektaşi felsefenin tüm incelikleri girdiği gibi, ozanların capcanlı portreleri de girer.

"Kim ne bilir bizi nice soydanız
Ne zerrece oddan ne hod sudanız
...
Abdal Musa olldum geldim cihana
Arif anlar bizi nice soydanız"

"Biz Urum Abdallarıyız
Maksudumuz yârdır bizim
Geçtik ziynet kabâsından
Gencinemiz erdir bizim

"Eğer tarikatten sual edersen
Murtamza Ali'di pirimiz bizim
Göregeldiğimiz süregideriz
Kırklardan ayrılmış sürümüz bizim"

Alevi-Bektaşi edebiyatı, inanç ile inanç dışı edebiyat alanlarını birleştirmiş ve bu bu yönü ile halk edebiyatının temeltaşını oluşturmuştur. Bu, renklilik, çeşitlilik katmak analamına gelir.

Alevi-Bektaşi deyişlerinin konularına, işledikleri temalara, içeriklerine ilişkin olarak şunu kesinlikle söyleyebiliriz. İnsana ilişkin hiçbir şey bu deyişlere yabancı değildir!

Örneğin Ali sevgisi ile aşk ve doğa deyişleri yanyanadır, içiçedir. İnsan, duygusu düşüncesi inancı ile bütünsel bir varlık olarak ele alındığında, bunu olağan görmek gerekir. Fakat bu olağanlığı, insani olan hiçbir şey bana yabancı değildir yaklaşımını, Alevi-Bektaşi edebiyatı dışınmldakü inanca yaslanan diğer edebiyatı dışında ki inancı yaslanan diğer edebiyatlarda göremeyiz.

Burada, deyişlerden yola çıkarık, Alevi-Bektaşi deyişlerinin bir özeti olarak şu saptama yapılabilir: Alevi-Bektaşi yolu insani yönleri ile bir **yaşama biçiminin, bir yaşam felsefenin** yalın bir formülasyonudur. Deyişlerdeki inanca ilişkin tüm unsurların sonuçta **başının insana bağlanması,** Tanrı ile peygamberleri Ali ile ehlibeyt, 12 İman ile, Hacı Bektaş, Abdal Musa, Balım Sultan ile insan katında senli benli konuşulup, haşır neşir olunmasında **öte dünya** korkusuna dair en küçük bir iz bulunmaz. Tümüyle şu yaşadığımız dünyanın, hakiki dünyünın ilişkileri, seslenişleri, istemleri sözkonusudur.

Alevi-Bektaşi deyişlerinde yoğun olarak işlenen konuların başında **Ali ve 12 İmam** sevgisi ile karşılaşırız.

12 İmamların başı olan Hazreti Ali deyişlerde, kahramandı, cesurdur, **Tanrı'nın aslanıdır**. Olağanüstü işler başaran efsanevi bir kişiliktir. Bu nitelikleriyle birlikte Alevi-Bektaşi ozanı Ali'yi içlerinden biri, kendilerinden biri olarak görür. Onunla sohbet eder, dertleşir, yarmdıma çağırır, senli benli konuşur. Hatta onu eleştirir, kızar, ona küser. Ozanın dilinde Ali, Arap yarımadasından alınıp Anadolu'ya yerleştirilir, Anadolu'da yeniden **yaratılır**.

Ali asla bir **Arap** değildir! Deyişler Ali'ye Alevi-Bektaşi ozanının kapı komşusu yakınlığında yeni bir yaşam çizer.

"Tuttum aynayı yüzüme
Ali göründü gözüme
Nazar eyledim özüme
Ali göründü gözüme"

Hilmi Baba'nın bu dizeleri, Alevi-Bektaşi felsefesindeki Ali kişiliğinin en yalın, en özlü biçimde anlatımıdır. Ozan kendisini Ali olarak görür, Ali'nin kendisinde cisimlidiğini ifade eder. Ozan insandır, Ali insanındır, insan Ali'dir.

"Pir Sultan'ım şu dünyaya
Dolu geldim dolu benim
Bilmeyenler bilsin beni
Ben Ali'yim Ali benim"

Pir Sultan Abdal Ali'yi insan görmede Hilmi Baba'nın öncülüdür. Pirde Ali'yi özünde görür. Ali'yi kendisi, kendisini de Ali olarak ifade ederek 12 İmamların başını, **Tanrının aslanını** hiç çekinmeden **kulun** yanıbaşına koyuverir.

Alevi-Bektaşi ekranında Ali'nin insan olması, kulla semaha durması, onun efsanevi niteliklerine asla halel getirmez.

"Ol arşı rahman, bu arşta yok iken
Ezeli kandili tutandır Haydar
Cihan derya mliken yer gök su iken
Arşın binasını çatandı Haymldar"

"Ali'dir cesedin kendisi yuyan
Yuyup kefeniyle tabuta koyan
Ali'dir devesin kendisi yeden
Hak ile hak olan aslan Ali'dir"

Hazreti Ali'nin yanısın 12 İmamlar da Alevi-Bektaşi deyişlerinde saygıyla, hürmetle anılır. Deyişlermlde 12 İmamlar adlanyla ifade edilip, özellikleri tek tek dile getirilir. 12 İmamlardan sözeden bu deyişlere **düva imam** da denilir. Ali'nin soyundan gelen bu **imamlar**, Hazreti Ali'den başlayarak sırasıyla şunlardır: İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Musa Kazım, İmam Rıza, İmam Muhammed Taki, İmam Naki, İmam Hasan Askeri ve İmam Mehmdi. Son İmam Mehdi, **sahib-i zaman** olarak anılır ve bir gün geli tüm kötülükleri ortadan kaldıracağına inanılır:

"Dilimde ezberim virdim
Oniki imam Ali Ali
Sefillere eyle yardım
Oniki imam Ali Ali"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde, Alevi-Bektaşi ekranına ilişkin konulara da genişçe yer verilir. Ayini cem, mürşid, rehber, dört kapı kırk makam, uyanan delil, tutulan el, elin dilin, belin bağlanmması, dar, dem, şerbet, lokma, semah, tıgbent, müsahip, kurban, görgü, meydan ikrar gibi değerler hep deyişlerde ifadesini bulurlar.

"Uyansın çerağlar, erkan kurulsun
Açılsın goncalar, güller kokulsun
Sırrını sır eden cana aşk olsun
Erenler bu meydan er meydanıdır"

"Üçler yediler erkanın
Binlerle sürer devranın
Kırklar deminde kurbanım
Kesemezsin demedim mi"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde, yaşanan dünyadan yüz çeviren bir anlayış kesinlikle sözkonusu değildir. Dünya unutulmaz, dünyaya

özgü güzellikler deyişlere bütün renkleriyle gireler. Aşk, sevgi konuları, insana ilişkin en ince duyguların başında yer almalarıyla deyişlerde işlenir.

Allı yeşilli dağlar, boranlı aylallar deyişleri de süsler. Aşk sevgi gibi doğanın, yeryüzünün görkemi de ozanların dilinde söze dönüşür.

"Gam elinden bemin zülfü siyahım
Peygân değdi sinem sinem yaralandı gel
Suna başın için ağlatma beni
Bugün sevda candan aralandı gel"

"Şunda bir dilmberin sallamnışında
Selviye benzettim dallar içinmde
Derya kenarında ırmak yüzünde
Turnaya benzettim göller içinde"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde yobazlığa, softalığa yönelik eleştirel, alaycı bir bakış, yergiler, taşlamalar hep varolmuştur.

İnce bir zekanın ürünü olan taşlamalarda şeriat emirleri, şekilci dinsel buyyruklar kınanarak, **insanın özüne** yönelmenin gereğine dikat çekilir. Hacı, hoca, softa, yobaz, iyinin-güzelin karşısında olan, var da yemez, bulup da yedirmez, dahası ozanın aklına, mantığına, hayatın akışına ters şey neye ilişkin olursa olsun kınanmaktan kaçınılmaz.

Bu yergilerden payının almayan yokmtur. Cennete varmak için(!) kurulan **kıldan ince kılıçtan keskin köprü**, insanın iyilem ve kötülüklerini ölçtüğü söylenen **mizan terazisi**, cehennemde kaynayan**katran kazanları,** cennetlik erkeklere vadedilen köşkler, huri kızlar gibi insanın olağan yaşantısıyla bir ilgisi bulunmayan **ceza ve ödüller**, deyişlerde hiç çekinilmeden alaya alınır.

Alevi-Bektaşi yolu, batıni insanın özüne yönelik inanç ve ibadetleri temel almış olduğundan namaz, oruç, hac gibi biçimselliklere bağlılık duymaz. Özü kirli olanın abdest almakla temizlenemeyeceğini, taş duvara değil, insana secde edilmesini, aslolanın yaşanan dünya olduğunu söyler. Batınî yöneliş yergilere can-kan verir.

Alevi-Bektaşı ozanı, kadı, müftü ya da haksızlık eden, zulüm

uygulayan kim olursa olsun deyişleriyle karşısına dikilir.

Sazı, sözü, semahı, badeyi hakir gören softalar, dünya nimetlerinin tdına varmaktan aciz yaratıklar olarak yerilir, taşlanırlar.

"Ey zahid şaraba eyle ihtiram
İnsan ol, terk et bu kıyl-ü kali
Ehline helaldir naehle haram
Biz içeriz bize yoktur vebali"

Alevi-Bektaşi deyişlerinde son derece önemli bir konu da başkaldırı öğesidir. Başkaldırı öğesi deyişlerde yüzyıllar önce işlenmesine karşın, bugün dahi değerinden hiçbir şey yitirmeksizin yaşamaktadır. Zullme, zorbalığa karşı bu tavır alış tırtışmasız bir çağdaşlığa sahiptir. Halk edebiyatındaki başkaldırı şiirinin tamamına yakını deyişlerden oluşur. Pir Sultan Abdal ile başlayan bu gelenekte deyişler, yoksulların, ezilenlerin dilinde türküleşir, elinde bayraklaşır. Zalim padişah da, zulümkar Hızır Paşa da deyişlerin önünde kuru yaprak gibisavrulur toz olur.

"Yürü bre Hızır paşa
Senin de çarkın kırılır
Güvendiğin padişahın
Oda bir gün devrilir"

"Sayılmayız parmak ile
Tükenmeyiz kırmak ile
Taşramızdan sormak ile
Kimse bilmez ahvalimiz

Bu kısa girişi sonuçlandırırken bir şeyi yeniden belirtmemiz gerekir. Alevi-Bektaşi deyişleri, kendisine özgü dili, kavramları, sözleri ve estetik ypısı ile halk edebiyatına katılan bir renk cümbüşüdür. Aşk doğa deyişleri, destanlar, yergiler, ağıtlar, samahlar ile bir bütün olarak halk edebiyatını da kapsar.

Renkliliği, zenginliği, canlılığı ile Alevi-Bektaşi edebiyatının tüm yönleri ile ayrıntılı olarak işlenmesi, incelenmesi aydınımızın önünde ertelenmz bir ödev olarak durmaktadır.

Yunus ile başlayan Alevi-Bektaşi edebiyatı Kaygusuz Abdal,

Hayati, Pir Sultan, Kul Himmet, Hüseyni, Harabi, Virani ve her yüzyılda katılan yeni ozanlarla, eserlerle büyük bir miras olarak bugüne ulaşır.

Vurgulamakta yarar var ki:

Alevi-Bektaşi deyişleri, sözlü geleneğe yeslanan Alevi-Bektaşi erkanını son derece değerli matereyalleridir. Bu deyişler bütün boyutlarıyla irdelenmeksizin Alevilik-Bektaşilik konusunda fikir yürütmek, düşünce öne sürmek yerinde bir tutum olamaz.

Alevi-Bektaşi deyişlerini, Alevi-Bektaşi yaşantısını, inancının, felsefesini bize taşıyan eşsiz kaynaklar olarak değerlendirmek gerekir.

İleri estetik düzeyi, yalın ve duru dili, yaşanan dünyaya karşılık gelen gerçekçi özü ile Alevi-Bektaşi deyişleri yalnızca **iyi şiir**ler değil, bir ekranın temel taşlarıdır:

YUNUS EMRE

(1240/41-1320/21) Alevi Bektaşi edebiyatının kurucularından sayılan Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli'den "el alan" Tapduk Emre'nin dervişlerindendir. Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesinde Tapduk Emre ve Yunus'tan söz edilir. Yaşamına ilişkin bilgilerimiz Velayetname çerçevesindedir. Yunus, Sakarya Irmağı civarında Sarıköy'den yoksul bir çiftçidir.

Velayetname'nin Yunus'a ilişkin söylediklerini buraya alıyorum.

Yunus'un Pir'i Tapduk Emre'nin Hacı Bektaş'tan el alması:

"Rûm erenleri Hacı Bekmtaş-ı Veli'ye gidecekleri vakit Emre'ye, haydi dediler, sen de bizimle gel. Emre çok kuvvetli bir er'di. Dost divanında bütün erenlere nasip üleştirirken Hacı Bektaş adlı bir ere görmedik dedi. Hacı Bektaş'a gitmedi. Hacı Bektaş'a Emre'nin çağırttı. Emre yanına gelince Hacı Bektaş, siz dedi, dost divanınmmda erenlere nasip üleştirirken Hacı Bektaş adlı bir kimse görmedik demişsiniz; o nasip üleştiren elin nişanesi vardır, onu da bilir misiniz? Emre, o divanda bir yeşil perde vardı dedi, onun ardından bir el çıktı, bize nasip üleştirdi. O elin avcunda lâtif, yeşil bir ben vardı, şimdi bile görsem tanırım. Hacı Bektaş eline açmtı. Emre Hacı Bektaş'ın avcunda o güzelim yeşil beni görür görmez, üç kere 'Tabduk Hünkürım" dedi. Bundan sonra adı Tapduk Emre kalmdı. Emre başındaki tâcı çıkarıp Hünkâra teslim etti. Hünkar tâcını tekbirleyip giydirdi. O da izin alıp makamına döndü."

Hacı Bektaş-Tapduk Emre ve Yunus

"Hacı Bektaş'ın şöhreti her yana yayıldı, her taraftan mürid, muhip gelmeye başladı. Semâ'lar, safalar sürülüyordu, meclisler kuruluyordu. Yoksullar geliyorlar, zengin oluyorlar, murad almak dileyenler, baş vuruyorlar, muradlarına eriyorlardı.

Sivrihisar'ın güneyinde Sarıgök derler, bir köy vardı. O köyde doğmuş Yunus Emre adlı biri vardı. Bu erin mezarı da gene doğduğu yere mlyakınmdır. Yunus. ekincilikle geçinir, yoksul bir adamdı. Bir yıl kıtlık olmuştu, ekin bitmemişti. Hacı Bektaş'ın vasfını o da duymuştu. Gideyim biraz bir şey isteyeyim dedi Bir öküze alıç yükledi, vara vara Karahöyük'e geldi. Hünkâr yoksul bir adamım, ikinimden bir şey alamadım, yemişimi alın, karşılığını lütfedin ehlimle, hayalimle aşkınıza yiyeyim dedi. Hünkâr, emretti, alıçı yedi-

ler. Bir iki gün sonra Yunus, memleketine dönmeyi kararlaştırdı. Hünkâr, bir derviş gönderkmdi, sorun dedi, buğday mı verelim, nefes mi? Yunus'a sordular, ben nefesi ne yapayım, bana buğday gerek dedi. Hünkâr'a bildirdiler. Buyurdu ki: Her alıcının çekirdeği başına on nefes verelim. Yunus'a bunu söylediler, ehlim var, ayalim var, bana buğday gerek dedi. Bunun üzerine öküzüne buğday yüklediler, yola düştü. Fakat köyün aşağına gelince hamamın öte yanınmldaki yokuşu çıkar çıkmaz ne olmayacak iş tetim ben dedi, vilayet erine vardım, bana nefes verdi, kabul etmedim. Verilen buğday birlkaç gün yenir, biter. Bu yüzden o nasiplerden mahrim kaldım. Döneyim, tekrar tekrar varayım, belki gene himmet eder. Bu fikirle dönüp tekrar tekneye geldi. Buğdayı indirdi, erenler ldemdi, bana himmet ettiği nasibi versin, buğday gerekmez bana.

Halifeler, gidip Hünkâr'a bildirdiler. Hünkâr, o iş bundan böyle olmaz, o kilidin anahtarını Tapduk Emre'ye sunduk. Ona gitsin, nasibini ondan alsın dedi. Halifeler, Hünkâr'ınz sözünü Yunus Emra'ye söylediler. O da Tapduk Emre'ye gitti, Hünkâr'ın selâmı aldı, safa geldin, kademler vr, nasibini al dedi.

Yunus, Tapduk Emre'nin tekkesine odun çeker, arkasıyla getiridi. Yaş ağaç kesmez, eğri odun getirmezdi. Kırk yıl hizmet etti. Günün birinmde Tapduk Emre'Ye bir neşe geldoi, hallendi. Meclesinde Yunus-I Gûyende adlı bir şair vardı, ona, söyle dedi, sohbet dedi. O, mının kının etti, söylemedi. Tapduk, Yûnus dedi, sohbet et, şevkimiz var, işitelim. Yûnus gene söylemedi. Bu sefer Tapduk, Yûnus Emre'ye döndü, Hünkâr'ın nefesi yerine geldi, vakti tamam oldu, o hazinenin kilidini açık, nasibini verdik, hadi söyle dedi. Hemen Yûnus Emre'nin gözünden lperde kalktı, söyyemeye başladı. Söylediği neferler, büyük bir divan oldu"

Yunus evli, çocuklu bir kişi olarak Hacı Bektaş tekkesine gelir. Tahminen 25-30 yaşlarındı olmalıdır. Doğul tarihine 1240 olarak alırsak tekkeye gelişi 126+5-70 tarihleri rastlar. Kırk yıl Tapduk'a hizmet ettiğine göre olgunluğa eiştiği tarih 1305-10 olmalıldır. Yunus'ufn önemli eseri "Risaletü'uNushiye" 1307'de yazıldığı belirtilir. Araştırmacılar Yunus'un 82 yaşında ölmüş olabileceği konusunda göriş birliğindedir.

Yunus, gelişerek Bektaşi erkanını oluşturacak bir gelenek gelir. Bunu deyişlerinde açıkça piri olarak anıldığı Tapduk Emre ve Barak Baba'nın kimlikleri de doğrular. Yunus yol seceresini şöyle açıklar:

"Yunus'a Tapduk'dan oldı hem Barak'dan Saltuk'a.
Bu nasib ün cüş kıldı ben nice pinhan olam"

Yunus'un şeyhi Baba Tapduk, Barak Baba'nın müridisidir. Barak Baba da Sarı Saltuk'un.

Velayetname'de Barak Baba eli Sarı Saltuk Hacı Bekta'ın halifeleri olarak gösterilir. Bu iki pir Hacı Bektaş'la birlikte 1240'da gerçekleşen Baba İlyas ayaklanmasında yer almış Babailer'dendirler.

Abdullbaki Gölpınarlı'nın Yunus Emre hakkında yapmış olduğu değerlendirme tarihsel verilere uygun ve sonderece yerindedir:

"O'nun yaşadığı yıllarda bir tarikat olarak Bektaşilik daha kurulmamış olduğu için, Yunus, Bektaşiliğe varan temel inanışları ve töre ile törenleri benimsemiş görünüyor. Ali'yi ve Oniki İmamı yüceltir, içkili, semahlı, müzikli törenlere katıldığını söyler. Tanrı'yı korkularla değil, sevgiler kaynağı bir varlık olarak görür. Tıpkı Bektaşi şiir geleneğinin yaptığı gibi yeryüzündeki kötülükleri ortadan kaldırmadığı için Tanrı ile inceden alay eder."

Deyişleri Yunus'un Bektaşi ozanı olduğunu tartışmasız bir biçimde gösterir.

BANA SENİ GEREK SENİ

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur
Bana seni gerek seni

Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver onları
Bana seni gerek seni

Sûfilere sohbet gerek
Ahîlere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Yunus' dürur benim adım
Gün geçtikçe artar odum
İki cihanda maksudum
Bana seni gerek seni

BİR SAKİDEN İÇTİM ŞARAP

Bir sâkiden içtim şarap
Arştan yücė meyhanesi
Ol sâkinin mestleriyiz
Canlar anın peymanesi

Bir meclistir meclisimiz
Anda ciğer kebap olur
Bir çerağdır bunda yanar
Güneş anın pervanesi

Aşk oduna yananların
Külli vücudu nur olur
Ol od oda benzemez
Hiç belirmez zebanisi

Andaki mest olanların
Olur Enelhak sözleri
Hallac-ı Mansur gibidir
En kemine divanesi

Yunus bu cezbe sözlerin
Cahillere söylemeğil
Bilmez misin cahillerin
Nice geçer zemânesi

BİR KEZ GÖNÜL YIKTINISA

Bir kez gönül yıktınısa
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Bir gönülü yaptın ise
Er eteğin tuttum ise
Bir kez hayır ettin ise
Binde bir ise az değil

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur alçakta dura
Yücelerden bakan göz değil

Erden sana nazar ola
İçin dışın pür nur ola
Belî kurtulmuştan ola
Şol kişi kim gammaz değil

Yunus bu sözleri çatar
Sanki balı yağa katar
Halka metahların satar
Yükü gevherdir tuz değil

DERVİŞLİK DEDİKLERİ

Dervişlik dedikleri
Hırka ile taç değil
Gönlün derviş eyleyen
Hırkaya muhtaç değil

Hırkanın ne suçu var
Sen yoluna varmazsan
Vargıl yolunca yürü
Er yolu kalmaç değil

Dirsin şeyhin aşkına
Yalın ayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş
Yalın ayak aç değil

Durmuş marifet söyler
Erene Yunus Emre'm
Yol eriyle yoldadır
Yolsuza yoldaş değil

İLİM İLİM BİLMEKTİR

İlim ilim bilmektir
İlim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin
Ya nice okumaktır

Okumaktan murat ne
Kişi hakkı bilmektir
Çün okudun bilmezsin
Ne bir kuru emektir

Okudum bildim deme
Çok tâat kıldım deme
Eri Hak bilmezisen
Abes yere yelmektir

Dört kitabın mâ'nisi
Belleldir bir elifte
Sen elifi bilmezsin
Bu nice okumaktır

Yiğirmi dokuz hece
Okursan uçtan uca
Sen elif dersin hoca
Mâ'nisi ne demektir

Yunus Emre der hoca
Gerekse bin var hacca
Hepsinden iyice
Bir gönüle girmektir

ÇIKTIM ERİK DALINA

Çıktım erik dalına
Anda yedim üzümü
Bostan ıssı kakıyıp
Der ne yersin kozumu

Uğurluk yaptı bana
Bühtan eyledim ona
Çerçi de geldi aydur
Hani aldın gözgünü

Kerpiç koydum kazana
Poyraz ile kaynattım
Nedir diye sorana
Bandım verdim özümü

İplik verdim cullaha
Sarıp yumak etmemiş
Becid becid ısmarlar
Gelsin alsın bezini

Bir serçenin kanadın
Kırk katıra yüklettim
Çift dahi çekemedi
Şöyle kaldı kazanı

Bir sinek bir kartalı
Salladı vurdu yere
Yalan değil gerçektir
Ben de gördüm tozunu

Bir küt ile güreştim
Elsiz ayağını aldı
Güreşip basamadım
Gövündürdü özümü

Kafdağı'ndan bir taşı
Şöyle attılar bana
Öylelik yola düştü
Bozyazdı yüzümü

Balık kavağa çıkmış
Zift turşusun yemeğe
Leylek koduk doğurmuş
Baka şunun sözünü

Gözsüze fısıldadım
Sağır sözüm işitmiş
Dilsiz çağırıp söyler
Dilimdeki sözümü

Bir öküz boğazladım
Kakladım sere kodum
Öküz ıssı geldi der
Boğazladın kazımı

Bundan da kurtulmadım
Nideyim bilemedim
Bir çerçi de geldi der
Kanı aldın gözgümü

Tosbağaya sataştım
Gözsüz sepek yoldaşı
Sordum sefer nereye
Kayseri'ye âzimi

Yunus bir söz söylemiş
Hiçbir söze benzemez
Münafıklar elinden
Örter mâ'na üzünü

ŞÖYLE GARİP BENCİLEYİN

Aceb şu yerde var mola
Şöyle garip bencileyin
Bağrı başlı gözü yaşlı
Şöyle garip bencileyin

Gezerim Rum ile Şam'ı
Yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım
Şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın
Hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler kalmasın
Şöyle garip bencileyin

Söyler dilim ağlar gözüm
Gariplere göynür özüm
Meğer ki gökte yıldızım
Şöyle garip bencileyin

Nice bu dert ile yanam
Ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinimde bulam
Şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler
Üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar
Şöyle garip bencileyin

Hey Emre'm Yunus biçare
Bulunmaz derdime çare
Var imdi gez şardan şara
Şöyle garip bencileyin

ŞERİAT OĞLANLARI

Bu mülke garip geldim
Ben bu elden bezerim
Bu tutsaklık tuzağın
Demi geldi üzerim

Dost bize gelsin demiş
Bizim kaydımız yemiş
Yüzümün karasından
Teberrükler düzerim

Dört kitabın mâ'nisin
Okudum tahsil ettim
Ne hâçel kim karayı
Ak üstüne yazarım

Bir elif tahsil eden
Münezzehtir âlemden
Endişe ikliminde
Niçin düşüp gezerim

Şeriat oğlanları
Nice yol keser bana
Hakikat denizinde
Bahri oldum yüzerim

Ben andan bunda geldim
Ben onu bunda buldum
Mansur'um dâra geldim
Uş kul olldum tozarım

Bir çeşmemeden akan su
Acı tatlı olmaya
Edeptir yemek bana
Bir lüleden sızarım

Karanu dünler olsa
Yollar hiç eğlenmese
Kılavuzum er olsa
Ben nek için azarım

Yetmiş iki millete
Suçum budur Hak dedim
Korku kıyametedir
Ya ben niçin kızarım

Yunus bu kuş dilidir
Bunu Süleyman bilir
Gerçek eren bu yolda
Ne dediğin sezerim

ÖRSE ÇEKİÇ VURAN BENİM

Kâ'be ve put imam benim
Çark uruban dönen benim
Bulut olup göğe ağan
Yağmur olup yağan benim

Yaz yaratıp yer donatan
Gönlümüz evi yöneten
Hoşnut atadan anadan
Kulluk kadrin bilen benim

Yıldırım olup şakıyan
Kakıyıp nefsin dokuyan
Yer karasında börküyen
Şol ağulu yılan benim

Hamza'yı Kaf'tan aşıran
Elin ayağın şaşıran
Çokları tahttan düşüren
Hikmet ıssı sultan benim

Bir niceye verdim emir
Devlet ile sürdü ömür
Yanan kömür kızan demir
Örse çekiç vuran benim

Kar yağdıran yer donduran
Hayvanların rızkın veren
Şöyle bilin yol gösteren
Ol rahim ü rahman benim

Gerçek âşık gelsin beri
Göstereyim doğru yeri
Makamdır gönüller şarı
Irılmayıp duran benim

Yere göğe bünyad uran
Irılmadan daim duran
Denizlere göl çağıran
Adım Yunus umman benim

EVVEL BENİM ÂHIR BENİM

Evvel benim âhır benim
Canlara can olan benim
Azıp yolda kalmışlara
Hızır meded eren benim

Bir karara tutum karar
Benim sırrıma kim erer
Gözsüz beni nerde görer
Gönüllere giren benim

Kün deminde nazar eden
Bir nazarda dünya düzen
Kudretinden han döşeyip
Aşka bünyad uran benim

Düz döşedim bu yerleri
Baskı kodum bu dağları
Sayvan gerdim bu gökleri
Yeri sonra düren benim

Halk içinde dirlik düzen
Dört kitabı doğru yazan
Ak üstüne kara dizen
Ol yazdığı Kur'ân benim

Dost ile birliğe yeten
Buyruğu neyise tutan
Mülk bezeyip dünya düzen
O bahçivan hemen benim

Ben yere buyuracak
Yeryüzüne gün urucak
Ulu deniz mevc urucak
Gemiye yol bulan benim

Diller damaklar şaşıran
Aşk kazanını taşıran
Hamza'yı Kaf'dan aşıran
O ağulu yılan benim

Yunus değil bunu diyen
Kendiliğidir söyleyen
Mutlak kâfir inanmayan
Evvel âhır zaman benim

GEL GÖR BENİ AŞK NEYLEDİ

Ben yürürüm yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne akılem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi

Akar sulayın çağlarım
Dertli ciğerim dağlarım
Şeyhim anuban ağlarım
Gel gör beni aşk neyledi

Ya elim al kaldır beni
Ya vaslına erdir beni
Çok ağlattın güldür beni
Gel gör beni aşk neyledi

Ben yürürüm ilden ile
Şeyh anarım dilden dile
Gurbette halim kim bile
Gel gör beni aşk neyledi

Mecnun oluban yürürüm
O yâri düşte görürüm
Uyanıp melûl olurum
Gel gör beni aşk neyledi

Miskin Yunus biçareyim
Baştan ayağa yareyim
Dost ilinden avareyim
Gel gör beni aşk neyledi

GELDİ GEÇTİ ÖMRÜM BENİM

Geldi geçti ömrüm benim
Şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle gelir
Şol göz yumup açmış gibi

İşbu söze Hak tanıktır
Bu can gövdeye konuktur
Bir gün ola çıka gide
Kafesten kuş uçmuş gibi

Miskin âdem oğulları
Ekinleri benzer gider
Kimi biter kimi yiter
Yere tohum saçmış gibi

Bu dünyada bir nesneye
Yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere
Gök ekini biçmiş gibi

Bir hastaya vardın ise
Bir eskice verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hak şarabın içmiş gibi

Bir miskini gördün ise
Bir içim su verdin ise
Yarın anda karşı gele
Hak şarabın içmiş gibi

Yunus Emre bu dünyada
İki kişi kalır derler
Meğer Hızır İlyas ola
Âb-ı hayat içmiş gibi

DÖRT KİTABIN MÂNASI

Miskinlik ile gelsin
Kimde erlik var ise
Merdivenden iterler
Yüksekten bakar ise

Gönül yüksekte gezer
Daima yoldan azar
Dış yüzüne o sızar
İçinde ne var ise

Aksakallı bir koca
Hiç bilmez ki hal nice
Emek yelmesin haca
Bir gönül yıkar ise

Gönül Çalab'ın tahtı
Çalab gönüle baktı
İki cihan bedbahtı
Kim gönül yıkar ise

Sağır işitmez sözü
Gece sanır gündüzü
Kördür münkirin gözü
Âlem münevver ise

Az söz erin yüküdür
Çok söz hayvan yüküdür
Bilene bir söz yeter
Sende güher var ise

Sen sana ne sanırsan
Ayruğua da anı san
Dört kitabın mânası
Budur eğer var ise

SÖZ

Keleci bilen kişinin
Yüzünü ağ ede bir söz
Sözü pişirip diyenin
İşini sağ ede bir söz

Söz ola kese savaşı
Söz ola bitire başı
Söz ola ağılı aşı
Bal ile yağ ede bir söz

Kelecilerin pişirgil
Yaramazını şaşırgil
Sözün us ile düşürgil
Demegil çağada bir söz

Gel ahi ey şehriyari
Sözümüzü dinle bari
Hezaran güher didârı
Kara toprağ ede bir söz

Yürü yürü yolun ile
Gafil olma bilin ile
Key sakın key dilin ile
Canına dağ ede bir söz

Yunus imdi söz yatından
Söyle sözü gayetinden
Key sakın o şah katından
Seni ırağ ede bir söz

HAK'TAH İNEN ŞERBETİ

Hak'tan inen şerbeti
İçtik elhamdülillah
Şol kudret denizini
Geçtik elhamdülillah

Şu karşıki dağları
Meşeleri bağları
Sağlık safalık ile
Geçtik elhamdülillah

Kuruyuduk yaş olduk
Ayak idik baş olduk
Kanatlandık kuş olduk
Uçtuk elhamdülillah

Vardığımız illere
Şol safâ gönüllere
Baba Taptuk mã'nisin
Saçtık elhamdülillah

Beri gel barışalım
Yad isen bilişelim
Atımız eğerllendi
Eştik elhamdülillah

İndik Rum'u kışladık
Çok hayr ü şe işledik
Uş bahar geldi geri
Göçtük elhamdülillah

Dirildik pınar olduk
Inldık ırmak olduk
Aktık denize daldık
Taştık elhamdülillah

Tapduk'un tapusunda
Kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik
Piştik elhamdülillah

MÜNACAT

Ya ilahi ger sual etsen bana
Cevabım işbudurur anda sana

Ben bana zulmeyledim ettim günah
Neyledim nittim sana ey padişah

Gelmeden dedim hakıma kem deyü
Doğmadan dedin Asâ deyü

Sen ezelden beni âsı yazasın
Doldurasın âleme avazesin

Ben mi düzdüm beni sen düzdün beni
Pür ayıp niçin getirdin ey ganî

Gözüm açıp gördüğüm zindan içi
Nefs ü heva pür dolu şeytan içi

Habs içinde ölmeyeyim deyü aç
Mısmıl u umurdar yedim bir iki kaç

Nesne eksildi mi mülkünden senin
Geçti mi hükmün yü hükmünden senin

Rızkını yeyip seni aç mı kodum
Ya yeyip öynünü muhtaç mı kodum

Kıl gibi köprü gerersin geç deyü
Gel seni sen tuzağımdan seç deyü

Kıl gibi köprüden âdem mi geçer
Ya düşer ya dayanır yahut uçar

Kulların köprü yaparlar hayr için
Hayrı budur kim geçerler seyr için

Tâ gerek bünyâdı mühkem ola ol
Ol geçenler âyıda uş doğru yol

Terazi korusun hevâset tartmağa
Kasdedirsin beni oda atmağa

Terazi ana gerek bakkal ola
Ya bezargân tâcir ü attâr ola

Çün günah mudarların murdarıdır
Hazretinde yaramazlar kârıdır

Sen gerek lûtf ile ânı örtersin
Pes ne hâcet murdar açıp tartasın

Sen temaşa kılasın ben hoş yanam
Hâşe lillah senden ey Rabb-el Enam

Sen basirsin had bilirsin halimi
Pes ne hacet tartarsın a'malimi

Geçmedi mi intikamın öldürüp
Çürütüp gözüme toprak doldurup

Hiç Yunus'tan değdi mi sana ziyan
Sen bilirsin aşkârâ vu nihân

Bir avuç toprağa bunca kıylü kaal
Neye gerek ey kerim ü zül-celâl

DİNLEDİM ÇEŞTE KOPUZ

Ey bana iyi diyen benim kamudan yavuz
Alnımı ay bilirim bu gözlerimi gündüz

Bu vücudum şehrinde buçuk pulluk assım yok
Amelim mahalleleri ser-be-ser kalmış ıssız

Hücre vü bucakta Hakk'a lâyık amel yok
Kimde dert ü firak var kimlerde eşerli söz

Halk hep ayağın durur ben seğirtim oturdum
Geçtim sadır yerine döşek kalın yerim düz

Bunun gibi sâlûsluk çünkim elime girdi
Artık n'işime yarar derd ü filrak âh u sûz

Ben bir kitap okudum kalem yazmaya onu
Mürekkep eyler isem yetmeye yedi deniz

Ben oruç namaz için süci içtim esridim
Tesbih u seccâdeyçin dinledim çeşte kopuz

Yunus'un sözünden sen ma'ni anlar isen
Konya menâresini göresin bir çuvaldız

CANLAR CANI BULDUM

Canlar canını buldum bu canım yağma olsun
Assı ziyandan geçtim dükkânım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim gözüm hicâbın açtım
Dost vaslına eriştim gümânım yağma olsun

İkilikten usandım birlik honuna kandım
Derdi şarabın içtim dermânım yağma olsun

Varlık çün sefer kıldı dost anldan bize geldi
Viran gönül nûr doldu cihanım yağma olsun

Geçtim bitmez sağıçtan usandım yaz u kıştan
Bustanlar başın buldum bustânım yağma olsun

Yunus ne hoş demişsin bal şeker yemişsin
Ballar balını buldum kovanım yağma olsun

ŞOL BEYLERİN ETTİKLERİ

Şol beylerin ettikleri
Tam-u yanlış tuttukları
Kavga üzre gittikleri
Yaktıkları can olışar

Beyler elvan gül üstünde
Zevk-u işretin mestinde
Aht-u aman var destinde
Seslerimiz ban olışar

Gitti beyler mürüveti
Bindikleri arap atı
Yedikleri insan eti
İçtikleri kan olışar

Aşık *Yunus* der ey beyler
Toprak imansız ne eyler
Yağmalandı gitti köyler
Bir bozuk düzen olışar

XIV yüzyılında yaşamış Pir'lerdendir. Kim Osmanlı tarihinde Orhan Gazi (saltanatı 1326-1359) ile birlikte Bursa'nın fethine katıldığı, mezarının da burada olduğu yazılıdır.

Aşık Paşazade ise Abdal Musa'nın bir süre Hacı Bektaş tekkesinde kaldığını, Bursa'nın fethinde bulunduğunu, hatta külahı düşen bir askere başındaki sivri külahı giydirdiğini, Yeniçerilerin Bektaşiliğinin buradan geldiğini söyler.

Bektaşi inancına göre Hacı Betaş ile Abdal Musa amca çocuklarıdır. Abdal Musa Hacı Bektaş'ın amcası Hayder Ata'nın oğludur.

Abdal Musa'nın Aleviler/Bektaşiler nazarında çok önemli bir yeri vardır. Hacı Bektaş tekkesinmdeki 12 posttan onbirinci olan "Ayakçı" postu Abdal Musa'nındır. Aleviler her yıl düzenli olarak onun adına kurbanlar keseler.

Abdal Musa'nın Tekkesi Antaly/Elmalı/Teke köyündedir.

Adına söylenceler düzülmüş, onun için deyişler söylenmiştir.

Alevi edebiyatının kurucularından sayılan Kaygusuz Abdal da onun mürididir.

Abdal Musa deyişlerinde soyunun Horasan'dan Hoy'dan olduğunu söyler.

ABDAL MUSA SULTAN HAKKINDA*

XVI. asırda Garbî Anadolu'da şöhret kazanarak menkibeleri Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerine ve hattâ Yeniçeriliğin kuruluşuna âit rivayetlerle çok karışmış ve Bektaşi ananesinde eskiden beri mühim bir mevki almış olan erenlerdendir. Beliğ'in, Bursa fethinden önce Buhârâ'dan gelen Kırk Abdal'dan biri olarak gösterdiği Abdal Musa, daha XV. asır tarihî menbalarında -mesala Âşık Paşazâde'de-Hacı Bektaş mensuplarından olarak gösterilmektedir.

Abdal Musa ve Hacı Bektaş: Âşık Paşazâde'ye göre, Hacı Bektaş, Rûm bacılarından Hâtun Ana'yı kendine kız edindi. Hâtun

*M.Fuat Köprülü'nün Abdal Musa hakkındaki bu makalesini Türk Kültürü (Şubat 1973, sayı 124) dergisinden buraya aldık.

Ana'nın muhiplerinden Abdal Musa, Hacı Bektaş türbesinde bir müddet oturdu. Orhan devrinde gazalara iştirak etti. Yeniçerinin birinden bir eski börk istedi, o da üsküfünü çıkarıp verdi. Memleketine döndüğü zaman, başındaki Yeniçeri börkünü görenler bunun ne olduğunu sordular; o da "Buna elfi taç derler" cevabını verdi. Âşık Paşazâde'ye göre, Yeniçeri börkünün Hacı Bektaş tarafından Yeniçerilere verildeği hakkındaki iddia yanlıştır ve meselenin esası böyledir. Bir mesele hakkında Baktaşılık maddasınmde izahat bulunmduğu için burada tahlil ve tendeki girişecek değiliz; yalnız, bu rivayet, Abdal Musa'nın XV. asırda bile Bektaşilikle alakadar sayıldığını göstermektedir. Şakâyık'ta ve ona dayanan Ali, Hoca Sadettin gibi tarihçiler de onun Bursa fethinde bulunduğu ve meşhur Geyikli Baba ile münasebetleri yazılıdır. Evliya Çelebi, onun Yesevi dervişlerinden olup, Hacı Bektaş ile Rûm'a geldiğini söyleyerek onu Bektaşî dairesilne sokar. Sonraki Bektaşî şairleri de ondan büyük bir hürmetle bahsetmişlerdir: Heseynî adlı bir Bektaşî şairinin "Abdal Musa Sultan gazaba geldi" diye başlayan bir nefesi ona aittir. Sonra, yine Bektaşî şairlerinden Gedâ Mslu'nun birnefesinde, onun Rumeli Serçeşme olduğu, tahta kılıçla taşı ikiye böldüğü, bütün Rumeli'ni islâma getirdiği, kâfilerle gazalarda bulunduğu anlatılır; bu nefeste Elmalı, Boğaz Hisarı, Abdal Musa'nın mekânı olan Tanrı Dağı, Gelibolu, Sarı Kız gibi coğrafi adları tesadüf olunur ve Abdal Musa'nın Horasan'da Hoy şehrinde olduğu, yedi dağı nefesle yürüttüğü yazılıdır. Aşağıda analatacağım veçhile, meşhur Bektaşî velisi Kaygusuz Abdal onun mürüdi olduğu gibi, meşhur bir nefesinde de şeyhinden hararetle bahseder. Veli Baba'nın da buna nazire olarak yine Abdal Musa hakkında yazılmış bir nefesinden de, onun tekkesinin Akdeniz yakasında olduğu ve Bektaşîlerin dört büyük dergâhından biri sayıldığı anlaşılır. Bütün bunlara ilave olarak, Bektaşi âyinindeki on iki posttan on birincisinin "Ayakçı Şah Abdal Musa Sultan postu" olduğunu da söyleyelim.

Abdal Musa ve Geyikli Baba: Abdal Musa ile Geyikli Baba'nmın münasebetleri hakkında Şakâyık'ta ve ona isnat eden sonraki tarihçelerde meşhur bir menkıbe vardır: Abdal Musa bir ateş parçasını pamuk içine koyup bir müridiyle Geyikli Baba'ya yollamış: o da, müride bir kâsi süt verip geri göndermiş, mürid bunmdaki manayı anlamamış, fakat Abdal Musa, bu sütün geyik

sütü olduğunu ve vahşi hayvanlara tahakküm etmenin ateyle pamuğu birbirine tesir etmeyecek surettle imtizaç ettirmekten daha zor olduğunu, yani, kendini böyle bir temiz ile insanlar üzerindeki kudretini göstermek istemesine karşılık, onun hayvanlar üzerindeki tasarrufunu anlattığını söyleyerek, Geyikli Baba'nın mertebece kendisince daha yüksek olduğunu itiraf etmiş. Bu meşhur menkıbe ile Ahmed Yesevi'ye isnad olunan bir menkıbe arasında hiçbir fark yoktur.

Ahmed Yesevî de kendi meclisinde erkeklerle kadınların birlikte zikretmelerine, itiraz eden Mâverâünnehir ve Horasan elehleri bir hokka içini pamukla ateş koyarak göndermiş; ve böylece, kendi gibi bir velinin, meclisinde kadınlarla erkekler birlikte bulunsa bile, onların gönlünden her türlü kötülüğü gederebileceğini göstermişti. Bu yesevi menkıbesi, Abdal Musa'ya atfolunan bu menkıbenden şüphesiz daha manalıdır; çünkü, Abdal Musa'nın Geeyikli Baba'ya durup dururken böyle bir kehanet göstermesinde hiç mana yoktur. Bu menkıbenin Bektaşilere Yesevilikten geçtiği ve Şakâyık'ın hiç tasrih etmemekle beraber-Abdal Musa hakkında her halde Bektaşi menkıbelerinden istifa etmiş olduğu apaçık anlaşılır.

Abdal Musa ve Kaygusuz Abdal: Bektaşî ananesinde umumiyetle kabul edildiği gibi, Kaygusuz Abdal -Antalya beyine tabi Alâiye sancağı beyininoğlu olan Gaybi- tarikatça Musa'nın müridiidir. "Kaygusuz Abdal Menâkibi'inde bu münasebetle hakkında verilen tafsilâtın hülâsası şudur: Tekkeye girdikten sonra aldığı lâkapla Kaygusuz Abdal, bir gün avda okla bir geyik vurdu. Yaralı geyik kaça kaça büyük bir asitânenin kapısından girdi. Gaybi de arkasından dergâha girerek dervişlere geyiği sordu. Dervişlere geyiği sordu. Dervişler haberleri olmadığını söylediler. Meğer bu geyik suretinde görünen, bu dergâhın şeyhi olan Abdal Musa Sultan imiş. Abdal Musa, Gaybi'yi huzuruna çağırtarak geyiğe attığı oku gösterdi. Bu kerameti gören Gaybî, şeyhe mürit olmak istedi. Şeyh ona mücerritlik tarikinin zorluklarını anlattı. Babasından izin almasını söyledi. Nihayet, Gaybî'nin ısrarı üzerine onu tarikat usulünce tıraş ettiler; tâç ve hırka giydirdiler; beline kemer bağladılar. Bunu duyan babası çok müteessir oldu. Genç oğlunun bu mücerretler dergâhına girmesi haysiyetine dokunmuştu. Hemen Teke Beyi'ne giderek oğlunu Abdal Musa'nın elinden kurl-

tarmasını rica etti. Teke Beli Kılağılı İse adlı birisii yollayarak şeyhi alıp getirmesini emmritti. Fakat şeyhin kerametiyle attan inerken ayağı üzenkmlgiye takıldı, ürküp kaçan at üzerinmde sürüklenerek parça parça oldu. Öfkelenen Teke Bey'i şeyhin üzerine asker yolladı. Onu tutup yakmak için ateşler hazırlattı. Olup biteni keşfeden Abdal Musa, dört beş yüz müridiyle beraber yanan yere geldiler; ateşin içine girdiler. Sema ederken ateşi söndürdüler. Sonra geri dönüp tekkeye gelirken, dağdan kara bir canavar indi. Abdal Musa: "İşte Teke Beyi'nin ruhu!" dedi. Tekkeye odun taşıyan bir derviş baltasıyla vurup canavarı öldürdü. Bu sırada Teke Beyi de ölmüş, askerleri dağıtılmıştı. Bunu gören Alâiye Beyi, Abdal Musa'nın hak erenlerinden olduğunu anladı; üç yüz adamıyla birlikte gelip şeyhin elini öptü, oğlunun kalmasına razı oldu. Gaybî bu suretle tekkedi kırk yıl hizmet etti. Şeyhi ona Kaygusuz lâkabını verdi. Nihayet Hacca niyet etti. Abdal Musa ona icâzetnâme yazıp verdi. Kaygusuz kâğıdı saklayacak münasip bir yer bulamayarak kalbinde saklamak için ona ayranına doğradı ve içti. Bundan sonra kalpten hikmetler söylemeye başladı ve şeyhinin verdiği kırk dervişle seyahat çıktı.

Kaygusuz menkibesinin Abdal Musa'ya ait bu kısmı, birkaç noktadan dikkate layıktır: Şeyhin geyik şekline girmesi, Teke Beyi'nin Ruhunun bir canavar şekline girerek, o ölünceye beyin de ölmesi, ağaçların, taşların birlikte yürümesi, şâmânî ananelerini devam ettiren Türk evliya menkibeciliğinde ve bunun en temiz mahsulleri olan Bektaşi menkıbelerinde de mevcut olan motiflerdir. Abdal Musa'nın dağları taşları yürüttüğü ona ait yazılan nefeslerde de zikredilir. O nefeslerde-bilhassa Gedâ Muslu"nunkinde- diğer birtakım kerametlere de işaret edilmesi, Abdal Musa'ya ait başka birtakım menkıbelerin mevcut olduğunu ve büyük bir ihtimalle ona mahsus bir menkiben mecmuası bulunduğunu anlatıyorsa da, şimdiye kadar buna rastlamadık. Evliya Çelebi, Elmalı civarındaki Abdal Musa tekkesinden bahsederken, bazı mahalli menkıbeler naklediyor. Yukarıki menkıbenin başka mühim bir noktası da Abdal Musa ananelerinin Elmalı civarında yani, son zamanlara kadar mevcut olan meşhur dergah sahasında toplanmış olduğunu göstermesidir. Abdal Musa menkıbelerinin böylece muayyen bir coğrafi çevre içinde toplanmasının sebeplerini ve bundan çıkarıbilecek neticeleri aşağıda göreceğiz.

Abdal Musa'ya Bağlı Başka Menkıbeler: Abdal Musa'nın Elmalı civarındaki tekke ve türbesi, Bektaşiliğin çok mühim bir merkezi mahiyetini aldıktan sonra, o taraflarında bulunan birtakım türbe ve tekkelerin de Abdal Musa ile alakadar sayılmağa başlandığı ve böylece, Abdal Musa menkıbelerine bağlı olarak birtakım mahalli menkibeleri kaydettiği gibi, oradan altı saat kıble tarafına gittikten sonra -Finikeye varmazdan yedi saat önce- Abdal Musa halifelerinden Sevindük Dede karyesini ve onun türbesiyle orada oturan birkaç derviş gördüğünü ve ayrıca Finike civarında da Abdal Musa'nın başka bir tekkesi bulunduğunu, lâkin evkafı olmadığından ancak kırk elli dervişi olduğunu söylüyor. Bunlardan başka, Elmalı'nın üç saat şimalinde onun halifelerinden Kilerci Baba merkadini muhtevi bir tekke olduğu gibi, Finike'de de şehrin bir garbınmda, Limira harabeleri civarında Kâfi Baba türbe ve tekkesi vardır ki, 1231 H. de tamir edildiği kitabesinden anlaşılan bu tekke, Evliya Çelebi'nin sadece Abdal Musa âsitânesi olarak gösterdiği tekke olacaktır. Aynı eserde, Elmalı'da gömülü meşhur adamlar arasında Abdal Musa'nın baltacısı diye maruf Baltası Gedik'ten de bahsolunmaktadır ki bu, Abdal Musa-Kaygusuz menkibesinde kara canavarı öldüren derviş olacaktır.

Elmalı'da Abdal Musa Tekkesi: Bektaşiliğin büyük merkezlerinden olan ve Elmalı'nın üç saat cenubunda Tekke karyesinde bulunan Abdal Musa zaviye hakkında men çok malûmatı Evliya Çelebi'de buluyoruz: Burası yüksek bir dağ eteğinde bağlık bahmçelik yüz evli bir köydür. Evler tahta örtülüdür. Bura halkı hiçbir vergi vermezler. Yalnız Abdal Musa tekkesinin tamiri, dervişlerin ve gelip geçenlerin ihtiyaçlarının temini mbunların vazifesidir. Kıbli tarafında kale gibi kerpiç duvarlı ve dört bin adamlık bir bağ ortasında üstü çam tahtasıyla örtülü khagir bir kubbe altında Abdal Musa yatar. Türbe üstündeki altın alem, beş saatlik yerden görülür. Sandukanın etrafında kıymmetli Kur'anlar, tavanda kıymetli kandiller, avizeler vardır. Baş ucunda mücerretlik alameti olan beş terkli bozdoğani tâcı ve seyid olduğunu gösteren yeşil imamesi durur. Horasan'dan Hacı Bektaş Veli fukarasındandır. Kubbede ziyaretçiler tarafından yazılmış bir çok yazılar, yine ziyaretçiler tarafından hediye edilerek duvarlara asılmış pelheng, zerdest, nefir, keşkül gibi birçok şeyler vardır. Merkadın etrafındaki geniş bir bağ ve bahçeler arasında, misafirhaneler, meydan-

lar, kiler, mutfak, fukara meydanı, mescid gibi birçok binalar vardır. Akarsu kenarlarında oturacak yerler ardır. Meydanlarda yüzlerce lem, çırağ, tef, kudüm, nefir, nekkâre gibi Bektaşiliğe mahsus eşya vardır. Tekkeden üç yüzden çok mücerred dervişler oturur. Mutfakta kırk derviş hizmet eder; meydan önünden akan suyun iki tarafında söğüt, kavak, çınar ağaçları vardır. Burada bir namazgâh köşkü vardır ki, üstü tahmta örtülü kubbedir. Altında bir âb-ı hayat kaynağı vardır ki, Abdal Musa'nın nazargahı olarak meşhurdur ve içenhastalara şifa verir. Bu meydanın dışında büyük bir misafirhâne bulunur ki, üstü konak ve altı ise iki yüz at olacak kadar büyük bir ahırdır. Misafir hiç eksik olmaz. Gelen misafire hemen Baba çorbası sunarlar. Tekki yapıldı lyapılalı mutfağında ateş sönmemiştir. Tekkenin çok zengin vakıfları vardır. On binden çok koyun, bin camuz, on katar devesi, yedi katar katırı, binden artık sığırı, yedi yüz kolan kısrağı, yedi değirmeni, bağları, bahçelelri, dağlarda koruları vardır. Evliya Çelebi, Anadolu halkının Abdal Musa Sultan'a gayret itikat ettiklerini, yirmi otuz konak yerden kara ve deniz yoluyla gelenlerin eksik olmadığını yazıyor. Evliya'nın anlattığı mahalli bir menkibeye göre, tekkenin önü vaktiyle çok bataklıkmış. Dervişleri buraya kaldırım yapmasını rica etmişler. O da, o gece çırağ ve meşaleler yakıp, tef, kudüm, davullar çaldırıp, dergâh yanındaki dağa gitmiş; selam vermiş; iki rekât namaz kılmış. Dağa rica ederek kaldırım yapmak için at ve katır gövdesi büyüklüğünde oniki bin taş istemiş. Hemen bir gülbeng çekmiş, Abdalları Allah diyip ellerini yüzlerine sürmüşler. O gece korkunç bir fırtına olmuş, dervişler sabahleyin tekkeden çıkınca, o bataklık yerde üç bin adım uzunluğunda gayet iri iri taşlarla mükemmel bir kaldırım yapıldığını görmüşler. Evliya Çelebi'nin bu müşahadeleri, hatta tekkeden çıkınca, o bataklık yernılde üç bin adım uzunluğunda gayet iri iri taşlarla mükemmel bir kaldırım yapıldığını görmüşler. Evliya Çelebi'nin bu müşahadeleri, hatta tekke önündeki muazzam kaldırım hakkındaki menkıbe, Abdal Musa tekkesinin ne kadar mühim ve ne zengin bir Bektaşi merkezi olduğunu anlatmaktadır.

Bursa'da Abdal Musa ananesi: XV. asır sonlarından başlayarak XVII. asına kadar yazılan tarih ve tercüme-i hal kitaplarında, Abdal Musa'nın Orhan'la birlikte Bursa fethinde bulunmkldüğu ve Geyikli Baba ile münasebetleri anlatılarak, ona ait anane Bursa'da

temerküz ettirilir. Şakâyık'tan başlayarak, Belig'in Güldeste'sine kadar bütün tarihi ve coğrafi menbalar, bu hususta ya birbirinden nakillerde bulunmakta, yahut mahalmli ananeleri tesbit ederek bunu teyit etmekmtedir. Baldır Zâze ve Belîg, Abdal Musa'nın Emir Sultan civarında kendisinin adı verilen yüksek yerlde gömülü olduğunu söyledikleri gibi, Evliya Çelebi de Burlsa ziyaretgâhlarını anlatırkan, Yesevi fukarasından olup, Hacı Bektaş ile Rûm'a gelen Abdal Musa'nın "Mamur bir tekkemde âsude" olduğunu söyler. Güldeste'yi bastıran Eşref Bey, Abdal Musa türbesi civarındaki evlerin harap olarak, o sırada yerlerine bağlar ve bahçeler yapıldığını ilave etmektedir. İşte görülüyor ki Bursa'da ve civarında Abdal Musa'ya ait ananeler, Teke havalisindeki ananelerle mukayese edilemeyecek kadar kuvvetsizdir.

Tarihi Netice: Yukarıdan beri verilen tafsilât, görülüyor ki, Abdal Musa'nın tarihi şahsiyetini aymdınlatmadan uzakmtır; ve daha fazla Musa'dan bahsetmiş olan müsteşrikler de son zamanlarmda buna ait yazılar yazmış bazı müelliflerimiz gibi, yukarıda zikredilen menbalardan birkaçını tekrarlamaktan başka bir şey yapmamışlardır. Bektaşi Sırrı'nda, Abdal Musa hakkında uzun tetkikler bulunduğunu söyleyen Bektaşi muhiplerinden Nâbi Efendi. Bursa ve Elma'da temerküz etmiş olan ananeleri iki ayrı şahsa isnat ediyor; ona göre, Bursa'daki Abdal Musa ile Elmalı'daki Abdal Musa iki ayrı şahsiyettir. O, Kitâp al-Ansâb al-Sâdât adlı bir risaleden naklen eski bir mecmuada Elmalı'daki Abdal Musa'nın Hacı Bektaş'ın amcası Haydar Ata'nın oğlu olarak kayıtlı bulunduğunu söylüyor; ve Sâfi adlı bir şairin eserine dayanarak, Hoy'lu olduğunu, Pir Bahaaddin Nakşibend ile muasır bulunduğunu, taun def'inde tasarruf sahibi olduğu için, adlı bir levhaya yazılarak bir evin kapısına asılırsa oraya taun giremeyeceğini söylüyor. Ve Abdal Musa'yı XIV.asır adamlarından olarak gösteriyor. Tarihi mahiyette olduğu iddia edilen bu rivayetlerinde, nihayet menkıbelere veindî tefsirlere dayandığı açıkça görünmekteldir.

Birbirinyden ayrı iki Abdal Musa bulunduğu iddiası, Bursa'da ve Elmalı civarında onun adına iki medfen bulunmasını tevil etmek maksadıyla uydurulmuştur. Halbuki aynı velî adına ayrı ayrı yerlerde makamlar bulunması, umumiyetli din tarihinde ve Türk evliya menkıbeciliğinde daima tesadüf edilen bir hâdisedir. Abdal

Musa ananesinin Bursa'da Yaltağan Baba ile Aydın vilayeti cenubunda, sonra en kuvetli surette Teke havalisinde yerleşmiş olması belki de bu ananenin takip etmiş olduğu istikameti gösteriyor. Hükümet merkezi olan Bursa'da sünniliğin pek tabii olan galebesinden sonra, Abdal Musa ananesi eskiden beri Kızılbaş, daha doğrusu Hêtêrodoxe Türk aymaklarının yaşadığı Aydın taraflarına hicret etmiş ve yine o vasıta ile en koyu bir Kızılbaş merkezi olan Teke eyâletine girerek orada kuvvetli surette yerleşmiştir. Bu havalinin eskiden beri çok mühim bir Bâtınî-Şiî merkesi olduğu ve bi türlü akıdelere en lçok bağlı Türkmen oymaklarının buralarda kesif surette bulunduğuu düşünülürse bu nokta daha iyi anlaşılır. Menkibelere dayanılarak yapılan bu tarihi şahsiyetini anlamağa yarayacak elimizlde birkaç vesika vardır: İlkönce, bugün Denizli'debir çeşmenin sağ duvarında duran ve harap olmuş bir tekkeye ait olduğu tahmin edilen 811 H. tarihli bir kitabede El-Şeyh Mustafa Abdal Musa adına tesadüf ediliyor. Eğer adam bizim Abdal Musa ise, Bursa fethinde Orhan'la birlikte bulunduğu rivayet edilen bir adamın bu tarihlti henüz hayatta olması imkansızdır; bu Mustafa'nın, Abdal Musa'nın oğlu yahut dervişlerinden biri olmsı da hatıra gelebilir. Bu ayrı ihtimalleri tahlile girişmeden önce, Abdal Musa'ya ait başka bir tarihi vesikayı da zikredelim: Fatih devrinde Teke Eline ait resmi bir vesikada, Finike tevabiide Abdal Musa tekkesinde bahsolunmakta ve eski zamanlardan beri vakf olduğu rivayet edildiği halde defterde bulunmadığı ve Fatih'in bedatıylatasarruf edilmekmte olduğu yazılmaktadır. Burada zikredilen tekkenin Finike civarında Kâfi Baba dergâhı olmduğu anlaşılıyor; bu tekkeyi Evleya Çelebi'nin de Abdal Musa'ya isnat etmesi, görülüyor ki, doğrudur ve eski bir ananeye dayanmaktadır. Yukarıdaki vesikada, XV. asır ortasında bu Abdal Musa Tekkesinin eski zamanlardan beri mevcut olduğunun ayrıca tasrih edilmesi, bu tekkenin herhalde XIV. asır ortalarından kurulmuş olduğuna bir delildir. Bu vesikada Elmalı'dan bahsedildiği halmde orada Abdal Musa'ya ait bir tekkeden hiç bahsedilmemesi o sırada bu ananenin yalnız Finike'de bulunduğuna bir delil sayılabilir.

Bütün bu menkıbeler, ananelerle tarihi esikaların telifinden çıkarılabilecek tarihi netice şimdilik şudur: Hacı Bektaş'ın doğrudan doğruya müridlerinden olmasa bile, her halde XIII-XVI. asırda Anadolu'yu dolduran Babaî-Abdal dervişlerinden sonra, Denizli

yoluyla Finike'ye gelmiş ve orada yerleşmiştir. Denizli yoluyla Finike'ye gelmiş ve orada yerleşmiştir. Denizli kitabesi onun dervişlerinden birine ait olsa gerektir. Bir eserinde 800 H. yılının ziklredilmesi dolayısıyla zamanını açıkça tayin kabil olan Kaygusuz Abdal Musa'ya o tekkede, XIV. asrın ikinci yarısında intisap etmiş ve o sırada İskenderiye ile sıkı ticaret münasebetleri olan Finike limanından Mısır'a gitmiştir. XVI. asırda Anadolu'nun mezhebi vaziyeti itibariyle Bektaşilik inkişâf edince Elmalı civarındaki tekke kurulmuş ve abdal Musa ananesi yavaş yavaş oraya nakledilmiştir; buna rağmen, Finike dergâhında o ananenin XVII. asır sonlarına kamdar devam ettiğini Evliya Çelebi'nin kaydından anlıyoruz; XVIII, asırda ise bu son dergâh -ora-nın maruf bir şeyhi olduğu istidlâl edilen Kâfi Baba namına isnat edilmekle beraber, eski ananenin tesiriyle o da Abdal Musa müridlerinden olarak gösterilmiştir. Bazı Bektaşi şiirlerinde ve Kâfi Baba tekkesi kitabesinde Abdal Musa'ya pir-i sânî lâkabı verilmesi, ayakçı postunun onun adına izafe edilmesi, Âşık Paşazâde'nin yukarıda naklettiğimiz rivayetleri, Abdal Musa'nın Bektaşi olduğunu ve Bektaşiliklteki mühim mevkiini arlakmaktadır. Yine Bektaşi şiirlerinde onun kâfirlere gazasından bahsedilmesi de Bursa fethinde bulunmuş olmasının bir hatırasıdır. Herhalde, Teke Eli'ndeki Bâtıî, Şiî cereyanlarının tarihinde Abdal Musa'nın büyük bir tesiri olmak icap eder. Ve Abdal Musa'nın tarihi şahsiyeti, tesiri ve zamanı, az çok bulanı olmakla beraber, umumi çizgileri itibarıyla biraz aydınlanmış oluyor.

KİM NE BİLİR BİZİ NİCE SOYDANIZ

Kim ne bilir bizi nice soydanız
Ne zerrece oddan ne de sudanız

Bize meftûn olan marifet söyler
Biz Horasan ellerinde boydanız

Bizim zahmımıza merhem bulunmaz
Biz kudret okundu gizli yaydanız

Yedi derya bizim keşkülümüzde
Hacım umman ise biz de göldeniz

Hızır İlyas bizim haldaşımızdır
Ne zerrece günden ne hot aydanız

Şedi tamu bize nevbahar oldu
Sekiz uçmak içindeki köydeniz

Mûsa gibi lenterani deniriz
Aslımızı sorar isen Hoydanız

Abdal Musa oldum geldim cihana
Ârifler anlar bizi ne boydanız

MUHAMMED ALİ'NİN KILDIĞI DA'VA

Muhammed Ali'nin kıldığı davâ
Yok meydanı değil var meydanıdır
Muhammed kırklara niyâz eyledi
Ar meydanı değil er meydanıdır

Kırklar özün bir araya kodular
Anlar cenâzesin susuz yudular
Deveyi gördün mü gördüm dediler
Ört elin eteğin sır meydanıdır

Geçtiğin yerlerde ara bulasın
Şahba olup daim kevser dolasın
Sakla sırrını kim settâr olasan
Çek çevir kendini kâr meydanıdır

Ne diyeyim şu erkânı kurana
Yuf çekerler bu meydanda yalana
Üçyüz altmış merdiveni bilene
Kör meydanı değil gör meydanıdır

Abdal Musa aydur gerçek er isen
Ali'yi seven muhib yâr isen
Hak'kın makûduna erem dir isen
Urganı boynunda dar meydanıdır

TA EZELDEN ÇAĞURURUM HÛ DEYU

Ben hocamdan aldum böyle dersimi
Okur idüm elif'ten ba'ya deyu
Kimse bilmez şu dünyada sırrımı
Ta ezelden çağarurum Hû deyu

Kimin azatlayup kimin fakıdur
Kimin döğüp söğüp kimin okutur
Dediler bu meydan kimin hakkıdır
Kim dedi ki şu murdarı yu deyu

Evvel ekşi narken, üzüm çoğ iken
Davut sofradayken, bıçak yoğ iken
İsmail'e inen kurban, sağ iken
Kime dedi şu lokmayı soy deyu

Fatma ana can Ali'nin gülünü
Miraç'tan inerken öpmüş elini
Hak, Yezide kokturmadı gülünü
Muhammedin yadigârı bu deyu

Abdal Musam anda bir tolu içtim
İçtim ol toluyu kendümden geçtim
Akın ateşine yandım tutuştum
Ta ezelden çağururum hu deyu

PİRİM HACI BEKTAŞ VELİ DEĞİL Mİ

Horasan'dan Rum'a zuhur eyliyen
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi
Binip cansız duvarları yürüten
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Doksan altı bin Horasan pirleri
Elli yedi bin de Rum erenleri
Cümlesinin serfirazı serveri
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi

Balım Sultan arkadaşı yoldaşı
Kızıl Deli Sultan'dür hem eşi
Abdal Musa Sultan dersen er kişi
Pirim Hacı Bektaş Veli değil mi*

* Balım Sultan Abdal Musa'dan çok sona yaşamıştır. Balım Sultan'dan sözeden bu deyiş olun olamaz. Birisi Abdal Musa adına söylemiş olmalı

ALİ'DEN GAYRI

Gözlerin kör olsun ey kanlı Yezit
Bu meydanda kim var Ali'den gayrı
On İki İmam'ın kapısın açan
İmamlar değildir Ali'den gayrı

Güvercin donuyla Urum'a uçan
İmamlar evinin kapısın açan
Cümle evliyalar üstünden geçen
Var mıdır hiç bir er Ali'den gayrı

Muhammed Mirac'ın yoluna girdi
Bu sır gayet sır içinde sır idi
Şir donunu, Hatem mührünü verdi
Bu sırrı kim eder Ali'den gayrı

Cümle evliyalar, imamlar bunda
İkrar alan kimse düşer mi derde
Yek nefesle durma meydan-ı erde
Kimdir baba, rehber Ali'den gayrı

Herkimin çırağan yaksa Hak yakar
Rızaya baş koyup teslim'ini takar
Aslımız On İki İmam'a çıkar
Babamız her kim var Ali'den gayrı

Selman bir deste gül Şah'a uzattı
Kendi tabutuna kendisi yattı
Cemm-i Mushaf'tan nikabın attı
Kur'an yok, gördüler Ali'den gayrı

Erenler erkânı gerçek bellüdür
Abdal Musa fakir onun kuludur
İmamlar sırrıyla gönül doludur
Var mıdır hiç bir er Ali'den gayrı

KAYGUSUZ ABDAL

XIV yüzyılın ikinci yarısı ile XV. yüzyılın başında yaşamıştır. Abdal Musa'yı kendisine Pir bellemiştir. Alevi/Bektaşi edebiyatının kurucularından sayılır.

Adına düzenlenin Velayetnameye göre asıl adı Gaybi olup Alaiye (Alanya) beyinin oğludur. Menkıbi, Kaygusuz'un attığı ok geyiğin koltuğunun altına saplanır. Geyik kaçar o kovalar, o kovalar geyik kaçar, ta ki Abdal Musa tekksine kadar. Geyik tekkenin içine dalar, Kaygusuz da peşinden. Dervişlere yaralı geyiği sorar. Bir köşeden Abdal Musa koltuğunun altına saplı oku göstererek "oğul attığın ok bu mudur" diye sorar. Şiddetle sa'ya mürid olur. Elmalı Teke köyündeki tekkede kırk yıl ona hizmet eder. Abdal Musa'dan Kaygusuz adını alır.

Edirne'den Hicaz'a kadar birçok yerde dolaşan Kaygusuz en son Mısır'a gider ve Kahire'de ocağını uyandırır.

Öldüğünde ocağının yakınındaki Mukattam Dağında bir mağaraya gömülür.

Kaygusuz Abdal Pir'i Abdal Musa gibi Alevi/Bektaşi inancında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bektaşi meydanındaki oniki posttan biri olan (çerağcı postu) Kaygusuz Abdal'a aittir.

Kaygusuz iyi bir eğitim görmüştür. Hece gibi aruzuda deyişlerinde ustalıkla kullanır. Düzyazıları da vardır; bunlar Risale-i Kaygusuz, Kitab-ı Miglata, Budalaname, Vücüdname, Dilgüşâ"ıdır.

Kaygusuz'un deyişleri son derece özgündür ve kendisinden sonmra gelen birmçok ozanı derinmden etkilemiştir. Dili duru ve yalındır, içeriği son derece aydınlak ve berrak olup kimi zaman gerçeküstücü öğeler dahi barındırır. Tanrı ile hesaplaşmaktan dahi kaçınmayan Kaygusuz'un yobazlığa karşı eleştirileri ise çok anlamlıdır.

ŞAHIM ABDAL MUSA'YA

Beylerimiz elvan gülün üstüne
Ağlar gelir şahım Abdal Musa'ya
Urum abdalları postun eğnine
Bağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Urum abdalları gelir dost deyü
Eğnimizde aba, hırka, post deyü
Hastaları gelir derman isteyü
Sağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Hind'den bezirgânlar gelir yayınır
Pişer lokmaları, açlar doyunur
Aşıkları gelir, bunda soyunur
Erler gelir şahım Abdal Musa'ya

Her matem ayında kanlar saçarlar
Uyandırıp Hak çerağın yakarlar
Demine hû, deyip gülbenk çekerler
Narlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Meydanında dara durmuş gerçekler
Çalınır koç kurbanlara bıçaklar
Döğünür kudüm, açılır sancaklar
Tuğlar gelir şahım Abdal Musa'ya

İkrarıdır koç yiğidin yuları
Muannidi çeksem gelmez ileri
Akpınar'ın, Yeşilgöl'ün suları
Çağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Ali'm Zülfikarın almış destine
Sallar durmaz Yezitlerin kasdına
Tümen tümen Genç Ali'nin üstüne
Sırlar gelir şahım Abdal Musa'ya

Benim bir isteğim vardır kerimden
Münkir bilmez evliyanın halinden
Kaygusuz'um ayrı düştüm pirimden
Ağlar gelir şahım Abdal Musa'ya

DERVİŞLİK HIRKADA TAÇTA DEĞİLDİR

Dervişlik hırkada taçta değildir
İsilik oddadır saçta değildir

Var bir gerçek erden kuşan kuşağı
Anları kurt yemez uçta değildir

Hak'kı ister isen Adem'de iste
Irak'ta, Mekke'de, Hac'da değildir

Dögüp bir kardeşim hatırın yıkma
Eğilüp kıldığın secde değildir

Aşk ile ölegör Kaygusuz Abdal
Aşk ile ölmezsen güçte değildir.

---

* Bu deyiş bazı kaynaklarda Hacı Bektaş Veli adına kayıtlıdır ve şu şekildedir:
Hararet nardadır sacda değildir
Dervişlik baştadır taçta değildir
Hakkı arar isen gönlünde ara
Mekke'de, Kudüs'te, Hac'da değildir.

ADEM'İ BALÇIKTAN YUĞURDUN YAPTIN

Adem'i balçıktan yuğurdun yaptın
Yapıp da neylersin bundan sana ne
Halk ettin insanı cihâna saldın
Salıp da neylersin bundan sana ne

Bakkal mısın teraziyi neylersin
İşin gücün yoktur gönül eylersin
Kulun günahını tartıp neylersin
Geçiver suçundan bundan sana ne

Katran kazanını döküver gitsin
Mümin olan kullar didâre yetsin
Emreyle yılana tamuyu yutsun
Söndürsün tamuyu bundan sana ne

Kaygusuz Abdal'ım cennet yarattın
Cehenneme nice kulları attın
Nicesin ateş-i aşk ile yaktın
Yakıp da neylersin bundan sana ne

YÜCELERDEN YÜCE GÖRDÜM

Yücelerden yüce gördüm
Erbapsın sen koca Tanrı
Alem okur kelam ile
Sen okursun hece Tanrı

Adem erliği ile anılır
Filan oğlu filan deyü
Anan yoktur baban yoktur
Sen benzersin piçe Tanrı

Garip kulun yaratmışsın
Derde mihnete katmışsın
Anı aleme atmışsın
Sen çıkmışsın uca Tanrı

Kıldan köprü yaratmışsın
Gelsin kulum geçsin deyü
Hele biz şöyle duralım
Yiğit isen geç e Tanrı

Kaygusuz Abdal yaradan
Gel içegör şu cur'adan
Kaldır perdeyi aradan
Gezelim bilece Tanrı

ALLAH TANRI YARADAN

Allah Tanrı Yaradan
Gel içegör cur'adan
Yâr ile yâr olagör
Çıksın ağyar aradan

Bekle gönül bostanın
Susığın girmesin
Key sakın uçurursun
Kandili menâreden

Fil yükün karıncaya
Yükletme çekebilmez
La'l-ü gevher kıymetin
Umma reng-i hareden

Hacca vardım der isen
Kanda vardın haca sen
Kılavuzsuz kuş uçmaz
Bunca dağ-u dereden

Hacca varan kişinin
Gönül yapmak işidir
Gönül Hakk'ın beytidir
Key sakın emâreden

Sen özünü bil nesin
Hak sende sen kandasın
Eğer aklın varısa
Anla bu eş'âreden

Dünya ahiret deme
Gel bilişim yad deme
Uzak savaşa düşme
Geç kuru sehhâreden

Gerçek aşık bu yolda
Can ile baş oynatır
Sen dahı aşık isen
Bakma gel kenâreden

İnsan nûr-ı kadimdir
Hasta değil hekimdir
Sıfatı zât-ı mutlak
Hırkası çar pâreden

Aklına akıl deme
Sözüne delil deme
Çünkü kurtaramazsın
Nefsini emmâreden

Tıfıllayın dem-be dem
Dambur dumbur söyleme
Mansur'layım olursun
Bilmezsen müdâredin

Kaygusuz'un hüneri
Helva vü biryan yemek
Bundan özge hüneri
Umma bu bîçâreden

DOST SENİN YÜZÜNDEN

Dost senin yüzünden özge ben kıble-i can bilmezem
Pîrin hüsnünü severim bir gayri îman bilmezem

Bana derler ki şeyâtin senin yolunu azdırır
Ben şu zerrak sûfîlerden gayrı bir şeytan bilmezem

Sûfî-i sâlûs nedendir hüsne münkir geçindiği
Ne aceb belâ gelüptür şu ki ben Hak'tan bilmezem

İnsâ-ı kâmil ki derler Mustafa'dır Murtazâ'dır
Dahi kim vardır cihandan men gayrı insan bilmezem

O şâh-ı hüsnün aşkına özümü vîran kılmışam
Kaygusuz Abdal'dır adım cübbe vü kaftan bilmezem

BU ADEM DEDİKLERİ

Bu adem dedikleri
El ayak baş değil
Adem manaya derler
Suret ile kaş değil

Gerçi et ü deridir
Cümlenin serveridir
Hakkın kudret sırrıdır
Gayre bakmak hoş değil

Adam manayı mutlak
Ademdedir nutku hak
Ademden gafil olma
Nefsi de serkeş değil

Ademdeder külli hal
İlm ü hikmet güft ü kal
Adem katında alem
Dane-i haşhaş değil

Adem odur ey hoca
Gıldası mana ola
Maksud ademmmden ahi
Hayal ile düş değil

Kendi özün bilen
Maksudun bilen kişi
Hakkı bilen doğrudur
Yalana kallaş değil

Bu Kaygusuz Abdal'a
Aşık demen dünyada
Nakş ü suret gözetir
Maksudu nakkaş değil

DAHA NAMAZ SORAR MISIN

Ey emir efendi bana
Daha namaz sorar mısın
Dur haber vereyim sana
Daha namaz sorar mısın

Yanar yüreğim oddur
Belmeyene müşkil derttir
Sabah namazı dörttür
Daha namaz sorar mısın

Gâh ağlarım gah gülerem
Tanrımdan hâcet dilerem
Öğleyi hem on kılaram
Daha namaz sorar mısın

Namaz sorucun bildim
Teftiş ettim ben de buldum
İkindiyi sekiz kıldım
Daha namaz sorar mısn

Akşam namzı hod beştir
Onu kılmak bize hoştur
Yatsı namazı on üçtür
Daha namaz sorar mısın

Gündüzle gece kırk rekat
On yedi farz yigirmi sünnet
Vitir vâcip üç rekat
Daha namaz sorar mısın

Adımı sorarsın fakıdır
Mektepte çocuk okutur
Cuma hem bayram ikidir
Daha namaz sorar mısın

Efendi sarığın değirmi
İşit kulağın sağır mı
Terâvih namazı yigirmi
Daha namaz sorar mısın

Zâtımdan hayran oluram
Farz u sünnet kılaram
Bir yıllık naması bilirem
Daha namaz sorar mısın

Câmilerde olan imâm
Bunu bilmez çoğu tamam
Dörtbin altıyüz seksen selâm
Daha namaz sorar mısın

Kimine vâciptir zekât
Kimine vâciptir salât
Yedibin beşyüz alkmış tahıyyât
Daha namaz sorar mısın

Pirimden olsun himmet
Yaradan Allaha minnet
Yedibin ikiyüz sünnet
Daha namaz sorar mısın

Tamam oldu çünkü namaz
Kimini oku kimini yaz
Altıbin yüzyirmi farz
Daha namaz sorar mısın

Kamiline olur irfan
Göster hoca bana noksan
Vitir vâcip bin seksen
Daha namaz sorar mısın

Bir namaz vardır cenaze
O da gelir bir gün bize
Kaygusuz gibi akılsıza
Daha namaz sorar mısın

ESRARI GÖRDÜM BUGÜN

Esrarı gördüm bügün binmiş gider ata
Söyle kim derviş olmuş hergiz söylemez hatâ

Hızır donudur donu hakka doğrudur yönü
Söyle cüst eyler beni erişinlce gizlü tâ

Kırmızı don giyinûr yeşil kubbe sınnur
Miskinlikten görünür iner alçak sıfata

Sufiler bunu yerer, bittiği yere sorar
Gazel olmadan derer, hissesi var kuvvete

Sufi yemez haram der gizlice de görem der
Gelen yıl çok derem der ister birazın sata

Bir kişi kim ayıktır yabanda bir o yoktur
Anın hiç aklı yoktur ta'neyleye bu ota

Bir kişi kim hayrandır yer gök ana seyrandır
İnsan değil hayvandır başın bürüye yata

Gel ey miskin Kaygusuz esrardan al öğütün
Bu âşıklar otudur yemez verme her tata

TAMA'IMIZ NE AZADIR NE ÇOĞA

Tama'ımız ne azadır ne çoğa
Kanâtiz kani olmuşuz Hakk'a

Kimsenin hakkına tama'kılmazız
Bizim daha hâlimize Hak baka

Ma'rifet ehline hizmet kılmayan
Ma'na boncuğun yanına boş taka

Aşk yolunda tâati temiz değil
Her kim ol gördüğü nesneye aka

Sırrını sakın ki güstah duymasın
Cân ü dilden müştâk olgıl müştâka

Kem akıldır kendüzünü bilmedi
Ol ki bu aşk sırrını halka çaka

Suvar aşk suyuna tevhid bağını
Ma'rifet bostan gelsün revnaka

Dünya içün dâma düşmeyen kişi
Nefs ucundan hâşâ dönile Hakk'a

Kaygusuz Abdal hâlin ârif bilür
Veli aşkı nâşi başına kaka

CÜMLE KAPLUMBAĞALAR

Cümle kaplumbağalar
Kanatlanmış uçmağa
Kertenkele derilmiş
Kırım suyun geçmeğe

Kelebek ok yay almış
Şikara çıkmış dağa
Donuzları korkutur
Ayıları kaçmağa

Ergene'nin köprüsü
Susuzluktan bunalmış
Edirne minâresi
Eğilmiş su içmeğe

Allâh'ımın dağında
Üçbin balık kışlamış
Susuzluktan bunalmış
Kağnı ister göçmeğe

Leylek koduk doğurmuş
Ovada zurna çalar
Balık kavağa çıkmış
Söğüt dalın biçmeğe

Balıkçıl köprü yapmış
Istıranca suyuna
Yüklü yüklü ördekler
Gelmiş andan geçmeğe

İbiçek buğday ekmiş
Manisa ovasına
Sivrisinek derilmiş
Irgat olup biçmeğe

Bir sinek bir devenin
Çekmiş budun koparmış
Salınıben seğirdir
Bir yâr ister kaçmağa

Bir aksacık karınca
Kırk batman tuz yüklenmiş
Gâh yorgalar gâh seker
Şehre gider satmağa

Donuz düğün eylemiş
Ayıya kızın vermiş
Maymun sındı getirmiş
Kaftan gömlek biçmeğe

Deve hamama girmiş
Dana tellâklık eder
Susığın soyunmuş
Nöbet bekler yunmağa

Kaygusuz'un sözleri
Hindistan'ın kozları
Bunca yalan söyledin
Girer misin uçmağa

BU SAKALI KIRKARIM

Ben bu derde düşeli
Bu sakalı kırkarım
Dost ile bilişeli
Bu sakalı kırkarım

Ben kırkarım o biter
Çimende bülbül öter
Usta berber der yeter
Bu sakılı kırkarım

Aşka olup mülâzım
Bilindi cümle râzım
Gayrı sakal ne lâzım
Bu sakalı kırkarım

Ben çalarım tanbura
Giyinirim tennûre
Hak çerağın uyara
Bu sakalı kırkarım

Var mı bunda bir hatam
Gayri gönülden atam
Çok mu gelir bir tutam
Bu sakalı kırkarım

Ben gezerim yazıda
Kuvvetim var bazuda
Ne işim var kadıda
Bu sakalı kırarım

Kaba sakal istemem
Hep kesilse gam yemem
Hiç kısa uzun demem
Bu sakalı kırkarım

Sakalımla kaşmı
Bıyığımla başımı
Hak onara işimi
Bu sakalı kırkarım

Kaygusuz Abdal benem
Fartı furtu bilmenem
Bir tüyünü koymanam
Bu sakalı kırkarım

AŞIK OLDUK ZINKADAK

Aşık olduk zınkadak
Irlayım fınkadak
Yârin öğütler beni
Yanılmagıl yankadak

Yârin severse seni
Sen dahı sevgil anı
Lûtf ile söyle yâre
Söylemegil dankadak

Otururken yâr ile
Gelse ağyar kapıya
Kendözünü ağır tut
Duragelme tınkadak

Yâri gördüm oturur
Çin-ü Hıtâ ilinde
Yârim anda ben bunda
Tapıkıldım zınkadak

Ben Şîraz şehrindeyim
Yârim Urumili'de
Arkınca söyler bana
Şöylece kim cınkadak

Yâre ışmar eyledim
Remz ile söz söyledim
Bir taşçığın atmışım
Sapan ile bınkadak

Âşk ile hemdem oldum
Mesîhu Meryem oldum
Çal ahî güzel beyim
Akılcığın cunkadak

Aşkın ila fâşoldum
Yolunda tırâş oldum
Melâmet dönbeciğin
Çalıverdim dumbadak

Lûtfun ihsân eylegil
Yâre anı söylegil
Aşkının denizine
Dalıverdim cumbadak

Ben yârin mahallesin
Dolanırdım dem be dem
Ağyâr görüp ürmese
İtler gibi zonkadak

Kaygusuz Abdâl'ı gör
Aşkınla olduğıyçün
Aklı deryâdır anın
Kendisi neheng kodak

BENG İLE SEYRETMEĞE

Beng ile seymretmeğe ah bize bir bağ olsa
Issı soğuk olmasa havası hup sağ olsa

Pireden incinmesek kar-u yağmur olmasa
Sinek hey vızlamasa ana hem yasağ olsa

Dobraca ovasından büyük yağlı çörekler
Akkirman'ın yağından benzimiz hey ağ olsa

Cümle cihan koyunun semiz yahnı etseler
Biz yemeye başlasak engeller ırağ olsa

Gaziler helvasından cihan dopdolu olsa
Zülbiye halkaları sütü dahı çoğ olsa

Kanda bir göl varırsa badem pâlûze olup
Bir yanından diş ursak çevresi bal yağ olsa

Düpdüz bu yaş ovalar herbiri boş durmasa
Sulu şeftalisi çok bin üzümlü bağ olsa

Kaygusuz Abdal otur kimin ye kimin götür
Sûfiye koz kalmadı Abdala kaymağ olsa

AĞLAR AVRADIN KÖTÜSÜ

Ağlar avradın kötüsü
Dizini diker oturur
İşinin kolayın bilmez
Yüzünü yıkar oturur

Kocası yabandan gelir
O bir şahbas avrat olur
Öğleyin bir çorba vurur
Altını dürter oturur

Çiftçiler getirir demri demri
Başına bürünmüş emri
Danaya yedirmiş hamrı
Tekneye bakar oturur

Yata yata karnı şişer
Kalkar eşik dibine işer
Çökeleğine kurt düşer
Ayranın över oturur

Uşaklar oynar aşığı
Köpekler yur bulaşığı
Kargaya kaptırmış kaşığı
Havaya bakar oturur

Kızını sıçırmış dizine
Bakar oturur yüzüne
O demde elâ gözüne
Sürmeler çeker oturur

Boğazına takar akiği
Aşına bulmaz kekiği
Yepyeni tuman söküğü
Dizine takar oturur

Kaygusuz'um der, atılmaz
Pazara götürsen satılmaz
Koynuna girsen yatılmaz
Bir manda çöker oturur

AVRAT BİZİ DÖĞEYAZDI

Hey erenler hey gaziler
Avrat bizi döğeyazdı
Çekti sakalım kopardı
Bıyığımı yolayazdı

Kalkıp direğin kapınca
Kaçamadım sapınca
Aç karnıma deyince
Bağırsağım dökeyazdı

Aldık avratın hasını
Çektik değneğin yasını
Başımda kırdı su tasını
Kafacağzım kırayazdı

Baltanın sapını kaptı
Kağnının köpünü söktü
Silkindi üstüme çıktı
Kemiklerim kırayazdı

Avrat sormadı suçumu
Çekti kopartı saçımı
Kırdı eyemin ucunu
Yine bizi döğeyazdı

Avrat oldu bize vezir
Bizi etti köye kizir
Gâhi tuz ister gâh bezir
İnek edip sağayazdı

Kaygusuz'um der ki nidem
Başım alam nere gidem
Ben bu avratı ne edem
Bizi köyden kovayazdı

BİR KAZ ALDIM BEN KARIDAN

Bir kaz aldım ben karıdan
Boynu da uzun borudan
Kırk Abdal karnın doyuran
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Sekizim odun çeker
Dokuzumun ateş yakar
Kaz kaldırmış başın bakar
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kaza verdik birkaç akça
Eti kemiğinden pekçe
Ne kazan kaldı ne kepçe
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kaz değilmiş be bu azmış
Kırk yıl Kafdağında gezmiş
Kanadın kuyruğun düzmüş
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kazı koyduk bir ocağa
Uçtu gitti bir bucağa
Bu ne haldir hacı ağa
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kazımın kanadı selki
Dişi koyun emmiş tilki
Nuh Nebi'den kalmış belki
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kazımın kanadı sarı
Kemiğin etinden iri
Sağlık ile satma karı
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kazımın kanadı ala
Var yürü git güle güle
Başımıza kalma belâ
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Suyuna biz saldık bulgur
Bulgur Allah deyi kalgır
Be yârenler bu ne hâldır
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

Kaygusuz Abdal nidelim
Ahd ile vefâ güdelim
Kaldırıp postu gidelim
Kırk gün oldu kaynatırım kaynamaz

DEDİM EY DİLBER KULUNUM

Dedim ey dilber kulunum
Yürü hey torlak der
Sen dahı yolunmamışsın
Sözlerin taslar der

Dedim ey dilber lebinden
Bir bûse versen nola
Alnına sapan kayası
Ensene tokmak der

Sordum suçum nedir benim
Hâlime kılmaz nazar
Bu söz senin ne hakkındır
Söyleme küstak der

Hâline bak çuluna bak
Bu dahı sevmiş beni
Niyyet'ül- gazâ değil mi
Dönüben ahmak der

Yürü hey derviş yoluna
Sende yoktur sim-ü zer
Akılsız sersem zavallı
Çimri vü çıplak der

Ser-teser gezmiş cihânı
Kurt üşmüş tabanına
Borusu pek yanık öter
Kabağı tak-tak der

Kaçığın kurtulmadım
Şu torbalığın elinden
Her seher karşıma gelir
Çağırır Hak Hak der

Hoş gelir bu Kaygusuz'a
Bir kazan etli pilav
Yüzelli yağlıca çörek
Ol dahı yumşak der

YAMRU YUMRU SÖYLERİM

Yamru yumru söylerim
Her sözüm kelek gibi
Ben avare gezerim
Sahrada leylek gibi

İşim kalp sözüm yalan
Ben degal adım filan
Bu hak insana derim
Sözümü gerçek gibi

Ömrüm hasılı gitti
Ben özümü bilmedim
Bir gün bir yol erine
Olmadım mülhak gibi

Aşk kuşları derilse
Aşktan tane verilse
Usulum toya benzer
Avazım ördek gibi

İtikadı saf olan
Manaya müşak olan
Erenler meclisinde
Olmaya küstak gibi

Terketmedim benliği
Bilmedim insanlığı
Suretim insan veli
Her sözüm eşek gibi

Arifler sohbetinde
Marifet söyleseler
Ben de hemen düşünmem
Ürürüm köpek gibi

Gerçi hakkın halkıyım
Marifetsiz yalkıyım
Arifler sohbetinden
Kaçarım ürkek gibi

Bu marifet iliminden
Haberim yok cahilim
Bende mana sorsalar
Sözlerim sürçek gibi

Aşıklar can içinde
Aşikar gördü hakkı
İşitmenin manası
Olmaya görmek gibi

Miskin Serâyi kandın
Kul oldun sen nefsine
Senin hırsın hevesin
Tuttu seni fak gibi

KOYUN BİNE VARICAĞIZ

Koyun bine varıcağız
Sürmeğe de yarağ olur
Beşyüzünü satıcağız
Harcamağa gerek olur

Berkdir erenler bârûsu
Bine sayılır birisi
Ell'iki teke derisi
Babucama yorağ olur

Bin batmandan olsa kazan
Ustager değil mi düzen
Hayranlık esince cana
Bengilik de gerek olur

Oniki kazan aşıyı
Yiğirmi dokuz başıyı
Otuz üç yağlı düşüyü
Sonra için ferağ olur

Doyamazsan yalvar Hakk'a
Nazar kıl bucağa yüke
Onsekiz kalınca yuka
Tam gönlünce gevrek olur

Kaygusuz Abdal bulunca
Gel otur pilav gelince
On takne hamur salınca
Bir onarı çöreğ olur

BU DÜNYANIN MİSALİ

Bu dünyanın misali
Muazzam şara benzer
Veli bizim ömrümüz
Bir tek pazara benzer

Bu şehrin hayalleri
Türlü türlü halleri
Aldatmış gafilleri
Cazu ayyara benzer

Evel gönül alması
Hublara nisbet eder
Âhır yüz döndürmesi
Acuz mekkâra benzer

Bu şehrin evveli yazdı
Şehd ü şekerden şirin
Âhır acısını gör
Şol zeh-i mâra benzer

Bu şarda hayal çoktur
Hadd ü şümarı yoktur
Bu hayale aldanan
Otlar davara benzer

Bu şardan üç yol çıkar
Biri cennet biri nâr
Birinin arzusu
Kasdı dîdare benzer

Her kim kendözün bildi
Bu şehre sultan oldu
Kedözünü bilmeyen
Misl-i hımara benzer

Kaygusuz Abdal gördü
Valih ü hayran oldu
Veli demi aşk ile
Evvel bahara benzer

ELİNDEDİR

Evliyaya eğri bakma
Gün ü mekan elindedir
Mülke hükmü veren odur
İki cihan elindedir

Sen anı şöyle sanırsın
Sencileyin bir ademdir
Evliyanın sırrı vardır
Gizli ayân elindedir

Hak bunda getirdi anı
Kullarını irşad için
İsteyene verir kahrü
İhsan elindedir

Hak zatıyla sıfatıyla
Tecelli eyledi ona
Varlığı hak varlığıdır
Emr-i sübhân elindedir

Kaygusuz Abdal bu sırrı
Okudum anladım bildim
Şimdi bu alemin hükmü
Kâmil insan elindedir

DOLABNAME

Suâl ettim bu gün ben bir dolaba
Niçün dâim sürersin yüz bu âba

Niçün bağrın deliktir gözlerin yaş
Sebeb neden dolaştın bu itâba 0b]¶

İnildinden delindi derdli bağırım
Firâkından ciğer döndü kebâba

Ne zulmetti sana bu çerh-i gerdun
Ki derdin defteri sığmaz kitâba

Dolap eydür eyâ gözüm çerağı
İşitmeğe cevabım aç kulağı

Benim budur sorarsan sergüzeştim
Ki ben yaylar idim bir yüce dağı

Geçirmiştim serâdan göklerimi
Eriştirdim süreyyâya budağı

Durağa demeşüben kamu kuşlar
Budağında tutarlardı otağı

Öterdi tüti vü kumri yü dürrâc
Geçirdim bir zaman bu resme çağı

Heves bâğında can mürgi gezerken
Üzüldü ömr kuşunun tuzağı

Kazâ koptu meğer dest-i Huda'dan
Ki bir şahs irişüb saldı nacağı

Delüben bağrımı taktı kemendi
Sürüdüler dolaştım her sokağı

Sokaklarda niçe müddet yaturken
Gelen geçen ururlardı ayağı

Demir mıhlar dokundu yüreğime
Kazâ destiyle çerhin çomağı

Zekeryâ gibi bağrımdan delüben
Dolap içün düzelttiler yerağı

İnilerim ben anda dost deyüben
Gözüm yaşı sular büstân ü bâğı

Felek kime tattırdı bir kaşık bal
Sonunda sunmadı tâs ile ağı

Süleyman kim sürerdi tahtını yel
Son ucu toprağa kodu yanağı

Skender kim cihânı Kaf ber kaf
Tutup hükmiyle sürmüştür yasağı

Gezüb zulmet ararken âb-ı hayvan
Dolu zehr ile sundular eyağı

Kani Kayser kani Kisrâ kani Sâm
Belürmez bunların yurdu durağı

Cihanın varlığı baştan başa hep
Belâ yurdudürür mihnet ocağı

Resul buna çü beyt-ül-ankebût der
Pesol olur mekeslerin durağı

Baka ehli fenâda mülk edinmez
Bakadır anların yeri durağı

Alâi Gaybi bundan tekke kılmaz
Hak'ın fazldürür ancak dayağı

Sabır seccâdesin altına salmış
Tevekkülden kuşanmıştır kuşağı

Sözünü Kaygusuz ârife söyle
Ne bilsün sükkeri dana buzağı

YEME-İÇME DESTANI

Mevlam budur dileğim daim yalvarmağ ile
Can ü gönülden derim laf değildir lağ ile

Kabul eyle dileğim yeri göğü yaradan
Eyle beni hemişe iyi ile sağ ile

Bu da budur ya ilah senden daim isteğim
Ben ki aptal sikemi olmaz aç durmağ ile

Hak getire nimeti şöyle nasip eyle kim
Dört yanıma çağlasın su gibi ırmağ ile

Evvela yüz bin somun hem yüz elli bin pide
Üç yüz elli bin çörek bunca katmer yağ ile

Anca yeter bin dee bin de anın köçeği
Elli bin su sığırı altmış bin malağ ile

Bin öküzle bin inek hardallı yahni ola
Paçasını ederler sirke sarımsağ ile

Bin koyunun yahnisi bin dahi çepiş keçi
Elli bin püryan kuzu altmış bin oğlan ile

On bin toklu bin şişek cümlesi kebap ola
Terbiyesin ideler baharlı somağ ile

Tavuk ördek bihesap ancileyin kaz dahi
Kimisi bütün kebap kimi kavrulmuş yağ ile

Bıldırcınla güvercin tabak tabak yürüsün
Tarac ile kekliği taşıyalar ağ ile

Ellibin kazan pilav elli bin de zerdesi
Yağlı herse bin kazan hallolmuş çomağ ile

Kırk bin kazan paluze elli bin mahallebi
Bin bunca sütlü pirinç fağfuri çanağ ile

Türlü türlü çorbalar nazik köfte kıymalar
Asideyi höşmeri bin sahan kaymağ ile

Elli bin sini börek elli bin de baklava
Mamunya hoş dizile bihesap tabağ ile

Gaziler helvasını getireler bin sini
Bin bunca halka çini yiyecüz parmağ ile

Elli bin cevizliden elli bin sapuniden
Zülbiye dahi dura ortada yumağı ile

Şamın kuru üzümü tamam bin batman ola
Getireler ortaya harar ile çağ ile

Yüz kere yüz bin karpuz ol kadar kavun ile
Kesip şeker ekerler dizeler tabağ ile

Şeftalile kayısı bin bohça her birisi
Hem ayvanın iyisi hoş olur durmağ ile

Elli bin batman kiraz eli bin de zerdali
Bin bunca elma armut illa üzüm bağ ile

Türlü türlü şerbetler mecliste hazır ola
Nüş edelim biz anı aseli cerağ ile

Hak yetire nimeti cümle tamam eyledik
Dahi dilberler gerek on dört on beş çağ

Saz ü tanbur hoş avaz çifte çifte çalınsın
Zevk idelim ömrümüz geçmesin ferağ ile

Bu demleri sürelim alemde ser sağ iken
Sen serancam sineyi gömerler toprağ ile

Cümle kelam hep fani, vefası yok dünyanın
Ey Kaygusuz fenaya aldanmagil, lağ ile

SEYİD ALİ SULTAN

(KIZIL DELİ)

(1310-1402) Bektaşi pirlerindendir. Kızıl Deli adıyla da tanınır. Deyişlerinden çok, bir yol adamı olarak ünü yaygındır.

Alevi-Bekltaşi ozanları deyişlerinde Kızıl Deli'yi saygı ile anarlar. Zarifi onun hakkında şu bilgiyi verir:

Aşıklar der sana beli
Ey sadık ü gerçek veli
Kırcali'de Kızıl Deli
Maksuduma irgör beni

Anadolu'dan Rumeli'ye geçen ve "Sermdar-ı Rum" "Sultan-ı Rum" diye de anılan Seyyid Ali Sultan adına bir de velayetname vardır. Velayetname'de Kızıl Deli'nin Rumeli serüvenleri anlatılır.

Seyyid Ali Sultan Velayetnamesini yayına hazırlayan Bedri Noyan, Kızıl Dile'nin kimliğine ilişkin şunları belirtir.

"Seyyid Ali Sultan'ın Horasan erenlerinden Hüseyin Ata oğlu olduğu hakkında kayıtlar vardır. Ahmmet Hammdi Zeza Paşa'nın Mısır'da basılmış Arapça kitabında da, adlı "Hızır Lala Seyyid Ali Sultan" olarak yazılı olup, resminin altında "Seyyid Hüseyin Ata oğlu Seyyid Ali Sultan'dır, Hızır Lala diye lakablanmıştır. Doğumu 710 ve ölümü 805'dir" diye kaydı var.

Rumeli'ne geçmiş, bir söylentiye göre 1397'de Dimetoka'da dergahını yaptırmış, canlar uyarmıştır. Orada hakka yürümüş ve bu dergahta sırlanmıştır. Dergah Kızıldeli ırmağı kenarınnda, güzel bir tepe üzerinde kurulmuştur. Bu ırmağın adı sonradan Seyyid Ali Sultan'a lakab, takma olmuştur. Balım Sultan'ın babası Mürsel Baba Dimetoka'ya bu dostunun yanına gitmiş, orada kendi adına bir zaviyede postnişin olmuştur. Seyyid Ali Sultan'ın isteği ile doksan yaşlarında iken "bekar kalma" bağını kırarak evlenmiş ve bu evlenmeden Balım Sultan doğmuştur. Mürsel Baba'nın orada bir Bulgar kızı ile veya bir "Bulgar prensi" ile evlenmdiği söylentisi enkuvvetli ve en akla yakın bir olaydır.

Kızıldeli Irmağı Kocayayla dağından çıkar ve Dimetoka altınlmda Meriç nehmri ile birleşir.

Hacı Bektaş Veli vefat edince, Seyyid Ali Sultan pirevinde postinişin olmuş, fakat Rumeli futühatına katılmak için padişah kuv-

vetlerine katılmış, yerine Habib Emirci'yi bırakmış, akınlara girmişti. Sonraları Timur ortalığı karıştırınca pirevini kapatmıştı. Seyit Ali Sultan Kızılldeli Irmağı yanında Dimetoka'da bir dergah kurmuş, kenmdisine ve bu dergaha Kızıl Deli Sultan adı verilmiştir. Orada hakka yürümüş yerine Yağ Bali Baba geçmiştir. Onun ve fatıyla da 900'de Balım Sultan postnişin olmuştur.

Seyyid Ali Sultan bir söylentiye göre düşünmde Hz. Muhammed'den direktif olarak Hacı Bektaş Veli'yi gelen kırk kahramandan biridir. Hz. Pir de onları Orhan Gazi'ye Yolllanmış ve Rumeli fethinde bunlar çok yararlılık göstermiştir.

Bazı kaynaklarda Seyyid Ali Sultan'ın 16. yüzyılda yaşadığı yazılıdır. Bektaşi cönklemrinde ona ait diye yazılmış nefesler vardır. Sadeddin Nüzhet Ergun, Kızıl Deli'yi "Bulgaristan'da Kırcali'de kendi adıyla ünlü dergahta yatar" diye azıyor ki, Kırcali de Dimetoka'nın közeybatısına düşer. Türk-İnönü Ansiklobedisi, Seyyid Ali Sultan'ı 15. yüzyıl başlarında yaşayan ve Timur ordularınca atlara bağlanarak parçalatılan Hurufilik kurucusu Fazlulah Nalim'in müridlererinden olu, bu akımı Anadolu'ya getiren Ali'ül Al olarak göstermektedir. Çelebi Cemaleddin Efendi ise, Müdafa adlı kitabında, Seyyid Ali Sultan'ı doğrudan doğruya Hacı Bektaş Veli'nin Kadınmcık Ana'dan doğmuş bel evladı Timurtaş olarak Timurtaş olarak gösterir. Ne var ki, son iki görüş herhangi bir kanıta dayanmamaklmtadır."

M. Tevfik Oytan da Bektaşiliğin içyüzü adlı yapıtında Kızıl Deli'ye ilişkin Noyan'a benzer bilgiler verir: "Hızır Lala'nın küçükoğlu Mürsel Bali-ki Balım Sultan'ın babasıdır- Seyyid Ali Sultan'la Rumeli'ye geçliş ve Dimetoka'da dergah kurmuşlardır.

Mürsel Bali Seyyid Ali Sultan'ın ölümünden sonra postnişin olmuş ve ölümünden sonra aynı yere gömülmüştür. Seyyid Ali Sultan'ın Pir'in ölümünden sonmlra pir eşeğinde postnişin olduğu ve Bektaşi eşiğinde dört beş yıl şeyhlik ettikten sonra Mürsel Bali'yi alarak Rumeli'ne geçtiği söylendiği gibi, Abdal Musa Sultan'ın da pirevinde bir süre oturduktan sonmra terk ederek Elmalı'ya göçtüğü ve orada adı ile anılan dergahı kurduğu tarihi söylenceler arasınmdaldır. Seyyid Ali Sultan Horasan erenlerinden Hasan Ata'nın oğludur."

Seyyid Ali Sultan Velayetnamesi Kızıl Deli'nin yaşantısına ilişkin bilgileri doğrulamaktadır.

Elimizde Kızıl Deli Sultan'ın bir deyişi vardır. Deyişi o mu söylemiştir, onun adına mı söylenmiştir tesbiti olanaklı değildir. Fakat Kızıl Deli dergahı Alevi-Bektaşilerce sayılan beş esaslı dergahtan biridir.

VÜCÛDUM ŞEHRİNİ SEYRÂN EDERKEN

Vücûdum şehrini seyrân ederken
Gördüm dört köşede dört can oturur
Biri biri ile lûtf ile söyleşir
İçerde hükm eder sultan oturur

Bir köşesi vardır kuyumcu işler
Bir köşesinde var âhen gümüşler
Bir köşeninde de bezirgan kışlar
Bir köşesinde de âlim oturur

Bir köşesi vardır suyu çıkıyor
Bir köşesinde su çıkmış akıyor
Bir köşesinde gonca gül kokuyor
Bir köşesinde de serdar oturur

Bir köşesi vardır yazı yazarlar
Bir köşesinde de yazıp bozarlar
Bir köşesi vardır suda yüzerler
Bir köşesinde de Hızır oturur

Bir köşesi vardır ikrar alırlar
Bir köşesinde de ikrar güderler
Bir köşesi vardır semâ ederler
Bir köşesinde de pirim oturur

Seyyit Ali Sultan böyle söyledi
İndi aşkın deryâsını boyladı
Bir köşesinde müekkel bekledi
Bir köşesinde Şah-ı Merdan oturur

KIRKLARIN SERDARIDIR KIZIL DELİ

Şan- Merdan Ali kurdu bu yolu
Hazret-i Fatıma cihanın gülü
Evvel Seyyid Ali aldı yürüdü
Kırkların serdarıdır Kızıl Deli

Tanrı dağ koruna çökmüş oturur
Yıldız salını ayağına getirir
Bir avuç toprakla hudut geçirir
Kırkların serdarıdır Kızıl Deli

Pirim etini kendi defin eyledi
Çaldı taşı pare pare eyledi
Pirim Ali bu kelamı söyledi
Kırkların serdarıdır Kızıl Deli

Gör pirim küffara netti neyledi
Şehr horozlarına dua eyledi
Sarı Kızı iki para eyledi
Yadsıda horozları ündürün Kızıl Deli

Pir Sultanım eydür sancak getiri
Zemheride gonca güller bitiri
Kalenin altına üstüne getiri
Rum'un fethin eden şah Kızıl Deli (*)

* Bu deyiş "pir" bellediği Kızıl Deli için Pir Sultan Abdal tarafından söylenmiştir. Deyiş Kızıl Deli Seyit Ali Sultan Velayetnamesine göndermeler yapmaktadır.

HASAN DEDE

Hasan Dede'nin: "Eşrefoğlu al haberi
Bahçe biziz gül bizdedir" sözleriyle başlayan deyişinden yola çıkarak Eşrefoğlu Rumi ile (ölümü 1470) aynı dönemde yaşadığı söylenebilir.

Alevi inancına göre Horasan erenlerinden olup Begdili aşiretiyle birlikte Ankara yakınlarındaki bugünkü Hasan Dede köyüne gelep yerleşmiştir. "Karpuzu Büyük Hasan Dede' diye de anılır.

Hasan Dede, Kul Hasan, Tamaşvarlı Aşık Hasan adlı ozanların aynı ozan olap olmadığı ise henüz aydınlığa kavuşmamıştır.

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ ALİ KENDİDİR

Hayali gönlümde yadigâr kalan
Hünkar Hacı Bektaş Ali kendidir
Darı çec üstünde namazın kılan
Hünkar Hacı Bektaş Ali kendidir

Ali'nin işleri daim sır ilen
Kisvetini kırmızıdan örünen
Nâr içinde Cebrail'e görünen
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Aslan olup yol üstünde oturan
Selman idi ana nerkis getiren
Kendi cenazesin kendi götüren
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Mûsa kahramanı dive gönderen
Münkirin gözüne perde indiren
Doksan bir küffarı dine döndüren
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Yerlerin göklerin binasın düzen
Ak üstünde kara yazılar yazan
Engür şerbetini Kırkları ezen
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

Kul Hasan'ım var mı sözümde yalan
Münkirin gönlünü gümana salan
Doksan günlük yolu kuşlukta alan
Hünkâr Hacı Bektaş Ali kendidir

EŞREFOĞLU AL HABERİ

Eşrefoğlu al haberi
Bahçe biziz gül bizdedir
Biz de Mevla'nın kuluyuz
Yetmiş iki dil bizdedir

Âdem vardır cismi semiz
Alır abdest olmaz temiz
Halkı dehleylemek nemiz
Bilcümle vebâl bizdedir

Erlik midir eri yormak
Irak yoldan haber sormak
Cennetteki sekiz ırmak
Akan çoşkun sel bizdedir

Arı vardır uçup gezer
Teni tenden seçip gezer
Zâhid bizden kaçıp gezer
Arı biziz bal bizdedir

Kimi sûfi kimi hacı
Cümlemiz Hakk'a duacı
Resûl–i Ekrem'in tâcı
Aba hırka şal bizdedir

Biz erenler gerçeğiyiz
Has bahçenin çiçeğiyiz
Hacı Bektaş köçeğiyiz
Edep erkân yol bizdedir

Kuldur Hasan Dedem kuldur
Mânâyı söyleyin dildir
Elif Hakk'a doğru yoldur
Cim ararsan dal bizdedir

CANIM SAKİ SUN AHESTE AHESTE

Saki sun elinden bade içelim
Gülüm saki sun aheste aheste
Subha değin kalk muhabbet edelim
Canım saki sun aheste aheste

Cümle evliyalar bade içtiler
Ol masiva deryasından geçtiler
Kırklar dahi abı hayat içtiler
Gülüm saki sun ahaste aheste

Muhammed Ali'den destur alalım
Varıp eşiğine yüzler sürelim
Oniki bahçenin gülün derelim
Canım saki sun aheste aheste

Hasan Dede aşk katarım yederken
İkilikten geçip bire giderken
Bugün pirimizden destur var iken
Gülüm saki sun aheste aheste

HATÂYÎ

(1486-1524) Türk oymakları ile Kızılbaş Safavi devletini kuran Şah İsmail deyişlerini Hatâyi mahlasıyla söylemiştir.

Hatâyî'nin deyişleri Alevi/Bektaşi edebiyatının temel taşlarından birisini oluşturur.

Osmanlı yöneticilerinin aksine Türkçe Konuşup, Türkçe söyleyen Hatâyi'nin Anadolu Alevileri arasında son derece yaygın olarak bilinir, dile getirilir. Şah Hatâyî yoksul Anadolu insanmlarınmca, Osmanlı zulmüne karşı bir kurtarıcı olarak görülüp saygı ile anılmıştır.

MÜRTEZA ALİ

Be erenler be gaziler
Gelen Mürteza Ali'dür
Yezid'e bâtın kılıncın
Çalan Mürteza Ali'dür

Alçağa indirmiş özünü
İder Hakk'ka niyazunu
Kırklar ile bir üzümü
Yiyen Mürteza Ali'dür

Turnaya vermiş sesini
İmamlar çeker yasını
Yine kendü devesini
Yiden Mürteza Ali'dür

Getür ahret azuğunu
Âşık çeker yazuğunu
Muhammed'in yüzüğünü
Yutan Mürteza Ali'dür

Cennetün yemişi alma
Sarar benzim sarar solma
Şaha Hatayem inkâr olma
Gelen Mürteza Ali'dür

GEL ALİM YOLA GİDELÜM

Gel Alim yola gidelim
Alim kendü yolu ile
Açlar doyar susuz kanar
Leblerinün balı ile

Alim bana neler etti
Aldı elüm dâra yetti
Üstümde yürüyüş etti
Elündeki dolu ile

İçilmez dolu içilmez
Sevgilü dosttan geçilmez
İkisi birdür seçilmez
Hasbahçenün gülü ile

Ağaç kurur devran döner
Kuş budağa bir dem konar
Doldurmuş dolusun sunar
Alim kendü eli ile

Erenler lokması nurdur
Lokmaya elini sundur
Şah Hatâye'm doğru yoldur
Alim kendü yolu ile

GEL BİR ŞÂHA KUL OLAGÖR

Gel bir şâha kul olagör
Hergiz mâzul olmaz ola
Bir eşiğe yaslanı gör
Kimse elden almaz ola

Bir boyu boylamak gerek
Bir sudan sulamak gerek
Bir dili söylemek gerek
Ferіştehler bilmez ola

Kuş oluben uçmak gerek
Ovalara göçmek gerek
Bir doludan içmek gerek
İçenler ayrılmaz ola

Çok behreler almak gerek
Ummanlara dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek
Değme sarraf bilmez ola

Bahçelere girmek gerek
Güllerinden dermek gerek
Erhak diyüp durmak gerek
Gerçek âşık ölmez ola

Şah Hatâyi'm der geç otur
Hizmetini hora yetür
Gerçeklerden bir er getür
Cana başa kalmaz ola

SOFU MEZHEBİMİN NESİN SORARSIN

Sofu mezhebimin nesin sorarsın
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz
Gözüyle gizli yok ya sen ne dersin
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Eğinimize kırmızılar giyeriz
Hâlimizce her manâdan duyarız
Katarda İmam Cafer'e uyarız
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Biz tüccar değiliz alıp satmıyız
Erkân gözetiriz yoldan sapmayız
Gönlümüz ganidir kibir tutmayız
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Her kimin ki çerağını hak yakar
Mümin olanları katara çeker
Aslımız on iki imama çıkar
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Muhammmed Ali'dir kırkların başı
Uralım Yezid'e lâneti taşı
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir eşi
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Baharda açılır gonca gülümüz
Ol dergaha doğru gider yolumuz
On iki imam ismin okur dilimiz
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Şah Hatâyî'm edür Muhammed Ali
Onlardan öğrendik erkânı yolu
Ali Muhammed'dir Muhammed Ali
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

HU DİYELİM GERÇEKLERİN DEMİNE

Hû diyelim gerçeklerin demine
Gerçeklerin demi nurdan sayılır
On iki imâm katarına uyanlar
Muhammed Ali'ye yârdan sayılır

Üç gün imiş şu dünyanın safâsı
Safâsından artık olur cefâsı
Gerçek erenlerin nutku nefesi
Biri kırktır kırkı birden sayılır

İhlâs ile gelen bu yoldan dönmez
Dost olan dostuna ikilik sanmaz
Eri Hak görmeyen Hakk'ı da görmez
Gözü bakar amma körden sayılır

Gerçek aşık menzilinde durursa
Çerağ gibi yanıp yağı erirse
Eksikliği kendözünde bulursa
O da erdir yine erden sayılır

Şah Hatâyî'm eydür Bağdat'dır vatan
İkilikten geçip birliğe yeten
Erenler yanında kıyl ü kal tutan
Yolu dikenlidir hardan sayılır

MUHAMMED ALİ'NİN ALDIM ELİNİ

Muhammed Ali'nin aldım elini
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam
Oniki imam'ın tuttum yolunu
Hak deyip tutuğum elden ayrılmam

Mürşidin nefesi Hak nefesidir
Mürşit sözün tutmayanlar âsidir
Mürşidin rızâsı Hak rızâsıdır
Hak deyip tutuğum elden aylmam

Mürşidin gittiği veli yoludur
Gitme dediğine gitmemelidir
Zâhir bâtın da Muhammed Ali'dir
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam

Hak erenler bir araya derilse
Cümle âşıklara nasip verilse
Âşıkâre Hak gözüyle görülse
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam

Şah Hatâyî'm Hak bil tuttuğun eli
Zâhirde bâtında Hak gördü seni
Gerçek erenlerden aldım haberi
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam

BU RENKLERE BOYANMAYAN GELMESİN

Kahrına küfrüne cümle dayandım
Evvel ikrar verip dönen gelmesin
Rengi boyasına cümle boyandım
Bu renklere boyanmayan gelmesin

Rengine boyandım ben camdan içtim
Nice canlar ile kondum konuştum
Muhabbet eyledim candan seviştim
Muhabbeti küfür sayan gelmesin

Muhabbet eyledim sevdim yârimi
Harceyledim elde olan varımı
Bir asilzâdeyle et pazarını
Ettiği pazardan dönen gelmesin

Gerçek imiş serseriye gelmeyen
Er odur ki ikrarından dönmeyen
Kalbinde gönlünde riyâ saymayan
İkilik gömleğin giyen gelmesin

Günahkâra tarik sitem kodular
Meydana gelene kırklar dediler
Dostu dosttan seçiverin dediler
Efsâne sözlere uyan gelmesin

Şah Hatâyî eydür bu doğru yoldur
Doğru yoldur bu hem aşk makamdır
Eksiğe kalmayan pirim Ali'dir
Kalbinde şüphesi olan gelmesin

GÖNÜL NE GEZERSİN SEYRAN YERİNDE

Gönül ne gezersin seyran yerinde
Alemde herşeyin var olmayınca
Olura olmaza dost deyip gezme
Bir ahdine bütün yâr olmayınca

Yürü sofu yürü, yolumdan azma
Elin gıybetine kuyular kazma
Varıp her dükkânda metaın çözme
Yanında mürşidin var olmayınca

Kalktı havalandı gönlümün kuşu
Kavga, gıybet etmek kötünün işi
Üstadın tanımaz bunda her kişi
Anın kim mürşidi er olmayınca

Varıp bir kötüye sen olma nöker
Çarhına değer de dolunu döker
Ne Hüda'dan korkar ne hicap çeker
Bir kötüde namus ar olmayınca

Şâh Hatâyî'm edem bu sırrı beyan
Kâmil midir cahil sözüne uyan
Bir baştan ağlamak ömredir ziyan
İki baştan muhip yâr olmayınca

ALLAH BİR MUHAMMED ALİ

Men dahi nesne bilmezem
Allah bir Muhamad Ali
Özüm zulmete salmazam
Allah bir Muhammet Ali

Onlar birdir bir oluptur
Yerden göğe nûr oluptur
Dört köşede sır oluptur
Allah bir Muhammed Ali

Mümin müslim etek tutar
Bir gönülde mekân tutar
Hû deyicek gelir yeter
Allah bir Muhammed Ali

İki yavru var yuvada
Muallak döner havada
Dağda deryada ovada
Allah bir Muhammed Ali

Bindikleri Burak dürür
Yaktıkları çerağ dürür
Yerden göğe direk dürür
Allah bir Muhammed Ali

Onlar bir kılavuz işler
Her dem doğru yola başlar
Üçler beşler ile işler
Allah bir Muhammed Ali

Hatâyî bu yolda serdir
Serin verenler de erdir
Ayda sırdır günde nurdur
Allah bir Muhammed Ali

GEL BİR ŞAHA KUL OLAGÖR

Gelbir şaha kul olagör
Emek zayi olmaz ola
Bir eşiğe yaslanı gör
Kimse elden almaz ola

Bir işi bitirmek gerek
Eksiğin yetürmek gerek
Yâr ile oturmak gerek
Hiç siteme göymez ola

Bir soyu söylemek gerek
Bir boyu boylamak gerek
Bir sudan sulanmak gerek
Melâikler bilmez ola

Kuş oluban uçmak gerek
Ovalara göçmek gerek
Bir doludan içmek gerek
İçenler ayrılmaz ola

Gayet çabuk olmak gerek
Deryalara dalmak gerek
Bir gevher çıkarmak gerek
Değme sarraf bilmez ola

Gerçek âşık olmak gerek
Mâşukunu bulmak gerak
Ölmezden ön ölmek gerek
Varıp anda ölmez ola

Bahçelere girmek gerek
Güllerinden dermek gerek
Bir gülü koklamak gerek
Hergiz o gül solmaz ola

Şah Hatâyî der geç otur
Hizmetini hora yetür
Gerçeklerden bir er getür
Cana başa kakmaz ola

ŞU DÜNYANIN ÖTESİNE

Şu dünyanın ötesine
Vardım diyen yalan söyler
Baştan başa safasını
Sürdüm diyen yalan söyler

Ark kazarlar argın argın
Felek çevirmekte çarkın
Bu dünyada mal ve mülkün
Vardır diyen yalan söyler

Kuru ağaçta olur gazel
Kendi okur kendi yazar
Ahdi bütün hüsnü güzel
Vardır diyen yalan söyler

Avcılar avlarlar kazı
Hakk'a eylerler niyazı
Dâim beş vakit namazı
Kıldım diyen yalan söyler

Şâh Hatâyî'm der varılmaz
Varılırsa da gelinmez
Rehberlsiz hiç yol bulunmaz
Buldum diyen yalan söyler

YOLU GEREK YOL EHLİNİN

Dil ile dervişlik olmaz
Hâli gerek yol ehlinin
Anlayın her çiçekten
Balı gerek yol ehlinin

Geçmek gerek dört kapıdan
Kurtulasın mürebbiden
Mürebbiden musahipten
Eli gerek yol ehlinin

Ben gezerim dertli dertli
Öter firkatli firkatli
Bülbül gibi ünü tatlı
Dili gerek yol ehlinin

Bin gezerim ayık ayık
Deryalarda olur kayık
Bülbülleri Şah'a lâyık
Gülü gerek yol ehlinin

Hatâyî'm der kuşak kuşan
Toz olur turaba düşen
Budur dervişliğe nişan
Yolu gerek yol ehlinin

GÖNLÜME OD DÜŞTÜ YANDIM DA GELDİM

Bir kandilden bir kandile atıldım
Türab olub yer yüzüne saçıldım
Bir zaman Hak idim Hak ile kaldım
Gönlüme od düştü yandım da geldim

Ezelden evveli biz Hakk'ı bildik
Hak'dan nidâ geldi Hakk'a Hak dedik
Kırklar meydanında yunduk pâk olduk
İstemem yunmağı yundum da geldim

Şunda bir kardaşla kayda düşmüşem
Pirler makamında yanub pişmişem
Kırklar meydanında hem görüşmüşem
İstemem yanmağı yandım da geldim

Şah Hatâyî eder senindir ferman
Olursan her kulun derdine derman
Güzel şâhım sana bin canım kurban
İstemem kurbânı kestim de geldim

KARŞIKİ KARLICA DAĞI GÖRDÜN MÜ

Karşıki karlıca dağı gördün mü
Buldurmuş eyyâmın eriyip gider
Akan sulardan sen ibret aldın mı
Yüzünü yerlere sürüyüp gider

Kadirsin hey ulu şahım kadirsin
Her nereye baksam orda hâzırsın
Üstümüzde dört köşeli çadırsın
Cümlemizi birden bürüyüp gider

Sıra sıra gelen ol ulu kuşlar
Sırlı olur yakmaz anı güneşler
Evvel ezel meyve veren ağaçlar
Anlar da kalmayıp çürüyüp gider

Derindir deryâmız bizim boylanmaz
Binbir kelâm desem biri anlanmaz
Kişi ikrarsız yulara bağlanmaz
Yuları boynunda sürüyüp gider

Şah Hatâyî'm söyler sözü özünden
Dervişlerin sakınıptır gözünden
Olur olmaz münkirlerin sözünden
Esriyip gönlümüz farıyıp gider

KIRKLAR MEYDANINA VARDIM

Kırklar meydanına vardım
Gel berü hey cân dediler
İzzet ile selâm verdim
Gir işte meydan dediler

Kırklar bir yerde durdular
Otur deyü yer verdiler
Önüme sofra serdiler
El lokmaya sun dediler

Kırkların kalbi durudur
Gelenin kalbin arıdır
Gelişin kandan beridir
Söyle sen kimsin dediler

Gir semâ'a bile oyna
Silinsin pâk olsun ayna
Kırk yıl bir kazanda kayna
Dahı çiğsin yan dediler

Gördüğünü gözün ile
Beyan etme sözün ile
Andan sonra bizim ile
Olasın mihman dediler

Düşme dünya mihntine
Tâlib ol Hak hazretine
Âb-ı Kevser şerbetine
Parmağını ban dediler

Şah Hatâyî'm nedir hâlin
Hakk'a şükret kaldır elin
Gaybetten kesegör dilin
Cümlemiz yeksan dediler

İMAM CAFER KULLARIZ

İmam Cafer kullarıyız
Sohbetimiz nihan olur
Ölmezden evvel ölmüşüz
Vasl-ı can olan can olur

Budur evvel budur âhır
Bundadır muhabbet mihir
Küfür her mezhebde küfür
Bunda küfür imâm olur

Bunda kibr ile kin olmaz
Hem sen olup hem ben olmaz
Âdem öldürsen kan olmaz
Nefes öldürsen kan olur

İmam kulları derilir
Erkânda sohbet sürülür
Mahşer sorusu sorulur
Bunda âli dîvân olur

Şerâben tahûr içilir
Müşkil hallolur secelir
Kan olan işten geçilir
Erenler mürvet kân'olur

İmam kulları kul el-hak
Derdine derman iste tak
Üçyüz altmış alltı durak
Sekizi usûl–din olur

Şah Hatâyî'm der candayım
Hak dîvanında gündeyim
Sen sendesin ben bendeyim
Ne sen olur ne ben olur

SÖZÜNÜ BİR SÖYLEYİN

Sözünü bir söyleyin
Sözünü eder sağ bir söz
Pir nefesin dinleyenin
Yüzünü eder ağ bir söz

Bir söz vardır halk içinde
Dahı söz var hulk içinde
Olmaya kim halk içinde
Diyesin çarkadağ bir söz

Söz vardır kestirir başı
Söz vardir keser savaşı
Söz vardır ağulu aşı
Bal eli eder yağ bir söz

Sözünü yahşı pişirgil
Yahşi su ile düşürgil
Yaramazını şeşirgil
Canına eder dağ bir söz

İsterem göreyim yâri
Bu remzi anlagıl bâri
Hezâran gevher dînarı
Eder kara toprağ bir söz

Şah Hatâyi âyâtından
Sözün söyle öz zâtından
Olmaya kim pir katından
Seni ede ırağ bir söz

BİR YOUN YOLCUSU OLAYIM DERSEN

Bir yolun yolcusu olayım dersen
Elde iki karpuz tutmalı değil
Derviş olub şalvar giyeyim dersen
Gâhi giyüp âhî atmalı değil

Lâden bahçesinde gonca gül olmaz
Kâmil ile yoldaş olan yorulmaz
İki mahlûk vardır Hakk'a kul olmaz
Mağrurluk kibirlik etmeli değil

Mağrurlar orada olurlar yalan
Kibr imiş yorulup yollarda kalan
Eğer yolcu isen köprüyü dolan
Gözgöre çamura batmalı değil

Koyun kuzusuna nasıl meledi
Öküzün kulağın kimler enedi
Garip bülbül gül dalında tünedi
Her çalı başında ötmeli değil

Şah Hatâyî İmam Ca'fer muhbiri
Hakk'ın yârânıdır Veyselkarâni
Hakk'ın haznesinden gelen güheri
Müşter-i olmayana satmalı değil

GEVHERİN GEÇMEYEN YERDE

Gevherin geçmeyen yerde
Satma kardaş kerem eyle
Lâl taşına çay taşına
Katma kardaş kerem eyle

Gördün bir yerde âşina
Her ne dersen öz başına
Yol taşını yol kuşuna
Atma kardaş kerem eyle

Gördünse bir yerde rakip
Neylersin yüzüne bakıp
Münkiri katara çekip
Yedme kardaş kerem eyle

Firdevs güllerinden misin
İmam kullarından mısın
Ali oğlundan mısın
Gitme kardaş kerem eyle

Hatâyî çağırır ere
Dünyü böyle gelmiş zira
Ârif okun abes yere
Atma kardaş kerem eyle

İÇMİŞEM BİR DOLU OLMUŞAM AYIK

İçmişem bir dolu olmuşam ayık
Düşmüşüm dağlara olmuşam geyik
Sana direm sana sürmeli geyik
Kaçma bendan kaçma avcı değilem

Sana direm sana geyik erenler
Bize sevdâ sana dalga verenler
Dilerem Mevlâ'dan onmaz vuranlar
Kaçma benden kaçma avcı değilem

Avcı değilem ki düşem izine
Kaça kaça kanlar indi dizine
Sürmeler mi çektin kömür gözüne
Kaçma benden kaçma avcı değilem

Aydur Şah Hatâyî'm uçan kaçandan
Zerrece kokmazız bu tatlı candan
Gidip dâvâc'olma atana benden
Kaçma benden kaçma avcı değilem

BENİM ADIM ÇAM AĞACI

Benim adım çam ağacı
Güzel görünüp dururam
Ağaçların seyyâhıyam
Emir sarınıp dururam

Aşağı olur köklerim
Kendim fenâdan saklarım
Tesbih çeker budaklarım
Şükrümü kılıp dururam

Rençberler de koşar kağnı
Çekilirler önlü sonlu
Ben gibi yük çeker var mı
Urgan sarınıp dururam

İğim ile ip bükerler
Okumla düşman yıkarlar
Kovam ile su çekerler
Yunup arınıp dururam

Beni bir dağda ezerler
Etimmde derim yüzürler
Tahtama kalem yazarlar
Sûrete girip dururum

Dağdan indim ovalara
Bergüzer olduk beylere
Köprüler olduk çaylara
Gemip serinip dururam

Hatâî'yem oldum budak
Câmilere oldum direk
Fırınlara sünge kürek
Yanıp tutuşup dururam

HAYRETÎ

(Ölümü 1534)

XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın başında yaşayan Bektaşi ozanlarındandır. Rumeli Yenice Vardar'da doğmuş, 1534'de ölmüş ve kendi adına kurduğu zaviyeye gömülmüştür.

Latife Tezkire'sinde Hayretî'nin "derviş meşrep, caferi mezhep bir kimse" olduğunu ömrünün sonuna doğru gözlerinin görmez olduğunu yazar.

ABDALLAR

Buldular ol binişandan çün nişan Abdâlar
Lâmekân ilinde tutdular mekan Abdâllar

Satdılar bir yâre cümle iki âlem rahatını
Yapamadılar dükkân içre dükkân Abdâllar

İçdiler Fazl-ı ilâhi çeşmesinden âb-ı Hızr
İtdiler kesb-i hayât-ı Câvidan Abdâllar

Öldiler ölmezden evvel oldılar hayy-i ebed
Virdiler can buldular bir özgecan Abdâllar

Oldular çün kim sırât-ul-mustakîmin sâliki
Olsalar Hızr ile tan mı hem'inan Abdâllar

Cümle nefsâni murâdâtı çü dilden sürdiler
Oldılar mâ'nide şâh-ı kâmran Abdâllar

Sakınub düzd-i hevâdan gerçek erler himmetin
Eyledler Şehr-i dilde pâsban Abdâllar

Eylemişdir her biri ifritini nefsin zebun
Sûretâ seyr itdüğin şol nâtüvan Abdâllar

Basdılar çün küştgir-i nefsi tan mı olsalar
Baş açık meydân içinde pehlivan Abdâllar

İrdiler tahkike taklidin yıkub bünyâdını
Buldular virânede genc-i nihan Abdâllar

Düşmeninden Ehl-i Beyt-i Ahmed'in olup beri
Oldılar candan muhibb- Hânedan Abdâllar

Kerbalâ'da can revân idenlar içün teşne leb
İtdiler göz yaşların ab-ı revan Abdâllar

Umaram yarın olalar ümmet içre sürh rû
İtdiler gözden bugün çün hunfeşan Abdâllar

Yandılar nâr–ı cefâya bunda yarın umaram
İdeler Ahmed livâsın sâyeban Abdâllar

Mustafâ bahrinde gavvâs oldılar çün buldılar
Gevher-i Elfakrü fahri'den nişan Abdallar

Eylemez vesvâs-ı şeytan-ı recim anlara kâr
İtdiler çün Şâh ismin hırz-ı can Abdâllar
Bunda ol mesnûm-i râh-ı din Hasen Şâh aşkına
İtdiler çün nûş nîş-i can sitan Abdâllar

Bezm-i mahşerde ümid oldur ki yarın içeler
Sâki-i kevser elinden nûş-i can Abdâllar

Hem tutup her dem Hüseyn-ibn-i Ali'nin mâtemin
Ağlaşup gözden dökerler bunda kan Abdâllar

Umaram handân ü hurrem yarın anınla bile
İdeler seyr-i gülestân-ı cinan Abdâllar

Oldılar Zeyn-ül-ibâd'ın çün ibâdı oldılar
Cân ü dil milkinde şâh-ı şeh nişan Abdâllar

Bâkır-ın sertâc idinüb ayağı toprağını
İşin altun eylediler bigüman Abdâllar

Peyrev olub pişrev idindiler çün Cafer'i
Menzil-i mâksûda irdiler heman Abdâllar

İtdiler Şah-ı Horasan'ın ayağı tozını
Cân ü dil çeşmine kûhl-i İsfahan Abdâllar

Şah Takî ile Nâki'nin medhini bülbül gibi
Subh ü şam idindiler vird-i zeban Abdâllar

Oldılar çün Askeri'nin askeri kimden ne gam
Âlemi seyreylesünler şâdman Abdâllar

Var ümidim kim doğub bir gün güni mü'minlerin
İre devr-i Mehdi-i sâhib zaman Abdâllar

Zulmet-i gafletden arınub cihan mülki tamâm
İrişe Hak'dan inâyet nâgehan Abdâllar

Bir hidayet necmidir her dâg-ı reh mâ'nide kim
Menzilinden sâliki virür nişan Abdâllar

Hayriyeti'yim gam şebinde koyasız lâyık mıdır
Olmayasız ol garibe mihriban Abdâllar

Siz erenlerden niyâz oludur ki reddolunmaya
Eyledi meydanda çün rûh-i revan Abdâllar

BAŞ AÇUK BEKTAŞİYEM

Bezm-i gamda dûtum ben benden sanma nâşiyem
Mihnet ü derd ü belânın ben bende bir yoldaşiyem

Car ile baş oynamakta yineiy Leyî-hırâm
Işk meydânında Mecûnu'un bu gün pâşâşiyem

Işk-ı dilber bir nefes bende nice olsun cüdâ
Gam beyâbânında hem yoldaşı hem kardaşiyem

Zâhidâ lütfet benim şeydalığım mazur tut
Mert-i ışkım sanma kim meyhaneler kallâşiyem

Şah hakkıçün bugün iy Hayreti hayrân ü zâr
Hânkah ışk içinde baş açuk Bektâşiyem

HAYRAN OLALIM

Nice bir zülf gibi hâk ile yeksân olalım
Nice bir turraları gibi perişan olalım
Açılalım leb-i dilber gibi handân olalım
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

Silelim gel berü âyine-i kalbin tozını
Açalım kûhl i gubâr ile yine can gözini
Kulağa komayalım Hâce Fakihin sözini
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

Kamuyab gülsen-i dilde eser-i hâr-ı melâl
Yeridir açıla yer yer gül-i gülzâr-ı hayâl
Müfti-i aşk çü fetvâ virüben itdi helâl
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

Yıkuben zühd ü vara mülkini giryân idelim
Girelim cân ü gönül şehrini seyrân idelim
Cem'olub bir araya sohbet-i rindân idelim
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

Nice bir âyine-i câm ile hodbin olalım
Nice bir bâde-i hamrâ gibi rengin olalım
Gele yek reng gedâlar gibi miskin olalım
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

Aşk esrârının anlamağa keyfiyyetini
Ni'met-i hân-ı gamın âlmak içün lezzetini
Hayreti'nin dahi arturmak içün hayretini
Cür'adânı getür Abdal yine hayrân olalım

ERENLERDEN EĞER OLURSA HİMMET

Erenlerden eğer olursa himmet
Olur dâi kamu a'dâ ne minnet

Ne gam yagi olursa cümle âlem
Balım Sultan'dan olursa inâyet

Erenler eşiğinlde hâk olanın
Melekler ide toprağın ziyâret

Murâda ermek istersen mürîd ol
Getür bir merd eşiğinde irâdet

Meded senden mededsiz Hayreti'ye
Erenler şâhı sultân-ı mürüvvet

KESKİN ERLER TİĞ-I URYANLARDÜR ABDALLAR

Olmayup âlemde sûret satmada dellâlar
Kîl ü kali kazıdı defterden ehl-i hâller
Vâkıf-ı esrâr-ı aşk-ı Hak olan kattâller
Keskin erler tiğ-ı uryanlardür Abdallar

Na'ller kim kesdiler râh-ı Hudâ'ye dâldir
Tâlibi cezbetmeğe her biri bir cengaldir
Dağlar rûşen delil-i meclis-i ikbâldir
Keskin erler tiğ-ı uryanlardür Abdâllar

Bezm-i dilde her elif bir şem-i can efrûzdur
Münkirin kalbine lâkin tîr-ı âhen düzdur
Gicesi Kadr oldı bunların günü nevrûzdur
Keskin erler tiğ-ı uryanlardür Abdâllar

Çün bular râh-ı tarikatde gelüp hâk oldular
Zerre iken mihr-i âlemtâb-ı eflâk oldular
Gıll u gışdan saykal-ı tevhid ile pâk oldular
Keskin erler tiğ-ı uryanlardürür Abdâllar

Suretâ gerçi bire kemter gedâlardır bular
Âlem-i ma'nâde lâkin pâdişalardır bular
Mevre hakkı sofiyâ ehl-i safâlardır bular
Keskin erler ti-ı uryanlardür Abdâllar

Cism sûretde heman ma'nâda bunlar cândır
Âlem-i ma'nâya her bir sözleri burhândır
Kisvet-i fakr içre bunlar da birer sultândır
Keskin erler tiğ-ı uryanlardür Abdâllar

Pâdişehsin Hayreti Hünkâr'a gerçek kulsun
Âstân-ı devletinde bende-i makbûlsün
Sen de bir dîvânesi ol bunların ma'kulsün
Keskin erler kiğ-ı uryanlardür Abdâllar

BALIM SULTAN

(1462-1516)

Hacı Bektaşi Veli'den sonra, "piri sani" (ikinci pir) olarak anılır. Bir adı da Hızır Bali'dir.

Balım Sultan'ın Bektaşi erkanını düzenleyip biçimlendirdiği kabul edilir. Alevilerin büyük bir saygı ile andıkları Balım Sultan'ın yaşamı tam olarak açıklığa kavuşmamıştır.

Hacı Bektaş Dergahındaki türbesinin kapısı üzerinde bulunan yazıtta Balım Sultan'ın Hacı Bektaş'ın torunu olduğü yazılıdır. Hacı Bektaş'ın 1271'de öldüğü Balım'ın ise 1462'de doğduğu gözönüne alınırsa bu bilginin gerçeği yansıtmayacağı görülür.

Alevi-Bektaşi inancında Balım Sultan'ın yaşam öyküsüne ilişkin varolan yaklaşımlar farklılıklar gösterir. Bektaşi geleneği Balım'ın soykütüğünü şöyle açıklar: İdris Hoca ile Hacı Bektaş'ın manevi kızı Kadıncık Ana'nın üç oğlu vardır. Bunlar Hızır Lala, Habib ve Mahmut Celal'dir. Hızır Lala'nın ise iki çocuğu olur; Mürsel Bali ve Resul Bali. Bunlardan Mürsel Bali Kızıl Deli ile birlikte Kızıl Deli dergahını kurarak hizmette bulunur. Dergahın bulunduğu Dimetoka tekfurunun kızı Maria ile evlenen Mürsel Bali'nin bu evlilikten oğlu Hızır Bali dünyaya gelir. Annesinin ölmesi nedeniyle balla beslenerek büyütülen Hızır Bali, Balım Sultan adıyla çağrılır. Kızıl Deli deganında yetişen, Yabalı Baba'dan el alan Balım Sultan daha sonra bu dergaha postnişin olur. 1501'de Hacı Bektaş dergahına gelerek posta oturan Balım Sultan Bektaşi yolunu biçimlendirerek erkana ilişkin kurallar koyar. 1516'da ölen Balım'ın türbesi Hacı Bektaş dergahındadır.

Alevi inancı ise Hızır Lala'yı Hacı Bektaş'ın özoğlu Timurtaş olarak gösterir. Soy kütüğün devamında bir farklılık yoktur.

Mürsel Bali ile Maria'nın evlenmesine ilişkin anlatılan bir de öykü vardır: Seyit Ali Sultan ile Mürsel Bali Rumeli'ye girdiklerinde, Dimetoka bölgesinde, kızı bir kilim dokuyarak duvara asan ve annesine onun üzerinde oturup kim ibadet ederse onunla evleneceğini söyleyen bir tekfur vardır. Seyit Ali Sultan ve Mürsel Bali Tekfur'un evini ziyaret edenler izin istemeksizin alışkanlıkları gereği duvardan kilimi alıp üzerinde ibadet ederler. Her ikisi de kızın evlenmek istemeyeciği kadar yaşlı olduklarından, kız kilimi çeker ve her iki insan da yere düşerler. Seyit Ali Sultan bu hareketteki olağanüstü gücü farkeder ve bunun aslında kızdan değil ondan doğa

cak olan Balım Sultan'dan geldiğini anlar. Sofraya oturulduğunda yemek için bal arayan Mürsel Bali parmağını kızın ağzına koyar. Halen bakire olan kız hamile kalır ve adı bal'dan türeyen Balım Sultan doğar. Annesi ölen Balım, Seyit Ali Sultan dergahında büyür ve yetişir.

Alevi-Bektaşi geleneğinde Balım Sultan'ı anan çok sayıda deyiş vardır.

Balım Sultan söyleyişli, adlı deyişlerin Balım Sultan'a ait olup olmadığı kuşkuludur.

BİZ URUM ABDALLARIYIZ

Biz Urum abdallarıyız
Makûdumuz yardır bizim
Geçtik ziynet kabâsından
Gencinemiz erder bizim

Dâim kılarız biz zâri
Harc eyleriz elde varı
Dost yoluna verdik seri
Münkirimiz hordur bizim

Aşk bülbülüyüz öteriz
Râh-ı Hakk'a yüz tutarız
Ma'na gevherin satarız
Müşterimiz vardır bizim

İstivâyı gözler gözüm
Seb'ulmesâni'dir yüzüm
Enelhak'kı söyler sözüm
Mirâcımız dardır bizim

Haber aldık Muhammed'den
Geçmeyiz zât u sıfattan
Balım nihan söyler zattan
İrşâdımız sırdır bizim

HAKİKATTEN BİZE HABER VER İMDİ

Evvel baştan Muhammed'e salevat
Ârif isen bu mânâyı ver imdi
Şeriattir tarikattir marifet
Hakikatten bize haber ver imdi

Yahşilerle konuş yaramazdan kaç
Marifetin varsa fel gevherin saç
Al bu dört kilidi dört kapuyu aç
Ev içinden bize haber ver imdi

Dikensiz develik nereden bitti
Bu dört kilid anın dibinde bitti
O ne nesne idi cihânı yuttu
Cihânı yutandan haber ver imdi

Şâh-ı Merdan gibi ere tapının
Kim idi bekçisi o dört yapunun
Muhammed bekçesi o dört kapunun
Ev içinden bize haber ver imdi

Balım çoklar ile sohbet edübdür
Bu yola erkâna emek verübdür
Gidin görün pirim nerde durbdur
Pir durduğu yerden haber ver imdi

ALİ'Yİ SEVERSEN DEĞME YARAMA

Benim sevdiceğim Ali'dir Ali
Ali'yi sevenler olmaz mı veli
Pirimin elinden içmişim dolu
Ali'yi seversen değme yarama

Hakk'ı bilmez ile eyleme pazar
Bir munâfık bin ehl-i imam bozar
Mürşidler olmasa yaralar azar
Pirimi seversen değme yarama

Mü'min müslim bir araya gelince
Pirlerin elinden dolu alınca
Günah savab hep anda sorulunca
Şâh'ı sever isen değme yarama

Benim yaralarım bağlıdır bağlı
Âşık-ı sâdıkın ciğeri dağlı
Balım Sultan Mürsel Baba'nın oğlu
Aliyi seversen değme yarama

PİR BALIM SULTAN

Aşk ile uyandım derman
Bu derde dermanım Pir Balım Sultan
Gece gündüz yandım, tâ bulam derman
Derdime dermanım Pir Balım Sultan

Tabib varmayan cahildir nâdan
Başına hazırdır kılıcı uryan
Tabibi oldu bana ol şahı merdan
Kurban temin, canım Pir Balım Sultan

Kabim rûşen oldu nur ile doldu
Tenim uryan oldu hayatı buldu
Dü cihan perdesi ondan ref-oldu
Gönlümün ziyası Pir Balım Sultan

Muharrem Mahzuni (*) pire dayandı
Çerağımız Kırkbudak'tan uyandı
Kırklar meydanında gülbenk çalındı
Hayır himmet verdi Pir Balım Sultan

* Muharrem Mahzuni, Mora Yenişehirlidir. Dürbalı Sultan Bektaşi tekkesi babası olup 1869'da hakka yürümüştür.

FUZULİ
(1495-1556)

Asıl adı Mehmet olan Fuzuli, Alevilerce büyük sayılan yedi ozandan biridir. Bağdat'ta doğmuş, Kerbela'da ölmüştür. Gerek Şah İsmail'e gerekse Kanuni'ye kasideler sunmmuştur.

Kerbela katliam üzerine söylediği deyişleri çok yaygın olarak bilinir, okunur.

AL BAŞINA ÇAL

Ey felek bu mülkü bi vefayı al başına çal
Tacı, tahtı, zihneti, sarayı al başına çal

Birgün içün neylerim, fani cihan emlâkini
İster isen büsbütün Dünya'yı al başına çal

Ben cemal görmek dilerdim, aşık oldum şahıma
Sen cemalsiz cennet-i âlayı al başına çal

Hak Muhammed Ali'dir dilde mehmanım benim
Şah Hüsey'ni yad edince, ayı, günü al başına çal

Şahım onlar gülşenim, bana külhanım olur
İstemem Şah'sız sarayı al başına çal

Bu Fuzul'ü Kerbala'nın mecarasın okudu
Softa efendi verdiğin fetvayı al, başına çal

SEYRİMDE UĞRADIM İLMİ HİKMETE

Seyrimde uğradım ilmi hikmete
Elif bey harfinde gördüm bir nokta
Hidayetle erdim ben bu mürvete
Dilde ismi azem virdim bir nokta

Dilde ismi azem bismillah dedim
Errahmanaerrahim ya Allah dedim
Beli bes dedimde eyvallah dedim
İlmi hakikata girdim bir nokta

Aradım esrarı, bayi, kureyi
O noktadır hep kaplanmış sigrayı
O noktadır seçer aktan, karayı
Kâmil-i mürşidden sordum bir nokta

Şeriat babında pazar eyledim
Marifet babında pazar eyledim
Yüzondört sureyi nazar eyledim
Ba' bismillahta gördüm bir nokta

Fuzuli'yem mayil oldum gayeti
Hikmetin bir derya, yok nihayeti
Altıbinaltıyüzaltmışaltı ayeti
Okudum, anladım, erdim bir nokta

FETH-İ MEYHANE İÇİN

Ramazan ayı gerek açıla cennet kapusu
Ne reva kim ola meyhane kapusu bağlu

Feth-i meyhane için okuyalım fatihalar
Ola kim yüzümüze açıla bu bağlu kapu

Arifitab-i kadeh etmez ramazan ayı tulü
Ne beladır bize ya rab ne kara gündür bu

İntizar-ı mey-i gül-reng ile baylram ayına
Baka baka inecektir gözümüze kar su

Ramamzan oldu budur vehmi Fuzûlî'nin kim
Nice gün içmeye mey zühd ile nâ-geh duta hu

(Ramazan'da cennet kapısının açılması gerek/Fakat Meyhane kapısunun kapalı olması reva mı/Meyhanenin fethi için fatiha okuyalım/ola ki kapalı kapı yüzümüze asılabilir/Ramazan'da kadeh güneşi doğmuyor/Ne beladır, ne kara gündür bu bizim için ey Tanrım/ Gül renkli şarabı bekleye bekleye bayrama kadar, gözümüze karasu inecek/Ramazan ayında budur kaygısı Fuzuli'nin/Nice gün şarap içmeyip kaba sofular gibi hu çeksin)

İMAM-I HÜSEYİN MERSİYESİ

Mâh-ı Muharrem oldu, şafaktan çıkup hilâl
Kılmış azâ, döküp kad-i ham birle eşk-i al

Evlâd-ı Mustafâ'ya meded kılmamış Fırât
Geçürmesün mi yerlere ânı bu infi'âl

Çokdur hikâyet-i elem-i Şâh-ı Kerbela
Elbette çok hikâyet olur mûcib-i melâl

Fehm eylesen gam-ı şüheda şerhin itmege
Her sebze, Kerbelâ'da çeküb dür zebân-ı hâl

Tecdîd-i mâtem-i şühedâ kıldı rüzgâr
Zâr ağla ey gönül, bugün oldukça ihtimal

Meydân-ı çarhı cilve-geh-i dûd-i âh kıl
Gerdûn-i dûna kisvet-i mâtem-siyâh kıl

Mâh-ı Muharrem oldu, meserret harâmdür
Mâtem, bugün şeri'ate bir ihtirâmdür

Tecdîd-i mâtem-i şühedâ nef'siz değil
Gaflet-sarây-ı dehrde tenbîh-i tâmdır

Gavgâ-yı Kerbelâ haberin sehl sanma kim
Naks-ı vefâ-yı dehre delîl-i tâmdür

Her zerre eşk kim dökülür zikr-i âl ile
Seyyâre-i sipihr-i ulüvv–i makâmdır

Her medd-i âh kim çekilür Ehl-i Beyt içün
Miftâh-ı bâb-ı ravza-i dârü's–selamdır

Şâd olmasun bu vâkı'adan şâd olan gönül
Bir dem belâ vü gussadan âzâd olan gönül

Tedbîr–ı katl-i Âl-i Abâ kıldın ey felek
Fikr-i galat, hayâl-i hatâ kıldın ey felek

Berk-i sehab-ı hâdiseden tigler çeküp
Bir bir havâle-i şühedâ kıldın ey felek

İsmet harem- serâsına hürmet revâ iken
Pâ-mâl-ı hasm-ı bî-ser ü pâ kıldın ey felek

Sahra-yı Kerbela'da olan teşne leblere
Rig-i revan ü seyl-i bela kıldın eyfelek

Tahfif-i kadr-i şer'den endişe kılmadın
Evlâd-ı Mustafa'ya cefâ kıldın ey felek

Bir rahm kılmadın ciğeri kan olanlara
Gurbetde rüzgârı perîşân olanlara

Basdıkda Kerbalâ'ya kadem Şâh-ı Kerbelâ
Oldu nişân-ı tîr- sitem Şâh-ı Kerbelâ

Düşmen, okuna gayrı siper görmeyüz revâ
Yakmışdı câna dâg–ı elem Şâh- Kerbelâ

A'da mukâbilinde çekende saf-ı sipâh
Kılmışdı medd-i âhı alem Şah-ı Kerbelâ

Dûd-i dil-i pür -âteş-i ehl-i nezâreden
İtmişdi perde-dâr-ı harem Şah–ı Kerbelâ

Oldukça ömrü râhat-ı dil görmeyip demi
Olmuş hemişe hem-dem-i gam Şâh-ı Kerbelâ

Yâ Şâh–ı Kerbelâ, ne revâ bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

Ey derd-perver-i elem-i Kerbelâ Hüseyn
Ey Kerbelâ belâlarına mübelâ Hüseyn

Gam, pâre pâre bağrını yandırdı dağla
Ey lâle-i hadîka-i âl-i Abâ Hüseyn

Tîg-i cefâ ile bedenin oldu çâk çâk
Ey bûstân-ı sebze-i tîg–i cefâ Hüseyn

Yakdı vücudunu gam-ı zulmet-sarây-ı dehr
Ey şem-i bezm-i bâr-geh-i kibriyâ Hüseyn

Devr-i felek içirdi sana kâse kâse kan
Ey teşne-i harâret-i berk-ı belâ Hüseyn

Yad et Fuzûlî, Âl-i Abâ hâlin, eyle âh
Kim berk-ı âh ile yakılur hırmen-i günah

NESİMİ

(-1418) Halep'te derisi yüzülerek öldürülen Nesimi'nin asıl adı Ali'dir. Diyarbakır bölgesine yerleşen Türkmenlerden olduğu, Bağdat yakınlarındaki Nesim kasabasında doğup yetişlmtiği, Hurufi yolunun kurucusu Fazlullah'a mürid ve halife olduğu söylenir.

Nesimi'nin inançları şeriata aykırı bulunmuş ve işkenceyle öldürülmüştür.

Latifi 1546'da yazdığı "Tezkire"sinde ondan şöyle sözeder: "Aşk meydanının korkusuz canbazı, sevgi kabesinin büyük fedakarı, seyitlermden ve vilayet sahibi velilerdendir. Dervişler zümresine lider ve rehberdir. Murat Han döneminde Osmanlı ülkesine gelmiştir. Tükçe şiirlerde ilk şöhret kazanan odur,"

Nesimi Alevilerin sevgisiyle saygıyla andıkları bir ozandır, bir mücadele adamıdır. Alevilerce büyük sayılan yedi ozandan biridir.

EY GÖNÜL EL AYNASINA BAKMANIN FAYDASI NE

Ey gönül el aynasına bakmanın faydası ne
Sermayenden zararın var satmanın faydası ne

Kenmdi kadrin bilmeyen dostun kıymetin ne bilir
Merkebin boynuna cevahir takmanın faydası ne

Çobana ger yazı gerek hem yayıla hem gemeşe
Çobanı meclise imam etmenin faydası ne

Kargaya üleş gerek hem yiye hem çağıra
Karganın önüne sükker dökmenin faydası ne

Ey Nesimi hasılı kendini âleme fâş eyleme
Köpeği hamama sokup yumanın faydası ne

ÂLEM YÜZÜNE SALDI

Âlem yüzüne saldı ziya âli Muhammet
Seyfin şakedip geldi yine âli Muhammet
Nadan ne bilir dânâ bilir âli Muhammet

Kemter kuluyum Ali'nin o şahı keremdir
Hasan başımın tacı Hüseyin gözümde nemdir
İmamı Zeynel Aba, Bakır mihri haremdir

İmam Caferi Sadık gibi olmaya irfan
İmamı Musa Kazım gibi bir ulu sultan
Güneş yüzünü gördü dedi şahı Horasan

İmamı Taki gözlerime nurü cilâdır
İmamı Naki söyesi o zılli hümadır
Hasan Askeri derdimize ayni şifadır

Çün Mehdi zuhur ede nihan kalmaya perde
Haricileri kesse gerek tiğu teberle
Seyyit Nesimi metin okur şamü seherde

GELİRİM

Ger aslım sorarsan ben bir niyazım
Sabır ilmi derler yerden gelirim
Ol katra idim şimdi hâk oldum
Arşdaki kandilden nurdan gelirim

Ben kâli beli de buldum izimi
Döndürmedim bir dem hakdan yüzümü
Ateş-i aşkına yakdım özümü
Halil İbrahim ile nârdan gelirim

Suâl eyler isen benim sırrımdan
Cümlemizi vareyledi varından
Yarattı Muhammed Ali nurundan
Hak ie Hak olan şardan gelirim

Cebrail çerağın alır destine
Seyretmeğe gider dostun iline
Hak nurdan merdiven kurmuş yoluna
Resûl'ün kurduğu yoldan gelirim

Kandilde balkıyan dostun nurudur
Akıl ermez ona, Hakk'ın sırrıdır
Din serveri Muhammed'in nurudur
Cennete açılan gülden gelirim

Havvâ'dır anamız Âdem'dir ata
Hakk'ın hikmetine akıllar yata
Cennetin illeri öteden öte
Hü deyip çalkanan selden gelirim

Okuyup yazanda çok Hakk'ın ilmi
Okuyup yazmayan ne bilsin ilmi
Tanrı'nın dostu Mûsâ değil mi
Münâcat ettiği Tûr'dan gelirim

Tenimi sorarsan bir kuru tendir
Can onun içinde gevher-i kândır
Bu ilim dersidir, bahr-i ummandır
Sırrı kal oldukda sırdan gelirim

Sıfatlar dağıla taşlar atıla
İns ile cin bir araya katıla
İnsan mantar gibi yerden bitile
Aslımız topraktır yerden gelirim

Mansur ile bile dâra çekildim
Yûsuf ile hem kul olup satıldım
İsâ ile Şam'dan göğe çekildim
Mûsâ ile bile Tûr'dan gelirim

Mahkemede suâl sordu kadılar
Kitapların orta yere kodular
Sen bu ilmi kimden aldın dediler
Üstadımdan aldım pirden gelirim

Kardaşlar böyle teviller düzdüler
Başmağa Âyet-el kürsü yazdılar
Kendi fetvâm ile derim yüzdüler
Halep şehri derler şardan gelirim

Nesimi'yim ikrarımdan billiyim
Gerçek erenlerin kemter kuluyum
Cennet bahçesinin gonca gülüyüm
Münkir munafıka hârdan gelirim

KİME NE

Ben yitirdim ben ararım yâr benimdir kime ne
Gâh giderim öz bağıma gül dererim kime ne

Gâh gederim medreseye ders okurum Hak için
Gâh giderim meyhaneye dem çekerim kime ne

Kelp rakip haram diyormuş şarabın bir katresin
Saki doldur ben içerim günah benim kime ne

Ben melâmet gömleğini deldim taktım eğinime
Ârü namus şişesini taşa çaldım kime ne

Sofular secde ederler mescidin mihribana
Yar eşiği secdegahım yüz sürerim kime ne

Gâh çıkarım gökyüzüne hükmederim Kaf'tan Kaf'a
Gâh inerim yeryüzüne yar severim kime ne

Kelp rakip böyle diyormuş güzel sevmek pek günah
Ben severim sevdiğimi günah benim kime ne

Nesimi'ye sorarlar ki yârın ile hoş musun
Hoş olayım olmayayım o yâr benim kime ne

VAHDET KAYNAĞIN DOLU İÇENLER

Vahdet kaynağından dolu içenler
Kanmıştır bâdeye şarap istemez
Hakikat sırrına candan erenler
Ermiştir mahbuba mihrap istemez

Bu yolda can yoktur canan isterler
Gönül kâbesinde erkân isterler
Ademe secdeyi her an isterler
Başka bir ibadet sevap istemez

Ariftir mushaftan dersler okuyan
Tevrat'ı İncil'i ezber okuyan
Cemâl-i muhafı bir bir okuyan
Almıştır fermanı Kuran istemez

Nesimi'yem aşkla zâr ü zâr olan
Ezel ikrarında bir karar olan
Kiramen kâtibe yâr–ı gar olan
Dürmüştür defteri kitap istemez

DERYA-YI MUHİT CUŞA GELDİ

Derya-yı muhit cuşa geldi
Kevn ü mekân huruşa geldi

Sırrı-ı ezelden oldu aşikâra
Arif nice eylesin mudara

Her zerrede güneş oldu zâhır
Toprağa sücud kıldı tahir

Nakkaş bilindi nakş içinde
Lâl oldu ayan Bedahş içinde

Acı su şarabı kevser oldu
Her zehr nebat-ı şeker oldu

Tiryak mizacı tuttu ağu
Lûlû-yü müdevver oldu dârü

Külli yer ü gök Hak oldu mutlak
Söyler def ü çeng ü ney Enelhak!

Mescud ile sacid oldu vâhid
Mescud-ü hakiki oldu sacid

Her katra muhit-i âzam oldu
Her zerre Mesih ü Meryem oldu

Mâşuk ile âşık oldu bir zat
Mahvoldu vücud-ü nefy ü isbat

İman ile küfr bir şey oldu
Tatlı ile acı bir mey oldu

Sirket aradan götürdü zahmet
Vahdetten açıldı bab-ı rahmet

Can ile ten oldu bir hakikat
Birikti şeriat ü tarikat

Eşya ikilikten oldu hâli
Baki Ehad oldu lâyezali

Ey talib eğer değilsen âma
Gör vâde-i Küllü men aleyha

Ref'oldu hicab-ı mâsivallah
Elkudretü velbakaü billâh

Gayr oldu helâkü vech kaldı
Bahr oldu şu kim bu bahre daldı

Ger açık ise basîretin bak
Gör sende Hakk'ı vü gitme ırak

Gör sen seni kim ne cism ü cansın
Maksud-ü vücut-ü Kün Fekân'sın

Çün mümine mümin oldu mir'at
Mir'atına bak ve anda gör zat

Şeytan-ı lâîne uyma zinhar
Anın sözünü işitme ey yâr

Her kimse ki esridi bu meydan
Hayy-i ebed oldu zat-ı Hay'den

Nefsini çü bildi Rabbi
Tevhid yolunda ekti habbi

Ey Haktan ırak olan Azazil
Ger div değilsen âdemi bil

Âdemde tecelli kıldı Allah
Kıl âdeme secde, olma gümrah

Hak'tan sana Lâtuti'hü geldi
Hem vescüd ü Vakterib denildi

Çalındı kıyametin nefiri
Ey sağır, işitmedin safiri

Haşrin günü geldi, uykudan dur
İnanmaz isen gözünü aç kûr

Uykudan uyan ki mahşer oldu
Gör nice zaman-ı pür şer oldu

Sûrunu işitmedi kulağın
Dayandı bu köprüde ayağin

Âdem tükeli Hak oldu bilgil
Mescud-u hakika secde kılgıl

Fazl ister isen hakikatte var
Sây eyle bu işe kalma zinhar

Enfas-ı Nesimi gör ne candır
Derya'yı muhit ü dürr ü kândır

DAİMA ENELHAK SÖYLEREM

Daima Enelhak söylerem Haktan çü Mansur olmuşam
Kimdir beni berdan eden bu şehre meşhur olmuşam

Kıblesiyem sadıkların mâşukıyem âşıkların
Mansuruyem lâyıkların çüt beyt-i mâmur olmuşam

Musi benem kim Hak ile daim münacat eylerem
Gönlüm tecelli Tur'udur, anın içün Tur olmuşam

Erdim kaşın mi'racına kim Kabe kavseyn oldürür
Vuslat şebinde gör beni, ser tâ kadem nur olmuşam

Bezm-i ezelde içmişem vahdet meyinin cür'asın
Şol cür'adan kim tâ ebed sermest ü mahmur olmuşam

Ey mihr yüzün Vedduha, velleyi imiş saçın kara
Lâin bana darüşşifa oldur ki rencur olmuşam

Her yana kim döner yüzüm yâri görür anda gözüm
Çün bu gamdan gam yedim şadan ü mesrur olmuşam

Ol şahid-i gaybi benem kim kâinatın ayniyem
Ol nutk-u rabbani benem ki dilde mezkür olmuşam

Çün onsekiz bin âleme oldu vücudum ayine
Ol suret-i Rahman benem kim halka mestur olmuşam

Ol gizli gencin sırrıyem kim zâhir oldu âleme
Ol gevherem kim gün gibi âlemde meşhur olmuşam

Çün ben Nesimi gevherem, gencim size faş eylerem
Ben bir deli divaneyem, gör kim ne mâmur olmuşam

BENDE SIĞAR İKİ CİHAN

Bende sığar iki cihan, ben bu cihana sığmazam
Gevher-i lamekan benem, kevn ü mekana sığmazam

Arş ile ferş ü kaf ü nun bende bulundu cümle çün
Kes sözünü vü epsem ol şehr ü beyana sığmazam

Kevn ü mekandır ayetim, zatıdürür bidayetim
Sen bu nişan ile beni bil ki nişana sığmazam

Kimse güman ü zann ile olmada Hakk ile biliş
Hakkı bilen bilir ki ben zann ü gümana sığmazam

Surete bak ve maniyi suret içinde tanı kim
Cism ile can benem veli cisme vü cana sığmazam

Hem sedefem hem inciyem, haşr ü Sırat esinciyem
Bunca kumaş ü raht ile ben bu dükkana sığmazam

Gerçi muhit-i azamen, adem adımdır ademem
Tur ile Kün fekan benem, ben bu mekana sığmazam

Can ile hem cihan benem, dehr ile hem zaman benem
Gör bu latifeyi ki ben dehr ü zamana sığmazam

Encüm ile felek benem, vahy ile hem melek benem
Çek dilini vü epsem ol, ben bu lisana sığmazam

Zerre benem güneş benem, çar ile penc ü şeş benem
Sureti gör beyan ile çünki beyana sığmazam

Zat ileem sıfat ile, gülşekerem nebat ile
Kadr ileem berat ile beste dehana sığmazam

Nare yanan şecer benem, çarha çıkan hacer benem
Gör bu odın zebanesin, ben bu zebana sığmazam

Şehd ile hem şeker benem, şems benem, kamer benem
Ruh-u revan bağışlaram, ruh-u revana sığmazam

Tir benem, keman benem, pir benem, civan benem
Devlet-i cavidan benem, ine vü ana sığmazam

Gerçi bugün Nesimi'yem, haşimiyem, kureyşiyem
Benden uludur ayetim, ayete şana sığmazam

•

Dalmışam şol bahre kim pâyanı yok
Batmışam şol gence kim husranı yok
Bulmuşam şol bedri kim noksanı yok
Girmişem şol şehre kim viranı yok

•

Vahdetin şehrinde seyran eylerim
Ben seni cisminde hayran eylerim
Gencimi âdemde pinhan eylerim
Âdemi hem Hak hem insan eylerim

•

Bîvefa dünyadan usandı gönül
Yok dedi dünyayı yok sandı gönül
Düştü aşkın odına yandı gönül
Vahdetin kandabına kandı gönül

MUHYİDDİN ABDAL

Hurufi kökanli Bektaşi ozanıdır. XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI. yüzyılın başlarında yaşamıştır. Hurufi/Kalenderi kökenli olup Bektaşilerce benimsenen Otman Baba (ölümü 1478) ve onun müridi Akyazılı'ya bağlıdır. Deyişlerinde Hacı Bektaş'tan, Balım Sultan'dan söz ettiği de görülür. Abdulbaki Gölpınarlı Muhyiddîn Abdal'ı Bektaşi ozanları arasında "orjinal ve çok kuvvetli bir şair" olarak değerlendirir.

İNSAN İNSAN DERLER İDİ

İnsan insan derler idi
İnsan nedir şimdi bildim
Can can deyu söylerlerdi
Ben cana nedir şimdi bildim

Kendözünde buldu bulan
Bulmadı taşrada kalan
Mümin'in kalbinde olan
İmam nedir şimdi bildim

Takvâ ehlinin sattığı
Mü'minlerin ok attığı
Münkirlerin şekk ettiği
Güman nedir şimdi bildim

Bir kılı kırk yardıkları
Birin köprü kurdukları
Erenler gösterdikleri
Erkân nedir şimdi bildim

Sıfat ile zât olmuşum
Kadr ile berât olmuşum
Hak ile vuslat olmuşum
Mihman nedir şimdi bildim

Muhyeddin eydür Hak kadir
Görünür her şeyde hâzır
Ayan nedir pinhan nedir
Nişan nedir şimdi bildim

AŞKOLSUN MEYDANA GELİP

Aşkolsun meydana gelip
Doğru yolunca gidene
Âferin Hakkı Hak bilip
Hâl giyip gönül güdene

Kâf nun emrinde kün fekân
Hükmüne ferman cümle can
Teslim-i dârıdır cihan
Hem yedilip hem yedene

Arif isen özün yokla
Tevekkül kapusun bekle
Genc buldun ise pek sakla
Duyurmak olmaz nâdâna

Beleme gazeb atını
Çekersin zulmâtını
Tepele nefsin itini
Zarar gelmesin bedene

Gönlünü yüksekten indir
Ar etme alçağa kondur
Açı doyur susuz kandır
İbâde borcun ödene

Nazar ırmayıp doğru bak
Doğru gidene zevâl yok
Rahmet eder yargılar hak
Hak için kulluk edene

Göresin yârin yüzünü
Öpesin iki gözünü
Hak yargılar Hak sözünü
Hup dinleyip işidene

Muhyiddin Abdal aşkolsun
Sırrını eller duymasın
Yemişim nâdan yemesin
Şayet yiyeben dadana

BİZE SERLEŞKER OLMAĞA

Bize serleşker olmağa
Şâh'ı Kerem Ali gerek
Mürşiddir rehber olmağa
Âdem Akyazılı gerek

Âlem âdeme çıkmağa
Ulu ateşler cunmağa
Er verip leşker çekmeğe
Géne Sultan Bâli gerek

Muhyeddin derviş olmağa
Ölmezden önden ölmeğe
Bir kişi nasip almağa
Edeb erkân yolu gerek

ALA GÖZLÜ SULTAN BABA

Ala gözlü Sultan Baba
Ulalardan ulusun sen
Yedi iklim dört köşeye
Arşa kürse dolusun sen

Yüzün gören yoksul bay'lur
Kâfirler imana gelir
Seni sevmeyenler n'olur
Şah-ı kerem Ali'sin sen

Şahısın eksikli kulun
İçenler ayrılmaz dolun
İnceden incedir yolun
Tamam gerçek velisin sen

Doğru sözün yol kılıcı
Çaldığın iki bölücü
Düşmüşler elin alıcı
Hakkın kudret elisin sen

Dehanından kevser akar
Nazarı kula Hak bakar
Kokun cümle alem kokar
Muhammed'in gülüsün sen

Parlayıp ateşin yanar
Cüml'âlem şulene cunar
Susayanlar senden kanar
Ab-ı hayat gölüsün sen

Muhyiddin Abdal neylersin
Dipsiz denizler boylarsın
Ne bilirsin ne söylersin
Aklın mı var delisin sen

ERENLERİN EŞİĞİNDE

Erenlerin eşiğinde
Yaslanıban yattım ben
Erenlere beli dedim
Sıdk ile ikrar ettim ben

Şahım da rehberim oldu
Heman kıblem nurum oldu
Ganî Otman pirim oldu
Anın eteğin tuttum ben

Eğnime giydim abayı
Terkettim kamu kabâyı
Severim Sultan Baba'yı
Can ile gönül kattım ben

Güller açılır çağında
Bülbüller öter bağında
Mûsâ ile Tur dağında
Koyunu bile güttüm ben

Hocamdan ben sebak aldım
Okudum sebakın bildim
Üstüd'erdim üstad oldum
Gör ne üstad erdim ben

Maksûdum didar eyledim
Gönülden nazar eyledim
Nakd ile pazar eyledim
Alana gevher sattım ben

Kadimi leyl ü neharım
Hayat u bâd-ı seherim
Hem sedefim hem güherim
Özge mâdende buldum ben

Ben Muhammed'in gülüyüm
Ehl-i kemalin kuluyum
Dost bağının bülbülüyüm
Cennet bağında öttüm ben

Kim bilir aşık halinden
Söyleşeyim hal dilinden
Muhyiddin'em aşk elinden
Uş yine deli oldum ben

ÂRİF OL KİŞİYE DERLER

Ârif ol kişiye derler
Zerrede göre güneşi
Zerrede güneş görmeyen
Kaçan temiz ola işi

Ârif ol kişiye derler
Katrede göre ummanı
Karrede umman görmeyen
Kaçan fehmede sultanı

Deryâ-yı muhit benem
Şeriksiz vâhid benem
Onsekiz bin âleme
Uş geldim şâhid benem

Muhyiddin'em bir sözüm
Bir savtım bir âvâzım
Çağıran hem işiden
Cümlede gören gözüm

Muhyiddin'em ay ahi
İki alemin şahı
Ol kim nitsün neylesün
Denize düşen mahı

Muhyiddin'em zuhali
Terk ettim kıy ü kâli
Özüme bes edindim
Bir lokma ile şalı

Muhyiddin'em Müşteri
Cifeden oldum arı
Mali mülkü neylerim
Şöhret âfet ne eri

Muhyiddi'em Mirrih'i
Temiz kıldım kerihi
Kâinatın aynından
Okudum tevârihi

Muhyiddin'em ki şemsem
Hak'tan gayrı yok kimsem
Çün gelen Hak'tan gelir
Hâcetim değil em sem

Muhyiddin'em Zühre'yi
Seyrederim sahrayı
Ma'nide vâhid gördüm
Katre ile bahrayı

Muhyiddin'em Utarit
Ey can kalbini arıt
Uluya hidmet eyle
Sen de bir hidmet yâr et

Muhyiddin'em Kamer'i
Buldum özge tımarı
Yârin lebinden içtim
Menem mest ü humârî

Gör bu yedi yıldızı
Donanmış hava yüzü
Hakk'ı görür hak söyler
Haktır âşıkın sözü

Muhyiddin'em bi gami
Deme ergördüm demi
Ered vechinde pinhan
Sekiz bab yedi tamu

Muhyiddin'em yek başım
Dört kirpik iki kaşım
Zülfün remzini bildim
Yedi hat ile başım

Muhyiddin'em dervişem
Hak yoluna girmişem
On sekiz bin alemi
Bir zerrede görmüşem

Muhyiddin'em âteşi
Hâk ettim can ü başı
Yâr için kabûl ettim
Ağyar attığı taşı

Muhyiddin'em gül bende
Haka doğru yol bende
Adem oğlu ademim
Yetmiş iki dil bende

Muhyiddin'em bil beni
Bir gevherem al beni
Nâci zümresindenem
Ol divanda bul beni

Muhyiddin'em haşhaşım
Ehl-i vahdetim hoşum
Tarikat fahrım oldu
Onun için tıraşım

Muhyidin'em hûsül has
Her bir sözüm bir nefes
Canım humû kuşudur
Tenim humâya kafes

KARA SAKAL AĞARDI

Şükür elhamdülillah
Kara sakal ağardı
Gördüm dağlar başında
Ağarıp kar yağardı

Eski sürüldü gitti
Geldi yenisi yetti
Ekilen yerden bitti
Yer yeşerdi göğerdi

Bitti yerin nebatı
Götürüldü zulmeti
Erdi Hızır Hazreti
Can bostanın suvardı

Urdu can baş terkisin
Çekmez ölüm korkusun
Açtı gaflet uykusun
Gönül gözün uyardı

Sünbül nergis menekşe
Aşık oldu bu nakşa
Bunlar hakka yüz tutup
Her dem boyun eğerdi

Sultana erdi kuldan
Aşık oldu gönülden
Muhiddin can ü dilden
Erenleri severdi

GİYDİĞİMİZ HIRKA DAHİ

Bizim tâcımız sûretâ
Seb'ulmesânî gösterir
Zira bu Seb'ulmesânî
Şekl-i insanı gösterir

Giydiğimiz hırka dahi
Çektiğimiz sikke dahi
Mescid ile Mekke dahi
Hep bu nişânı gösterir

Mekke'nin tavâfı yedi
Mekke deyu kim okudu
Kim dünyâdan elin yudu
Oy câvidânı gösterir

Görünen Hak'dır gözünde
Söylenen Hak'dır sözünde
İnsânın hattı yüzünde
Hatm-i Kur'ân'ı gösterir

İnsandır Hakk'ın mazharı
Hak'dır insânın azheri
Lâl'l-i lebinin kevseri
Hayât–ı cânı gösterir

Hakk'a âşık olan kişi
Hak'la olur her bir işi
Âşıkların gözü yaşı
Âb-ı hayvânı gösterir

Her kimin ki pakdır özü
Uyanıkdürür can gözü
Muhyeddin'in sözü yüzü
Şerh ü beyânı gösterir

DOĞRU NAZAR EYLERİZ

Doğruya nazar eyleriz
Biz eski nazar bilmeyiz
Nakd ile pazar eyleriz
Veresi pazar bilmeyiz

Biz ol mekânda oluruz
Emr ile bunda geliriz
Nakdi kamilden alırız
Kayba intizar bilmeyiz

Haktır sevdiğimiz bizim
Haktır öğdüğümüz bizim
Boyun eğdiğimiz bizim
Haktır özge yâr bilmeyiz

Biz bu mülkü gelüpdürüz
Ölmeden ön ölüpdürüz
Yâr ila yâr olüpdürüz
Arada ağyar bilmeyiz

Sazımızı ele aldık
Koşmamızı çalageldik
Namusumuz yere salduk
Biz âşıkız, ar bilmeyiz

Aşık ile meydana geldik
Nazara divana geldik
Pervaneyiz yana geldik
Zincir ile dâr bilmeyiz

Evvel âhır yâr kuluyuz
Hayder-i Kerrar kuluyuz
Ezelden ikrar kuluyuz
Müminiz inkar bilmeyiz

Muhyiddin Abdal çoşunca
Dalga deryayı aşınca
Aşk önümüze düşünce
Hiç sabr ü karar bilmeyiz

ACEP DOSTTAN BİZE NAZAR OLA MI

Acep dosttan bize nazar ola mı
Dost ile asıllu pazar ola mı
Gönül olar yine hükmün yürüten
Gönülden gönüle gezer ola mı

Eksikli kul olan bilir günâhın
Gönülden suçunu sezer ola mı
Hayâle düşüp nefse uymak olmaz
Nefse uyan yoldan azar ol mı

Erenler süzünü pişürü söyler
Erin nutkun candan sezer ola mı
Muhyeddin fariğ ol sözü uzatma
Söyledikçe bu söz uzar ola mı

ÇÜN ERİŞTİM

Çün eriştim ben cânânın izine
Yüzüm sürdüm ayağının tozuna

Can tutuldu zülfünün tuzağına
Dil bend oldu kaşı ile gözüne

Gönül gözü sihrinden fehme vardı
Sabrı gitti korku düştü özüne

Âşıkı bin cân ile kurbân olur
Âferin bu şîve ile nazına

Hak Taâlâ ismini yâd eyledi
Otuz iki hattı yazmış yüzüne

Yüzünde hem sözünde yirmi sekiz
Ol sebebden zâhir oldu özüne

Rence devâ derdine şifâ bulur
Kim ki nüshayı alub yazına

Zi saâdet zihi devlet mürüvvet
Vâkıf ola kim gire râzına

Muhyeddin benliğim kayıdı benden
Hayâlim düşeli sekiz yüzüne

YEL OLMAYINCA

Varmagıl bir yere gel olmayınca
Sana bir mürşid kâmil olmayınca

Senin yolun varub menzile ermez
Gönülden gönüle yol olmayınca

Kişi alçak kapulardan geçemez
Eğilib ham kaddi dal olmayınca

Ol âşıka zehî âşık demezler
Akuben göz yaşı sel olmayınca

Men kulum demekle kişi kul olmaz
Özü miskin nefsi kul olmayınca

Özü vahdet cismi sohbet bulamı
Kişinin müşkili hal olmayınca

Câhilin sohbetinde can bite mi
Sohbeti has sözü bal olmayınca

Boyun çeküb göz kırpmak kâr eylemez
Dilbere söyleyüb dil olmayınmca

Muhyeddin demekle ol bulunmadı
Çöb kımıldar mı hiç yel olmayınca

HAZERİN ŞARABI BENEM

Hazerin şarabı benem
Abı hayat bendedir
Kevser dileyen gelsin
Kadir ü berat bendedir

Evş-i hayatla can benem
Delil ü burhan benem
Lavh ile Kuran benem
Savm ü salat bendedir

Geldi iman hissesi
Gitti küffar gussası
Ali Hamza kısası
Ol hidayet bendedir

On dört mafsal parmak
Can ile hakkı bulmak
Yedi deniz dört ırmak
Şat ve Fırat bendedir

Musa ile Tur benem
Cennet ile hur benem
İki benim bir benem
Bin kainat bendedir

Ey can sözümü işit
Benem mah ile hurşit
Hem talibim hem mürşit
Çok hidayet bendedir

Ol yedi mushaf benem
Tah benem kaf benem
Nun benem kef benem
Heft ayet bendedir

Anladım kaf'ı nun'u
Tanıdım cisim ü canı
Hem bilmişim ben beni
Zat ü sıfat bendedir

Okuyup yazan dahi
Terazi düzen dahi
Ol yedi ezan dahi
On bir kamet bendedir

Muhyiddin'im eğlence
Düş oldu gizli gece
Hem yenmiş türlü rence
Özge necat bendedir

OKUSUNLAR YAZSINLAR

Okusunlar yazsınlar
Hoşça name düzsünler
Söylenecek bir sözü
İnci gibi dizsinler

Girip gönül şarına
Konu can pazarına
Sarf eyleye birine
Cevher yoğun çözsünler

Derviş olan yolunda
Mana gerek dilinde
Erenlerin gölünde
Balık olup yüzsünler

Muyhiddin'e uyanlar
Gelsin derdim duyanlar
Ben seyyahım diyenler
Can mülkünü gezsinler

KALENDER ÇELEBİ

XVI. yüzyıl Bektaşi büyüklerindendir. Şah Kalender, Genç Kalen der, Kalender Abdal olarak da bilinir.

1527'de Osmanlı devletinin baskıcı uygulamalarına karşı Anadolu'da büyük bir ayaklanma gerçekleştirmiş, üstüne salınan güçleri bozguna uğratmıştır. Taraftarların hile ile bölünmesi üzerine Kalender Çelebi yenilmiş ve öldürülmüştür.

Bir Bektaşi postişinin ayaklanmaya önderlik etmesi dikkate değer. Bu olay üzerine Kanuni tarafından Bektaşi dergahı yasaklanmış ve 1551'e kadar başsız kalmıştır.

Kalender, Kalender Abdal söyleyişli deyişlerin bu Bektaşi büyüğüne ait olduğu düşünülmektedir.

DÜN GECE SEYRİMDE

Dün gece seyrimde bâtın yüzünden
Aslı İmam nesl-i Ali'yi gördüm
Elif tac başında nikap yüzünde
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'yi gördüm

Geçti secdeye oturdu kendi
Cemali şem'inden çerağlar yandı
İşaret eyledi Kar'Abdal sundu
Bize Hak'tan gelen doluyu gördüm

İçtim o doluyu aklım yitirdim
Menzil gösterdiler geçtim oturdum
İndirdim kisvetim ikrar getirdim
Kemend ile bağlı belimi gördüm

Mürşid eteğidir tutmuştur destim
Bu idi muradım erişti kastım
Ben seni yitirdim serhoşum mestim
İsmini vird eden dilimi gördüm

*Kalende*rr yoluna komuştur seri
Şükür kurban kestim gördüm didârı
Erenler serveri Horasan pîrî
Hünkâr Hacı Bektaş Veli'yi gördüm

DEMESİNLER

Her câna kalan serseriye er demesinler
Ser vermeyenin ismine server demesinler

Bir kimsenede olmasa ol aşk-ı Ali'den
Pes nice ana kâfir-i Hayber demesinler

Her can ki Şehi bilmese bu kişver içinde
Şah kulu değil çâker-i Kanber demesinler

Güzel görünür işbu gönül her kimi sevse
Tahkik budur özge haberler demesinler

Efsâne sözün söyleme ey zâhid-i hodbin
Sakın ki sana câhil-i ebter demesinler

Katlanmaz isen sabr idüben cevrine yarin
Ol bi hünere aşk eri rehber demesinler

Ser vermez isen yoluna sen Şâh-ı kadimin
Âlemde bana dahî Kalender demesinler

SERSEM ALİ BABA

(Sersem Abdal/Sersem Ali/Sersem)

XVI. yüzyıl Bektaşi ozanlarındandır. Balım Sultan'dan el almıştır. Osmanlı sarayının Alevilere yönelik katliamlarına karşı gerçekleşen Kalender Çelebi ayaklanması ve Kalender Çelebi'nin katledilmesi üzerine (1527) Hacı Bektaş Dergahı 24 yıl başsız kalır. Sersem Ali Baba 1551'de dergaha giderek postnişin olur ve mücerret babalığı temsile başlar. 19 yıl postta oturan Sersem Ali Baba 1569'da ölür. Mezarı Hacı Bektaş Dergahındaki kırklar meydanının sol yanındadır.

Deyişlerinde Sersem, Sersem Abdal, Sersem Ali seslenişlerini de kullanmıştır.

UYAN NE YATARSIN ŞAFAK SÖKÜLDÜ

Uyan ne yatarsın şafak söküldü
Hep niyazlar kabul olur sabahtan
Hakkın divanına cümle çekildi
Müminler maksadın bulur sabahdan

Gönül pervane-veş yandı tutuştu
Aşkın kazanında kaynadı çoştu
Seherde uyanan Hakka ulaştı
Gafiller gaflette kalır sabahtan

Kaddimiz dâl olup iki büküldü
Gözümün gevheri yere döküldü
Dilberin hayalı geldi dikildi
Derdimin dermanı gelir sabahtan

Gerçi kim bilirim noksanım çoktur
Hudanın ininde zerrece yoktur
Söyleyene bakma söyleten Hak'tır
Kâmiller günahın bilir sabahtan

Sabahın hürmeti gelmez hesaba
Vasfını şerhetsem sığmaz kitaba
Sersem Ali serin koymuş türaba
Elhak deyip secde kılır sabahtan

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ PÎRİM HU DEYU

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu
İndim eşiğine niyaz eyledim
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu

Vardım kapusuna sanduka nurdan
Eşiğine yüzüm sürdüm hâkinden
Destur aldım ben gül yüzlü pîrimden
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu

Balım Sultan sayvan kurmuş oturur
Ferişteler herhizmetin yetirür
Yedi iklim dört köşeden götürür
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu

Meydanda oturan merdlerin merdi
Her sabah okunur erenler virdi
Hak Muhammed Ali pirimin ceddi
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu

Hak'dan geldi yeşil ferman göründü
Rum'un erlerine cümle okundu
Karac Ahmed Sultan hendesi oldu
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hu deyu

Sersem Ali vardı pîre dayandı
Çerağımız kırk budaktan uyandı
Mürşid olan her bir renge boyandı
Hünkâr Hacı Bektaş pîrim Hû deyu

SABAH SEHERİNDE

Sabah seherinde virdim budur bu
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali
Zikrim olan Lâilâheillâlah
Allah bir Muhammet Ali'dir Ali

Levkâle levkâle buyurdu Allah
Dâim zikr ederim rızâenlillâh
Mü'minin kalbinde olur Beytullah
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali

Kırklar ulusudur ol Şâh-ı merdan
Anı idrâk eden bir kâmıl insan
Gazaba gelirse hem şir-i yezdan
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali

İmam Hasan, Hüseyn nûr-i arşullah
Zeynelâbâ mürüvvet kânı billâh
Muhammed Bâkır'a dâim eyvallah
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali

Ca'fer-i Sâdık'tan alındı elim
Mûsa-yi Kâzım'a uğradı yolum
Ali Mûsâ Rızâ zikreder dilim
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali

Muhammed Mehdî'dir sâhib seyfullah
Sersem Ali der dâim şeyenillâh
Yezîz'e sad hezar hem lâ'netullah
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali

KAN DEĞİL İÇTİKLERİ ŞARAPTIR

Sofi, yıkma kalbi virâneleri
Ezelden onların hali haraptır
Niçin ta'nedersin rindânelere
Kan değil içtikleri şaraptır

Bendeyiz Hayder-i kerrar-ı aşka
Sâkinleriz dergâh-ı esrar-ı aşka
Sabit kademleriz ikrar-ı aşka
Sizce hata amma bizce sevaptır

Masivâdan meylimiz yok varlığa
Mansûr gibi rızamız var dâr'lığa
Sofi sen karışma bu pazarlığa
Aklın ermez bu bir başka hesaptır

Sersem bu dünyanın nesine hurrem
Kime bâki kalmış bu mülk-i âlem
Can kuşu uçunca vücud-u Âdem
Evel türab âhır gene türabdır

EY GÜRÛH-İ NÂCİ SİZE AŞK OLSUN

Arzulayıp geldim devr-i âlemden
Ey gürûh-i nâcî size aşk olsun
Nasihatı böyle aldım dedemden
Ey gürûh-i nâci size aşk olsun

Sizlerdedir güzel şâhın yolları
Medh-i Hayder okur dâim dilleri
Seherde açılır gonca gülleri
Ey gürûh-i nâci size aşk olsun

Kimse bilmez kimdir bizim ulumuz
Anlayamaz Yezid kısmı dilimiz
Muhammed Ali'ye çıkar yolumuz
Ey gürûh-i nâci size aşk olsun

Tâlib olub ikrar veren kişimiz
Hayra tebdil olur her bir işimiz
Melek nişânıdır her gidişimiz
Ey gürûh-i nâci size aşk olsun

Varam haber soram garib bülbüle
Kokusunu söyler her dem bu güle
Sersem'in niyâzi hemen bu yola
Ey gürûh-i nâci size aşk olsun

TAVÂFIN KABULDÜR ABDAL DEDİLER

Tevellayı imamlardan getürdüm
Tavâfın kabuldür abdal dediler
Kırklar ile bir meydanda oturdum
Tavâfın kabuldür abdal dediler

Hızır aldı elim arşa götürdü
Bir saatte Kerbalâ'ya yetürdü
Ol demde melekler şerbet getirdi
Tavâfın kabuldür abdal dediler

Genç Abdal'la Hacı Bektaş'a geldiler
Sarı Saltığı Rumeli'ne saldılar
Şükrolsun dertlere derman oldular
Tavâfın kabuldür abdal dediler

Bayram geceleri cemler kurulur
Gökteki melekler semaya gelür
Ol demde dilekler hap kabul olur
Tavâfın kabudür abdal dediler

Sersem Abdal aydur bu yolum haktır
Ali'm sırdır Muhammed dahı nurdur
Aşk ile muhabbet sıdk ile yardır
Tavâfın kabüldür abdal dediler

PİR SULTAN ABDAL

(1514-1590)

Pir Sultan Abdal Alevi-Bektaşi Edebiyatı'nın olduğu kadar bütün bir halk edebiyatınında en seçkin ozanıdır.

Soyu Horasan'ın Hoy kasabasına uzanmaktadır.

Ataları gelip Yıldızeli'nin Banaz Köyü'ne yerleşmiştir.

Pir Sultan'ın asıl adı Haydar'dır.

Pir'in yaşamına ilişkin ne yazık ki bilgi belge elde edilememiştir. Resmi tarihlerde de adından söz edilmez. Böylesine büyük bir ozanın ona düşmanlık güden resmi çevrelerde dahi bir kez olsun anılmaması çok düşündürücüdür.

Pir Sultan Abdal'ın yaşamına ilişkin bilgileri ancak deyişlerinden ve adı etrafından oluşan söylencelerden elde edebiliyoruz. Bu ipuçları sayesinde hayatının genel hatlarını öğrenebiliyoruz.

Söylenceye göre Haydar çocukken köyün koyunlarını gütmektedir. Bir gün Yıldızdağı eteklerinde koyunları otlatırken bir taşa başını koyup yorgunluktan uyuyakalır. Düşünde Hünkar Hacı Bektaş Veli'yi görür. Hacı Bektaş ona bir dolu sunar. Haydar onu elinin ayasındaki nişandan tanır. Hünkar, Haydar'a el vererek "sazının üstüne saz, sözünün üstüne söz olmasın" der. Hacı Bektaş'ın elinden doluyu için Haydar büyür, yola girer, Ocağını uyandırır. Ocağı dolup taşar, ünü dört bir yana yayılır. Birgün komşu Sofular köyünden Hızır, Pir'e gelip hizmetine girer. Daha sonra Pir'den himmet alıp İstanbul'a gider, yükselir, vali olarak Sivas'a döner, Zulümkar bir yöneticidir. Yaptığı baskılar sonucu halk inim inim inler. Askerleri gönderip Pir Sultan'ı ayağına getirir. Ona sofralar sunar. Pir yemez, yemeklerin haram koktuğunu söyler. Pir'e kızan Hızır Paşa onu zındana atar. Ve ona içinde "şah" sözü geçmeyen üç deyiş söylerse, inançlarından dönerse serbest bırakacağını söyler. Eline sazını alan Pir'in üç deyişinde de Şah vardır. Bunun üzerine Hızır Paşa, Pir Sultan Abdal'ı astırır. Sabah darağacının bulunduğu yere gidenler darağacında yalnızca Pir'in hırkasını görürler.

Pir Sultan haksızlığa karşı bir simgedir. Pir Sultan Abdal, Osmanlı devletine karşı yoksul Anadolu insanını örgütleyerek bir isyan başlatma girişiminden dolayı yakalanmış, zindana atılmış, işkenceler görmüş ve Hızır Paşa'nın Sivas valiliği zamanında padişahtan alınan fermanla 1590 baharında asılmıştır. Onun Osman-

lı'nın resmi anlayışı olan Şeriat dışı inançlara sahip bir önder olması dolayısıyla asılmış olması da muhtemeldir.

Söylencelerin de dile getirdiği gibi Pir Sultan ölmemiş, deyişleri ile, zulme başkaldıran kişiliği ile çoğalarak yaşamış, yaşamaktadır.

Pir Sultan Abdal Alevilerce "büyük" olarak kabul edilen yedi ozandan biridir.

Pir Sultan Abdal'ın deyişleri, gerçekçi içeriği ve sağlam estetik kurgusu ile başkaldırı edebiyatının yetkin örneklerini oluşturur.

YÜRÜ BRE HIZIR PAŞA

Yürü bre Hızır Paşa
Senin de çarkın kırılır
Güvendiğin padişahın
O da bir gün devrilir

Nemrud gibi Anka n'oldu
Bir sinek havale oldu
Davamız mehşere kaldı
Yarın bu senden sorulur

Şahı sevmek suç mu bana
Kem bildirdin beni Han'a
Can için yalvarmam sana
Şehinşah bana darılır

Hafid-i peygamberin hâs
Gel yezid Hüseyinim kes
Mansur'um beni dara as
Ben ölünce il durulur

Ben Musa'yım sen Firavun
İkrarsız şeytanı lâin
Üçüncü ölmem bu hain
Pir Sultan ölür dirilir.

GELİN CANLAR BİR OLALIM

Gelin canlar bir olalım
Münkire kılıç çalalım
Hüseyin'in kanın alalım
Tevekkeltü taâlallah

Özü özü bağlayalım
Sular gibi çağlayalım
Bir yürüyüş eyleyelim
Tevekkeltü taâlallah

Açalım kızıl sancağı
Geçsin Yezitler'in çağı
Elimizde aşk bıçağı
Tevekkeltü taâlallah

Pir Sultan'ım geldi cûşa
Münkirlerin aklı şaşa
Takdir olan gelir başa
Tevekkeltü taâlallah

ŞU KANLI ZALİMİN ETTİĞİ İŞLER

Şu kanlı zalimim ettiği işler
Garip bülbül gibi zâreler beni
Yağmur gibi yağar başıma taşlar
Dostun bir fiskesi pareler beni

Dar gönümde dost düşmanım bel'oldu
On derdim var idi şimdi el'oldu
Ecel fermanı boynuma takıldı
Gerek asa gerek vuralar beni

Pir Sultan Abdal'ım can göğe ağmaz
Haktan emrolmazsa ırahmet yağmaz
Şu ellerin taşı hiç bana değmez
İlle dostun gülü yaralar beni

BİZE DE BANAZ'DA PİR SULTAN DERLER

Bize de Banaz'da Pir Sultan derler
Bizi kem kişi de bellemesinler
Paşa hademine tembih eylesin
Kolum çekip elim bağlamasınlar

Hüseyin Gazi Sultan binsin atına
Dayanılmaz çarh-ı felek zâtına
Benden selam söylen ev külfetine
Çıkıp ele karşı ağlamasınlar

Ala gözlüm zülfün kelep eylesin
Döksün mâh yüzüne nikab eylesin
Ali Baba haktan dilek dilesin
Bizi dar dibinde eğlemesinler

Ali Baba eğer söze uyarsa
Emir hudadandır beyler kıyarsa
Ala gözlü yavrularım duyarsa
Alın çözüp kara bağlamasınlar

Surrum işlemedi kaddim büküldü
Beyaz vücudumun bendi söküldü
Önüm sıra kırklar pirler çekildi
Daha beyler bizi dillemesinler

Pir Sultan Abdal'ım coşkun akarım
Akar akar dost yoluna bakarım
Pirim aldım seyrangâha çıkarım
Daha Yıldız Dağı'n yaylamasınlar

ALİ'DİR

Bir gül ile gülistanı seyrettim
Seher yelleriyle esen Ali'dir
Muhammed kılavuz mahşer yerinde
İslâmın sancağın çeken Ali'dir

Dayanı gör kardeş gönül gücüne
Azığın yok mudur ahret göçüne
Oniki İmam gibi cennet içine
Âb-ı kevser ile akan Ali'dir

Bindiler deveye şarka gittiler
Horasan şehrinde güreş tuttular
Müminlerin feryadına yettiler
Bastılar Mervar'ı basan Ali'dir

Münkirin gıdası Hakk'tan kesildi
Nesimi yüzüldü Mansur asıldı
Dünya yedi kere doldu, ıssıldı
Dolduran Muhammet eken Ali'dir

Hakk'ın emri ile Cebrail indi
İndi de Ali'nin koluna kondu
Zülfikar kuşanıp Düldül'e bindi
Yezid'in neslini kırın Ali'dir

Kim dokudu bin çiçekli halıyı
Kim diriltti bin yıl yatan ölüyü
Kırklar meclisine gelen doluyu
Dolduran Muhammed içen Ali'dir

Pir Sultan Abdal'ım ağladı, güldü
Kâbe-i şeriften bir nidâ geldi
Hakk'ın emri ile dört kitap indi
Okuyan Muhammed yazan Ali'dir

TURNALAR ALİM'İ GÖRMEDİNİZ Mİ

Yemen ellerinden beri gelirken
Turnalar Alim'i görmediniz mi
Havanın yüzünde semah dönerken
Turnalan Alim'i görmediniz mi

Şah'ım Hayber kalesini yıkarken
Nice Yezit halka olup bakarken
Muhammmed Mustafa Mi'rac çıkarken
Turnalar Alim'i görmediniz mi

Kim gördü deryada balık izini
Eğildi öptü Kanber'in gözünü
Nerde dinler Alim hub avazın
Turnalar Alim'i görmediniz mi

Havanın yüzünde semâ tutarken
Âb-ı kevser şarabından içerken
Muhammed gül ü reyhanın seçerken
Turnalar Alim'i görmediniz mi

Şeriat yolunu Muhammet açtı
Tarikat menzilini Ali seçti
Bu meydandan nice erenler geçti
Turnalar Alim'i görmediniz mi

Pir Sultan'ım eydür konup göçelim
Gelin kevser şarabından içelim
Ali'nin uğruna serdin geçelim
Turnalar Alim'i görmediniz mi

ALİM NE YATARSIN GÜNLERİN GELDİ

Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu
Alim ne yatarsın günlerin geldi
Korular kalmadı kara yurt oldu
Al'm ne yatarsın günlerin geldi

Kızılırmak gibi bendinden boşan
Hama'dan Mardin'den Sivas'a döşen
Düldül eğerlendi Zülfikâr kuşan
Alim ne yatarsın günlerin geldi

Mümin olan bir nihana çekilsin
Münafık başına taşlar üşürsün
Sancağımız Kazova'ya dikilsin
Alim ne yatarsın günlerin geldi

Şah'ın geleceğin bir gün duydular
Yezitler lânet gömleğin giydiler
İmam Aliy 'ülrıza'ya kıydılar
Alim ne yatarsın günlerin geldi

Pir Sultan Abdal'ım bu sözüm haktır
Vallahi sözümün hatası yoktur
Şimdiki sofunun Yezidi çoktur
Alim ne yatarsın günlerin geldi

SEVERSEN ALİ'Yİ DEĞME YARAMA

Çeke çeke ben bu dertten ölürüm
Seversen Ali'yi değme yarama
Ali'nin yoluna serim veririm
Seversen Ali'yi değme yarama

Ali'nin yarası yâr yarasıdır
Buna merhem olmaz dil yarasıdır
Ali'yi sevmeyen Hakk'ın nesidir
Seversen Ali'yi değme yarama

Bu yurt senin değil konar göçersin
Ali'nin dolusun bir gün içersin
Körpe kuzulardan nasıl geçersin
Seversen Ali'yi değme yarama

Ilgıt ılgıt oldu akıyor kanım
Kem geldi didâra talihin benim
Benim derdim bana yeter hey canım
Seversen Ali'yi değme yarama

Pir Sultan Abdal'ım deftere yazar
Hilebaz yâr ile olur mu pazar
Pir merhem çalmazsa yaralar azar
Seversen Ali'yi değme yarama

MÜŞİDE VARMAĞA TALİP OLURSAN

Mürşide varmağa talip olursan
İptida insandan rehber isterler
Verdiğin ikrara doğru gelirsen
Ahd ile peymandan rehber isterler

Rehberin var ise olursun insan
Rehberin yok ise kalırsan hayvan
Arasat gününde açılır meydan
Açılan meydanda rehber isterler

Mürşidin nazarı müşkülü seçer
Kâmil olan talip Sırat'ı geçer
Can kuşu kafesten âkıbet uçar
Tenden uçan candan rehber isterler

Şah-ı Merdan bir yol kurdu kuluna
Bu yola giden rehberden biline
Girmek ister isen İmam yoluna
Oniki imamdan rehber isterler

Tarikat bâbına girmek dilersen
Hakikat güllerin dermek dilersen
Erenler sırrına ermek dilersen
Sır ile pinhandan rehber isterler

Pir Sultan Abdal'ım söyler bu hikâyeti
Yirmi sekiz harf yedi âyeti
Nefsini bilmektir sözün gayeti
Bilmeğe irfandan rehber isterler

DÖNEN DÖNSÜN BEN DÖNMEZEM YOLUMDAN

Koyun beni hak eşkına yanayım
Dönen dönsün ben dönmezem pirimden
Pirimden dönüp mahrum mu kalayım
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Benim pirim gayet ulu kişidir
Yediler ulusu kırklar eşidir
Oniki İmam'in server başıdır
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Kadılar müftüler fetva yazarsa
İşte kement işte boynum asarsa
İşte hançer işte kellem keserse
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Ulu mahşer olur divan kurulur
Suçlu suçsuz gelir anda derilir
Piri olmayanlar anda bilinir
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

Pir Sultan'ım arşa çıkar ünümüz
O da bizim ulumuzdur pirimiz
Hakk'a teslim olsun garip canımız
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan

DOST SENİN DERDİNDEN

Ötme bülbül ötme şen değil bağım
Dost senin derdinden ben yana yana
Tükendi fitilim eridi yağım
Dost senin derdinden ben yana yana

Deryaya yönelmiş sellere döndüm
Vakitsiz açılan güllere döndüm
Ateşi kararmış küllere döndüm
Dost senin derdinden ben yana yana

Haberin duyarım peyikler ile
Yaramı sararsın şehitler ile
Kırk yıl dağda gezdim geyikler ile
Dost senin derdinden ben yana yana

Pir Sultan Abdal'ım doldum eksildim
Yemeden içmeden sudan kesildim
Hakk'ı pek sevdiğim için asıldım
Dost senin derdinden ben yana yana

BU YIL BU DAĞLARIN KARI ERİMEZ

Bu yıl bu dağların karı erimez
Eser bad-ı saba yel bozuk bozuk
Türkmen kalkıp yaylasına yürümez
Yıkılmış aşiret il bozuk bozuk

Kızılırmak gibi çağladım aktım
El vurdum göğsümün bendini yıktım
Gül yüzlü ceranın bağına çıktım
Girdim bahçesine gül bozuk bozuk

Elim tutmaz güllerini dermeğe
Dilim varmaz hasta halin sormağa
Dört sualin manâsını vermeğe
Sazım düzen tutmaz tel bozuk bozuk

Pir Sultan'ım yaratıldım kul diye
Zalim paşa elinden mi öl diye
Dost beni çağrmış durma gel diye
Gideceğim amma yol bozuk bozuk

SEFASINA CEFASINA DAYANDIM

Sefasına cefasına dayandım
Bu cefaya dayanmayan gelmesin
Rengine hem boyasına boyandım
Bu boyaya boyanmayan gelmesin

Rengine boyandım meyinden içtim
Nice canlar ile didar görüştüm
Muhabbet eyleyip candan seviştim
Muhabbeti küfür sayan gelmesin

Muhabbet eyleyip yokla pirini
Yusun senin namus ile arını
Var bir gerçek ile kıl pazarını
Kıldığın pazardan ziyan gelmesin

Kırklar bu meydanda gezer dediler
Evliyayı yola dizer dediler
Destini destinden üzer dediler
Nefsaniyetine uyan gelmesin

Pir Sultan'ım eydür dünya fânidir
Kırkların sohbeti aşk mekânıdır
Kusura kalmayan kerem-kânıdır
Gönülde karası olan gelmesin

ÇIKTIM YÜCESİNE SEYRAN EYLEDİM

Çıktım yücesine seyran eyledim
Gönül eğlencesi küstü bulunmaz
Dostlar bizden muhabbeti kaldırdı
Hiçbir ikrarında ahdi bulunmaz

Zülüflerin top top olmuş cığalı
Rakiplerin Hak'tan olsun zevali
Bir günahkâr kulum doğdum doğalı
Günahkâr kulunun dostu bulunmaz

Hani benim ile lokma yiyenler
Canı başı dost yoluna koyanlar
Sen ölme de ben ölürüm diyenler
Dostlar da geriye kaçtı bulunmaz

Yine kırcılandı dağların başı
Durmadan akıyor gözümün yaşı
Vefasıza yoldaş olsa bir kişi
Ötesi yok imiş aslı bulunmaz

Biz de gezer idik irfanda sazda
Biz de bulunurduk cemde niyazda
Bize de gel oldu kanlı Sivas'ta
Hızır Paşa bizi astı bulunmaz

Pir Sultan Abdal'ım destim damende
İsmim Koca Haydar neslim Yemen'de
Garip başa bir hal gelse zamanda
Orda her kişinin dostu bulunmaz

NE FAYDA

Dünya benim diye göğsüne germe
Dünya kadar malın olsa ne fayda
Söyleyen dillerin söylemez olur
Bülbül gibi dilin olsa ne fayda

Kurtulmazsın Azrail'in elinden
Bir gün olur çıkarırlar evinden
Allah'ın ismini koyma dilinden
Dünya kadar pulun olsa ne fayda

Sen de dersin söz içinde sözüm var
Çalarsın çırparsan oğlum kızım var
Senin şunda üç beş arşın bezin var
Dünya kadar malın olsa ne fayda

Yalan söyler kov gıybetten geçmezsin
Helâlını haramını seçmezsin
Kesilir nasibin su da içmezsin
Akan çaylar senin olsa ne fayda

Pir Sultan Abdal'ım çökse otursa
Küll-i günahlarım alsa götürse
Dünya benim diye çekse getirse
Dünya sana baki kalmaz ne fayda

GAM ELİNDEN BENİM ZÜLFÜ SİYAHIM

Gam elinden benim zülfü siyahım
Peykân değdi sinem yaralandı gel
Suna başın için ağlatma beni
Bugün sevda candan aralandı gel

Gamdan hisar oldu mekânım yurdum
İşitmez âvazım dinlemez virdim
Bir değil beş değil on değil derdim
Düğümler baş verdi sıralandı gel

Hasretine vâsıl olam mı böyle
Mecnun'a da bâki kalır mı Leylâ
Ölümlü dünyadır gel helâl eyle
Yüklendi barhanam kiralandı gel

Ne çekerse dertli sinem dağ olmaz
Günler gelir geçer ömür çağ olmaz
Neşterlidir yaralarım unulmaz
Göğerdi çevresi karalandı gel

*Pir Sultan Abdal*ım haftada ayda
Günler gelir geçer bulunmaz fayda
Gönül hak arzular canım hayhayda
Toprağım üstüme kürelendi gel

BEN DE BU YAYLADAN ŞAH'A GİDERİM

Karşıda görünen ne güzel yayla
Bir dem süremedim giderim böyle
Ala gözlü pirim sen himmet eyle
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

Eğer göğerüben bostan olursam
Şu halkın diline destan olursam
Kara toprak senden üstün olursam
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

Bir bölük turnaya sökün dediler
Yürekteki derdi dökün dediler
Yayladın ötesi yakın dediler
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

Dost elinden dolu içmiş deliyim
Üstü kan köpüklü meşe seliyim
Ben bir yol oğluyum yol sefiliyim
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

Alınmış abdestim aldırırlarsa
Kılınmaz namazım kıldırırlarsa
Sizde Şah diyeni öldürürlerse
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

Pir Sultan Abdal'ım dünya durulmaz
Gitti giden ömür geri dönülmez
Gözlerim de Şah yolundan ayrılmaz
Ben de bu yayladan Şah'a giderim

GEÇTİ DOST KERVANI EYLEME BENİ

Şu karşı yaylada göç katar katar
Bir güzel sevdası serimde tüter
Bu ayrılık bana ölümden beter
Geçti dost kervanı eyleme beni

Şu benim sevdiğim başta oturur
Bir güzelin derdi beni bitirir
Bu ayrılık bana zulüm getirir
Geçti dost kervanı eyleme beni

Ben gidersem sunam bana ağlama
Ciğerimi aşk oduna dağlama
Benden başkasına meyil bağlama
Geçti dost kervanı eyleme beni

Gider isem bu il sana yurt olsun
Münafıklar aramızda kurt olsun
Ben ölürsem yüreğine dert olsun
Geçti dost kervanı eyleme beni

*Pir Sultan Abdal*ım dağlar aşalım
Aşalım da dost eline düşelim
Çok nimetin yedim helallaşalım
Geçti dost kervanı eyleme beni

BEN ALİYİM ALİ BENİM

Pir Sultan'ım şu dünyaya
Dolu geldim dolu benim
Bilmeyenler bilsin beni
Ben Aliyim Ali benim

Coşma deli gönül çoşma
Coşup da kazandan taşma
Üçyüz altmış altı çeşme
Serçeşmenin gözü benim

Çarşılarda dolanırım
Ben haktam gelirim
Oniki imamı hak bilirim
Dedikleri deli benim

Kılıcın kırk arşın uzar
Münkirin kökünü kazar
Çarşı pazarlarda gezer
Dedikleri deli benim

Pir Sultan kapında kuldu
Bunu bilmek müşkûl hald
Ali'nin ihsanı boldur
Şah-ı Merdan kulu benim

HÛNKAR HACI BEKTAŞ VELİ

Arzulayıp sana geldim
Hûnkar Hacı Bektaş Veli
Eşiğine yüzüm sürdüm
Hünkar Hacı Bektaş Veli

Pir elinden dolu içtim
Doğdum elinize düştüm
Ak cenneti gördüm geçtim
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Rehber aradım aradan
Cümle alemi yaradan
Cansız duvarı yürüden
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Güvercin donunda durur
Cümle eksikler yetürür
Beş taşı şahit getürür
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Aşıkların sema döner
Kırkbudak'ta şema yanar
Dolusun içenler kanar
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Bahçende gördüm gülünü
Erenler sürsün demini
İmam Rıza'nın torunu
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Balım Sultan er köçeği
Keser kılıcın bıçağı
Erenlerin bal çiçeği
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

Pir Sultan'ım gerçek veli
Erenlerden çekmez eli
Oniki imamın yolu
Hûnkar Hacı Bektaş Veli

BEN GAYRI NESNE BİLMEZEM

Ben gayrı nesne bilmezem
Allah bir Muhammed Ali
Özümü gayra salmazam
Allah bir Muhammed Ali

Bir mum yanar şişede
Bülbül eğlenmez meşede
Yedi iklim dört köşede
Allah bir Muhammed Ali

İki kuş gördüm yuvada
Döner muallak havada
Dağda deryada ovada
Allah bir Muhammed Ali

Yaktıcağım bir çerağdır
Bindiceğim bir buraktır
Yerden göğe bir direktir
Allah bir Muhammed Ali

Pir Sultan'ım bu bir sırdır
Sırrım saklayan erdir
Ayda sırdır gün de sırdır
Allah bir Muhammed Ali

KALSIN BENİM DAVAM DİVANA KALSIN

Ben de şu dünyaya geldim geleli
Kalsın benim davam divana kalsın
Yaradan Allah'tır benim vekilim
Kalsın benim davam divana kalsın

Yorulan yorulsun ben yorulmazam
Derviş makamından ben ayrılmazam
Dünya kadısından ben sorulmazam
Kalsın benim davam divana kalsın

Ben de vekil ettim Bâri Huda'mı
O da kulu gibi zulüm ede mi
Orda söyletirler bir bir adamı
Kalsın benim davam divana kalsın

Mümin müslim devşirirler cem olur
Anda sınık yaralara em olur
Kara taş erir de safi dem olur
Kalsın benim davam divana kalsın

Pir Sultan Abdal'ım dünya kovandır
Gitti âdil beyler kalan avamdır
Muhammet divanı ulu divandır
Kalsın benim davam divana kalsın

KÂTİP AHVALİMİ ŞAH'A BÖYLE YAZ

Kul olayım kalem tutan eline
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz
Şekerler ezeyim şirin diline
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Allah'ı seversen kâtip böyle yaz
Dün ü gün ol Şah'a eylerim niyaz
Umarım yıkılsın şu kanlı Sivas
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Sivas ellerinde sazım çalınır
Çamlıbeller bölük bölük bölünür
Ben dosttan ayrıldım bağrım delinir
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Münafıkın her dediği oluyor
Gül benzimiz sararuben soluyor
Gidi Mervan şad oluban gülüyor
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz

Pir Sultan Abdal'ım hey Hızır Paşa
Gör ki neler gelir sağ olan başa
Hasret koydun bizi kavim kardaşa
Kâtip ahvalimi Şah'a böyle yaz

UYUR İDİK UYARDILAR

Uyur idik uyardılar
Diriye saydılar bizi
Koyun olduk ses anladık
Sürüye saydılar bizi

Sürülüp kasaba gittik
Kanarayı mesken tuttuk
Didâr defterine yettik
Şükür hoş gördüler bizi

Halimizi hal eyledik
Yolumuzu yol eyledik
Her çiçekten bal eyledik
Arıya saydılar bizi

Hak divanına dizildik
Pir defterine yazıldık
Bal olduk, şerbet ezildik
Doluya saydılar bizi

Pir Sultan Abdal'ım şunda
Çok keramet var insanda
O cihanda bu cihanda
Ali'ye saydılar bizi

GÜZEL ÂŞIK CEVRİMİZİ

Güzel âşık cevrimizi
Çekemezsin demedim mi
Bu bir rıza lokmasıdır
Yiyemezsin demedim mi

Yemeyenler kalır nâçar
Gözlerinden kanlar saçar
Bu bir demdir gelir geçer
Duyamazsın demedim mi

Çıkalım meydan yerine
Gidelim Ali seyrine
Can-u başı Hak yoluna
Koyamazsın demedim mi

Pir Sultan'ın Ali Şahımız
Hakk'a ulaşır râhımız
Oniki imam penâhımız
Uyamazsın demedim mi

YÜRÜ BRE YALAN DÜNYA

Yürü bre yalan dünya
Yalan dünya değil misin
Hasan ile Hüseyin'i
Alan dünya değil misin

Ali bindi Düldül ata
Can dayanmaz bu fırkata
Boz kurt ile kıyamete
Kalan dünya değil misin

Tanrı'nın Aslan'ın alan
Düldül'ü dağlara salan
Yedi kere ıssız kalan
Kalan dünya değil misin

Bak şu kışa bak şu güze
Ciğer kebab oldu köze
Muhammed'i bir top beze
Saran dünya değil misin

Pir Sultan'ım ne yatarsın
Kurmuş çarhını dönersin
Ne konarsın, ne göçersin
Kalan dünya değil misin

VİRANİ

XVI. yüzyıl ozanlarındandır. Deyişlerinde "Ali'nin Tanrılığı'na varan bir Ali sevgisi, Hurifilik izleri ve insanı herşeyin üstünde sayma eğilimleri görülür.

Bektaşi inaçlarına göre Necef'teki Bektaşi tekkesinde babalık yapmış ve "sırolmuş"tur. Virani'nin Kızıl Deli'yi saygıyla anan deyişlerinin bulunması bu ocakta ilişkisinin olduğunu da kanıtlar

Alevilerce büyük olarak kabul edilen yedi ozandan biridir.

İSTEMEM ALEMDE GAYRI MEYVAYI

İstemem âlemde gayrı meyvayı
Tadına doyulmaz balımdır Ali
İstemem eşyayı verseler dahi
Kokmazam sünbülü gülümdür Ali

Ali'mdir kadehim Ali'mdir şişe
Ali'm sahralarda morlu menekşe
Ali'm dolu yedi iklim dört köşe
Al'm sâki kevser dolumdur Ali

Ali vâhid şâh-ı Resûl kibriyâ
İmam Hasar Hüseyin şâh-ı Kerbelâ
İmam Zeynel-Abâ ol sâhibi livâ
Büküldü kematim dalımdır Ali

Muhammed Bâkır'dır tendeki canım
Ca'ferüs-Sâdık'tır dinim imanım
Mûsa-i Kâzım'dır derde imanım
Varlığım kalmadı malımdır Ali

Aliyyür-Rizâ'dır şâh-ı Horasan
Taki ile Naki gösterdi burhan
Hasanül-Askeri mâh-ı dırahşan
Yokladım talihim falımdır Ali

Muhammed Mehdi'dir sâhibüz-zaman
Oniki imam'a kul oldum heman
Masum-u pâkândır envâr-ı cihan
Esrâr-ı Hudâya âlimdir Ali

Vîrânî'yem düşdüm şimdi derdine
Vücûdum garkoldu çile bendine
Gönül sormaz oldu kendi kendine
Söyler dehanımdan dilimdir Ali

ALİ SENDEN MEDED SENDEN

Fena bağında her demde
Ali senden meded senden
Lisanımdaki medhimde
Ali senden meded senden

Yüzü seb'ul mesanimdir
Kitap cavidanımdır
Dilim de tercümanımdır
Ali senden meded senden

Dü âlemde olur sair
Eğer batın eğer zahir
Eğer evel eğer âhir
Ali senden meded senden

Velisin vahy-ı mutlaksın
Sucüd-u halka elyaksın
Hakikat cümleye Hak'sın
Ali senden meded senden

Bu Virani kalenderdir
Glam-ı Âl-ı Hayderdir
Muradın senden isterdir
Ali senden meded senden

EVLİYANIN KULUYUZ

Îd-i ekberdir bu gün meydâna geldi tığ taş
Katl-i nefsin sâbiti olduk kamumuz çar tıraş

Biz şeb ü rûz eyledik saykal urup mir'âtımız
Kendi başın kendi rîşin kendi şârib kendi kaş

Hâricîler bağrı yansın gördüğünce zâtımız
Bin teberrâya muvâfık oldu bil gel bu maâş

Tekye-i aşkın içinde baş açık abdâl olub
Serfürü ettik bu dem meydâna verdik cân ü baş

Çar unsur sikkemizdir âdem-i hâki biziz
Murtezâ'dan destur olsa eylesem bu sırrı fâş

İnlesem çeksem melâmet tâblını Seyyid vâr
Gûşa gelse âteşimden kaynasa dağ ile taş

Evliyânın kuluyuz biz Balım'ın kurbânıyız
İsm ile Vîrâni'yiz bir köhne şâl oldu kumaş

FAZL-I HAKK'IN SIRRINA

Fazl-ı Hakk'ın sırrına her kim ki âgah olmadı
Kaldı zulmette vücûdu şehrine şâh olmadı

Her kim etti sıdk ile candan şehâdet âdeme
Ehl-i ikrâr oldu ol şeytân-ı gümrâh olmadı

Hatt-ı zâtında Alelarş-isteva'nın sırrını
Anlayub fehm eyleyen âlemde bîrâh olmadı

Görmeyen kendi cemâlinde beyân-ı Fazl-ı Hak
Doğramadı mağribden ol yüz gösterüb mâh olmadı

Ey Vîrâni Fakrü fahr'i her kim ettiyse kabül
Eğnine giydi nemed nesneden ikrâh olmadı

HER DEM BİLİMDE BU KELÂM

Her dem dilimde bu kelâm
Tesbîh ile savm-ı müdâm
Zikrim hemîşe subh u şâm
Çağırıram anı müdâm
Ali Ali Ali Ali

Ezel ebed Ali direm
Yokdur aded Ali direm
Düşsem meded Ali direm
Ahmet Ahad Ali direm
Ali Ali Ali Ali

Evvel odur âhır odur
Tayyib odur Tâhir odur
Bâtın odur Zâhir odur
Hâzır odur nâzır odur
Ali Ali Ali Ali

Oldur kitâb-ı Câvidan
Oldur olan bi nâm ü şan
Oldur nişân-ı her nişan
Oldur hayât-ı ins ü can
Ali Ali Ali Ali

Biz zerre şems ü mâhımız
Mü'minleriz penahımız
Biz bendeyiz ol şahâmız
Halk eyleyen Allah'ımız
Ali Ali Ali Ali

Hasan Hüseyn ü Âbidin
Bâkır imâm-ı şâh-ı din
Ca'fer dürür aynelyakin
Ser cümle Kurân-ı mübin
Ali Ali Ali Ali

Kâzım Rızâ vü hem Takî
Oldur Ali Nakî
Bu dünyede hayy-ül Bâkî
Fehm eyle gel var bil Hak'kı
Ali Ali Ali Ali

Asker imâm-ı rehnümâ
Hem Mehdi-i sâhib liva
Ma'sûm-i pâk Âl-i Abâ
Tâ ibtidâ vü intihâ
Ali Ali Ali Ali

Vîrâeni'yem budur özüm
Evvel âhır budur sözüm
Tabşurdum ana ben yüzüm
Kande bakam görür gözüm
Ali Ali Ali Ali

BEKTAŞİLER

Zâhidâ rûz-i ezel Subhânını Bektâşiler
Gördüler ayn-elyakin Rahmân'ını Bektâşiler

Bâ-i Bismillâh ile fahr ettiler kâmil olub
Bildiler günden ayan merdânını Bektaşiler

Döktüler âh eyleyüb vâh eyleyüb zâr eyleyüb
Şah Hüseyin'in aşkına uş kanını Bektâşiler

Hâriciler zümresine ettiler lânet hemin
Tuttular Âl-i Ali dâmanını Bektâşiler

Lânetullah ile her dem zikr edüb yâd ettilir
Bil fülân ibn-i fülânın şanını Bektâşiler

Ca'ferî mezheb olub secde-i tahkîk ettiler
Sürdüler Şâh-ı Velî erkânını Bektâşiler

Gördüler Hak sûretin fî ma'ni-i Ümmülkitâb
Okudular hatmedüb Kuran'ını Bektâşiler

Hızr elinden aşk ile âb-ı hayâtı nûş edüb
İçdiler uş çeşme-i hayvânını Bektâşiler

Ey Vîrânî cân ü başı terk idüb hâk ettiler
Şâh-ı Merdan yoluna kurbânını Bektâşiler

ZÂHİDÂ BU DÜNYEDE

Zâhidâ bu dünyede bir köhne şâlım var benim
Fahr evinde baş açık Sultan Balım var benim

Bâb-ı tak-ı tomurâk neyleyim âlemde ben
Fariğim fahrım ferağım böyle hâlim var benim

Mülk ü emvalini derem dünyede birân içün
Şükr Hak'ka Âl-i Ahmet gibi âlim var benim

Mal ü mansıb cây-i kesret râr-ı Hak'dan dür eder
Geçtik andan Al-i Hayder gibi âlim var benim

Men Vîrânî dervişem dîdâre müştak olmuşam
Dünyede ancak bu denlu kil ü halim var benim

KIZIL DELİ

Biz Urum abdâlıyız serdârımız Kızıl Deli
Çeşmimizde şu'le-i envârımız Kızıl Deli
Bülbül-i şeydâ biziz gülzârımız Kızıl Deli
Dînimiz imânımız ikrârımız Kızıl Deli
Nûr-i Ahmet Hayder-i Kerrâr'ı Kızıl Deli
Kande baksak dembedem dîdârımız Kızıl Deli

Çekti tîğin şeceri şakk etti seng-i mermeri
Söyleden oldur Furât üstünde ibn-i mermeri
Var tavâf eyle Sinap'da ol diküptür minberi
Bu söze ikrâr edenler oldular gamdan berî
Nûr-i Ahmet Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Deli
Kande baksak dembedem dîdârımız Kızıl Deli

Ol velâyet ma'deni serdâr-ı şâh-ı gaziyan
Rahmeti deryâsına gark oldu cümle âsiyan
Na're ursa tâba düşerdi zemîn ü âsman
Tiğ-i darbından yere geçti lâin-i bed güman
Nûr-i Ahmet Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Deli
Kande baksak dembeden dîdârımız Kızıl Deli

Dağ u taşı mesken oldu bil ana ey merd-i şâh
Zümre-i Al-i Abâ'nın her biri bir pâdişah
Bin mahabet eylesek binbin eder bi iştibâh
Men fakire anların oldu cemâli secdegâh
Nur-i Ahmet Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Deli
Kande baksak dembedem didârımız Kızıl Deli

Zâhidâ şek şübhe yoktur evliyânın râhına
Cennet-i a'lâya irer yüz süren dergahına
Bu kelâmı vird idüb şâm ü süren seherde âhına
Gel beru ermek dilersen ol erenler şâhına
Kande baksak dembedem dîdârımız Kızıl Deli
Nûr-i Ahmed Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Deli

Şah Hasen şâh-ı şehid ü hem İmâm-ı Âbidîn
Bâkır u Ca'fer İmam Kâzım Rızâ'dır şâh-ı din
Hem Takî vü bâ Nakî Asterdürür şâh-ı zemin
Mehdi-i sâhib zamân ol evvelîn ü âhırîn
Nûr-i Ahmet Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Dèli
Kande baksak dembedem dîdârımız Kızıl Deli

Ey Virânî dâmenin elden koma şâhın müdâm
Tâ olasın gün be-gün şâhın yolunda müstedâm
Hubbe-i evlâdın hakıyçün eylegil anı tamâm
Kim bu medhi yâd eder şâm ü seherde yâ îmam
NÛr-i Ahmed Hayder-i Kerrâr'ımız Kızıl Deli
Kande baksak dembeden dîdârımız Kızıl Deli

ADEM OLUP İNSAN İÇİNE GELDİM

Adem olup insan içine geldim
Hak nasip eylese kandan içeri
Behlil gibi kandan kana gezerken
Bir kana uğradım kandan içeri

Be hey adem oğlu o adem değil
Oynatma atını o meydan değil
Süleyman der isen Süleyman değil
Süleyman var Süleyman'dan içeri

Hak lokmasın yemiş bende kanmışam
Serim başım Pir yoluna koymuşam
Bu canı vermişem bir can almışam
O canı saklarım candan içeri

Viranî gedanın nutkunu hakla
Her ne ki ararsan sende sen yokla
Bir kamil mürşidin buyruğun sakla
İlikten damardan kandan içeri

ADEM HAKTA HAK ADEMDE

Gafil olma cümle cihan bir vücut
Arz edersen aziz mehman sendedir
Secdeyi ademe kılındı sücut
Her eşyayı arşu rahman sendedir

Adem haddıstifa adem esmadır
Adem beytullahtır adem Kâbe'dir
Ademi nur eden Muhammed Mustafadır
Eğer kul olursan sultan sendedir

Ademi donetti giyinmdi Allah
Cemi cümlesini kayırdı Allah
Günah etmen diye buyurdu Allah
Bu fermanı yazıp veren sendedir

Adem hak da hak ademde sır oldu
Elahme kelahme kavli yâr oldu
Ali cümle evliyaya sır oldu
İmam Cafer ilmi Kuran sendedir

EyVirani emir ferman Allah'tan
Derdine düşersen derman Allah'tan
Edepsizlik yapma korkan Allah'tan
Defterini yazıp veren sendedir

GEL GEÇ GÜNAHIMDAN

Hüdaya Mustafa hakkı
Benim gel geç günahımdan
Aliyyül Murtaza hakkı
Benim gel geç günahımdan

Hatice Fatıma hakkı
Hasan Hulkırıza hakkı
Hüseyn-i kerbela hakkı
Benim gel geç günahımdan

Ali Zeynel-aba hakkı
Muhammed Bakır'ın hakkı
İmam'ı Cafer'in hakkı
Benim gel geç günahımdan

Musa'yı Kazım'ın hakkı
Ali Musa Rıza hakkı
Taki vü be-Naki hakkı
Benim gel geç günahımdan

İmam-ı Askeri hakkı
Muhammed Mehdi'nin hakkı
Çahardeh masumun hakkı
Benim gel geç günahımdan

İlahi evliya hakkı
İlahi enbiya hakkı
Bu bir nur-ı bekaa hakkı
Benim gel geç günahımdan

İlahi esfiya hakkı
İlahi etkiya hakkı
Virani'nin geda hakkı
Benim gel geç günahımdan

YÂ ALİ

Yâ Ali yâ îlya yâ Şah-ı sultanım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ Fazl-ı Yezdân'ım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ gözlerim nûru benim
Yâ Ali yâ îlya yâ cana cânânım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ Hayy-ü kayyum-u Kadîm
Yâ Ali yâ îlya yâ mâh-i tâbânım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ keşf-i sırr-ı Men aref
Yâ Ali yâ îlya yâ vech-i Kur'ân'ım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ Bism-i Rahmân-er Rahîm
Yâ Ali yâ îlya yâ enbiyâ vü evliyâ
Yâ Ali yâ îlya yâ dinim imânım Ali
Yâ Ali yâ îlya yâ bu Viran Abdal'a sen
Yâ Ali yâ îlya yâ kıl meded cânım Ali

KUDRET KANDİLİNDE PARLAYUP DURAN

Kudret kandilinde parlayıp duran
Muhammet Ali'nin nûrudur vallah
Zuhur edip küffar askerin kıran
Elinde Zülfikar Ali'dir billah

Elinde Zülfikar, altında Düldül
Önünde Kanberi dilleri bülbül
Hazreti Fatıma cennete bir gül
Ona sırrım dedi hak Habibullah

Zuhur etti imam Hasan, Hüseyin
Onların nûrundan ziylandı din
Kırk pare bölündü Zeynelabidin
Tutarız yasını Hasbeten-lillah

Muhammed Bâkır'la Câfer-i Sadık
Şahım Musa Kâzım hem Rıza dedik
Tarikat âbıyle cismimiz yuduk
Hak dedi Mü'minin kalbi Beytullah

Vîrânî' yem niyazım var üstaza
Elinde Zülfikar hem ehl-i gazâ
Bin bir dondan baş gösterdi Mürtaza
Biz bir bildik, dedik, Allah eyvallah

Taki, Naki imamların civanı
Hasan'ül Askeri cismin sultanı
Elinde hucceti, Mehdi devranı
Vakit tamam oldu gönderir Allah

ŞAHÎ

XVI. yüzyıl Kızılbaş ozanlarındandır. Latifi Tezkiresi'ne göre Şah İsmail'in değer verdiği, yakınlık gösterdiği bir kişidir. Yavuz Selim zamanında Osmanlı ülkesine gelmiştir.

Alevi erkanını anlatan ünlü deyişi de bu zamanda yaşadığını göstermektedir.

KURBANLAR TIGLANIP GÜLBANK ÇEKİLDİ

Kurbanlar tıglanıp gülbank çekildi
Gaflet uykusundan uyana geldim
Dört kapı sancağı andı dikildi
Üryan büryan olub meydana geldim

Evvel eşiğine koydum başımı
İçeri aldılar döktüm yaşımı
Erenler yolunlmda gör savaşımı
Cân ü baş koyarak kurbana geldim

Ol demde uyandı bâtın çerağı
Üç adım ileri attım ayağı
Rehberim boynuma bend etti bağı
Koç kurban dediler imâna geldim

Dört kapu selâmın verip aldılar
Pirim huzûruna çekip geldiler
El ele el Hak'ka olsun dediler
Henüz ma'sûm olub cihâna geldim

Pirim kulağıma eyledi telkin
Şêh-i velâyet'e olmuşuz yakin
Mezhebim Ca'fer-i Sâdık-ul-metin
Allah dost eyvallah peymânâ geldim

Özüm dârda yüzüm yerde durmuşum
Muhammed Ali'ye ikrar vermişim
Sekahüm hamrini anda görmüşüm
İçip kana kana mestâne geldim

Yolumuz On'ki İmam'a çıkar
Mürşidim Muhammed Ahmed-i Muhtar
Rehberim Ali'dir sâhib Zülfikar
Kulundur Şâhîyâ dîvâna geldim

BİR GÜN OTURDUM YÂRAN-I SAFA

Bir gün oturdum yâran-ı safa
Gönülden dinleyen duyar demişler
Hicveyledim emellerin evvelâ
Kaldılar bu sözde naçar demişler

Sırr-ı tarikati zemmeden merdut
Kâfir olduğuna Huda'dır meşhut
Anları hep münkir yarattı Vedut
Hakkı eylediler inkâr demişler

Evvel Nakşibendi eyledi zuhûr
Dünya şulesinden oldular pûr-nur
Niçin nakşilerden ettiniz fütur
Anlarda var türlü esrar demişler

Gelince Abdülkadir Geylâni
Nura garkeyledi bütün cihanı
Bin bir yerde vardır halvet mekânı
Bin bir çilehanesi var demişler

Hasan-ı Basrî'dir Sadi'ler piri
Halvetiler vermiş rahında seri
Celvetilerde hem vardır eseri
Anlar da çağırır Kerrar demişler

Ahmet-i Bedevi pir-i natiktır
Bedevi dervişi cümle tanıktır
Herbirisi rah-ı Hakk'a yanıktır
Aşk delisi gâhi donar demişler

Rıfâilerde de vardır bir nişan
Darbı sinesine vurur her zaman
Pirin himmetile hep âteşzeban
Kızgın demirleri yalar demişler

Bir tarik var ana derler Celâli
Kerametten olmaz hiç biri hali
Anlarda ayandır Hakk'ın cemali
Dilde vird-i ismi Hayder demişler

Bir büyük pir dahi İbrahim Ethem
Cümlesi Süryâni durdurur epsem
Anlar dünya için oldular bigam
Zikri yâ Hak eder her bâr demişler

Kalenderi dahi bir sırrı-ı hikmet
Pirlerinden gayet olundu himmet
Giydikleri hırka tac-ı saadet
Gönülden virdleri Cebbar demişler

Dahi geldi dile Özbeğin pendi
Her biri yolunda pirler menendi
Çok esrar zuhûra getirir Hindi
Süryanice zikri Settar demişler

Bir dahi var Hamzeviler tariki
Virdi Kulhüvallah okur hakiki
Analardürür erenlerin refiki
Ruz u şeb okurlar hezar demişler

Tarik-i Nusayrî acaip hüner
Destine ne alsa olur misk amber
Mangallar dolusu ateş olsa yer
Toprak tutar barut yapar demişler

Tarik-i Yesevi bir acaip sır
Eğer aklın varsa ol tarika gir
Bir garip himmet eylemiştir ol pir
Aslan gibi insan yutar demişler

Bir enver-nümadır Mevlevi inan
Döndürür âlemi bu çerh-i devran
Cezbelik halinde döndüğü zaman
Gâhi döner gâhi uçar demişler

Hatem-i pir Hacı Bektaş Veli
Anın nesl-i pâki Muhammed Ali
Cümle erenlerin bir zibra gülü
İsmi Hacı Bektaş Hünkar demişler

Zuhûr eyleyince pir-i Horasan
Doksan bin er ile oldu imtihan
Darı üstüne post koyduğu zaman
Bin bir rekât namaz kılar demişler

Doksan bin erenler dedi eyvallah
Senin rızandayız cümlemiz billâh
Yazında yazılmış Semme vechullah
Murtaza Ali'yi Haydar demişler

Doksan bin er ile gelince biri
Bütün karşı varıp Kumun erleri
Karaca Ahmet cümlesinin serveri
Elde mar aslana süvar demişler

Rûma gelince ol Kutbü'l-evliya
Gulguleye vardı arz ile sema
Binip bir seng üzre ol envernüma
Yürüttü bir cansız duvar demişler

Bir kadı var dedi ben olurum baş
Ne asil kimsedir ol Hacı Bektaş
Pir keramet ile anı etti taş
Dervişler üstüne basar demişler

Dağlar şahitliği olsun...
İçinden ayrılıp gelen üç beş taş
Münafıklar ile eyleyim savaş
Cümlesi bir dilden sahhar demişler

Softaların melâmeti çok oldu
Yezitlerin nedameti çok oldu
Dervişlerin kerameti çok oldu
Esti bir muhalif rüzgâr demişler

Bazı softa vardır gayet müzevir
Bir kuruş versen şahit dininden çevir
Yalan yere şahit olur ol kâfir
Para için dinin satar demişler

Bazı kadı müftü bu işe mail
Duyunca ism-i zer aklolur zail
Tezvir hitabından arar bir tevil
Yüz bin politika açar demişler

Şah-ı velâyetin kuluyum Şahi
Sahip-şecatın kuluyum Şahi
Gönüller şahının kuluyum Şahi
Ana kim Ali Zülfikar demişler

SEHER ABDAL

XVI. yüzyıl ozanlarındandır. Gölpınarlı ozanın aruzla yazdığı "helvâ vü nân" adlı mesneviye dayanarak onun Battal Gazi'yi pir tanıyan Urum Abdallarından olduğunu belirtir.

GENE SEYYÂH OLUBEN DESTİME ALDIM TEBERİ

Gene seyyâh oluben destime aldım teberi
Gene ben azm-i diyâr etmeğe kıldım seferi
Dün ü gün ah ederek yârimi buldum seheri
Münkirin taşına ben gerçeğe vurdum siperi

Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyah noktadan alldım haberi

Oluben ehl-i hicab kimseye hâlim diyemem
Çekerim her ne olur köhne bu şâlım diyemem
Vâizin pendini ben anlayamam belliyemem
Yâr idrâk edemem fark-ı adû eylemem

Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

Varalım Kâ'be-i uşşâka tavâf eyleyelim
Dem edüb menzil olub devr-i arâf eyleyelim
Silelim gönlümüzü su gibi sâf eyleyelim
Oturub meclise yârân ile lâf eyleyelim

Tövbeler bir dahi kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

Ederiz şükri Hudâ fahr ile bulduk bu demi
Giderek artırır ol Bâri Huda mertebemi
Tarf-ı Hak'ta olagör bak nice eyler keremi
Varalım kırklar ile eyleyim ayn-ı cemi

Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

Ederiz şükru Hudâ fahr ile bulduk bu demi
Giderek artırır ol Baâri Hudâ mertebemi
Tarf-ı Hak'ta olagör bak nice eyler keremi
Varalım kırklar ile eyleyelim ayn-ı cemi

Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

Her ne buldumsa gönül cümlesi âdemde imiş
Şeş cihet anlayamam ye's mâtemde imiş
Seher Abdal da Hudâ hemdemidir demde imiş
Dert ile mihnet ile yâr ile bir cemde imiş

Tövbeler bir dahi ben kimseye etmem kederi
Yürü ey zülf-i siyeh noktadan aldım haberi

FAZLÎ

XVI. yüzyıl Bektaşi ozanlarındandır.

Yaşamı hakkında bilgiye sahip değiliz. Sadettin Nüzhet Fazli'nin deyişlerine bu yüzyılın mecmualarında rastlandığını belirtir.

SANMA ZÂHİD SEN BİZİ İNKÂRA GELMİŞLERDENİZ

Sanma zâhid sen bizi inkâra gelmişlerdeniz
Şâh-ı merdan diyüben ikrâra gelmişlerdeniz

Sanma bizi lâf ü güzâf ile geldik âleme
Biz Ali'yi Hak bilüb âşkâre gelmişlerdeniz

Baş açık yalın ayak abdâl olub âlemde biz
Hacı Bektaş-ı Veli Hünkâr'a gelmişlerdeniz

Girmişiz meydân-ı aşka can meta'ı almağa
Cân ü başa kalmayub bâzâra gelmişlerdeniz

Fazliyâ çün Hak benem Hak bendedir Hak söylerim
Yine Mansur veş olub berdâre gelmişlerdeniz

YEMİNİ

XVI. yüzyıl ozanlarındandır. Alevilerce büyük sayılan yedi ozandan biri olan Yemini'nin yaşamına ilişkin bilgi yoktur.

1519'larda yazılan ve Hazreti Ali'nin faziletlerini anlatan Faziletname adlı bir eseri bulunan Yemini'nin deyişlerinde yoğun bir oniki İmam ve Ali sevgisi görülür.

CANI HAYDAR

Dediler zî kerâmet kânı Hayder
Dayanmaz derdimin dermanı Hayder

Hak'ın kudretleri senden ayankmdır
Velâyet mülkünün sultânı Hayder

Cemâda dil verirsen emr-i Yezdan
Verir nutkun ölüye cânı hayder

Kamu mü'münlerin kalbinde mihrin
Olubdur dini hem îmânı Hayder

İmâm-ül-ümttekinsin bellü bayık
Erenler merdinin merdânı Hayder

Behişt ehline sâkî-i ezelsin
Hak'ın senden erer ihsânı Hayder

Yemînî derdmende kıl inâyet
Delâlette komagıl anı Hayder

HER KİM

Her kim ki şek götürse Emîn-i velâyete
Zulmette kala ermeye şem'-i hidâyete

Hubb-i habîb olanlara Şâh ola destgîr
Râh-ı necâta irgüre ayn-ı inâyete

Nâr-ı cahim içinde kalur kim inanmasa
Fazl-ı Ali hakkında olan bu rivayete

Ahmed katında ermedi bir şey bu menzile
Hayder gibi bu izzete hem bu kerâmete

Buğz ile ism-i Haydar'e inkâr eden hare
La'net revâdır eyle ol ehl-i şenâate

Eyler *Yemînî* şâm ü seher lâ'nek ol seke
Kîniyle Âl-i Hayder'i saldı siyâsete

GELDİ

Nebiler serveri çünkim Muhammed Mustâfa geldi
Velâyet rehberi sultan Ali-yel-Murtezâ geldi

Emîneyn ü Saîdeyh üŞehideyn ü şeh-ı evlâd
Hasen Hulk-ı Rızâ ile Hüseyn-i Kerbelâ geldi

Çün Zeynelâbidîn oldu atası âl ü evlâd
Muhammed Bâkır u Ca'fer kamuya rehnüma geldi

İmâm-ı heftümîn oldu yakın bir Mûsi-i Kâzım
İmâm-ı heştümin ba'de Ali Mûsâ Rızâ geldi

Takî takvâ-yi dinin bil esâsı hem binâsıdır
Nakî devrân-ı âlemde kamu derde devâ geldi

İmâm-ı Askeri oldu peder Mehdi-i devrâna
Hudâ'nın fazlı erişti şükür sâhib livâ geldi

Yemînî elh-i din oldur Ali'ye etmeye inkâr
Velâyet ehline Hayder imâm u pîşüvâ geldi

SADIK ABDAL

XVI. yüzyıl Bektaşi ozanlarındandır. Genç yaşta Bektaşi yoluna girmiş Kızıl Deli Seyit Ali Sultan dergahına bağlanmıştır. Deyişlerinde Kızıl Deli 'nin yanısıra Abdal Musa'yı, Kaygusuz Abdal'ı, Otman Baba'yı saygıyla anar.

ÇÜN HİDÂYET EYLEDİ

Çün hidâyet eyledi Subhânımız
Râh-ı Hak'dır âşıka burhânımız

Mâsivâdan el çeken her ehl-i aşk
Ayn-ı dilden gördüler erkânımız

Dâr-ı dünyâ san riyâh-ı bî karâr
Hiç ana meyl etmedi insânımız

Sa'y edüb ol dembedem eyler dakik
Hâk ile yêksân eden hayvânımız

Serbeser bu cismimiz su üzre nakış
Böyledir ol mansıb u hem şânımız

Hem hayal u saye anla çünbişin
Böyledir hurûş ü hem seyrânımız

Her kişi bil meyline vâsıl olur
Kimseye zulm eylemez Yezdân'ımız

Olmaya gönlünde gayrı zerrece
Ger dilersen sen dahi sultânımız

Her kelâmı Sâdık'ın olmuş dürüst
Fehm eder irfân olan insânımız

VELİLER CÜMLESİ HAKDIR MUHAKKAK

Velilerden sakın sen olma gafil
Olardır âleme lûtf ıssı vâhib

Veliler cümlesi hakdır muhakkak
Cihanda hâzır u nâzır u gaib

Cihâna serbeser sultân idi bil
Hüsâmeddin Şâh ol kutb-i galip

Elinde zerre idi san cihan hem
Kamuya azl ü hasb u hükm-i sâhıb

Dahi mahlâs dediler ana Otman
Anın sen bâtın ismin anla tâlib

Ki ârifler dediler bil Gânî Şâh
Ganidir bi zevâl kutb-i galib

Serâpâ nûr idi ol şâh-ı Zinnûr
Hak'kı buldu erişen ana tâlib

Anın sırrı idi Hızır Baba bil
Ki kendüsi idi ol Şah-ı galib

Kara baba ana mahlâs dediler
Ki bâtın ol Ganî şâh idi vâcip

Serinde tâc-ı bektaşî idi hem
Tamâm ol nûr idi hem kevne sahep

Gelüb Kızıl Deli tekyesine ol
Tamâm erkân idüb icrâ esâlib

Ki sofra hem çırağ istedi ol şâh
Dil ü candan verildi ana vâhib

Olub meskûn kenâr-ı Akdeniz'de
Ki ol Taşlık köyü kurbinde sâib

Eyâ Sâdık rehinde can veren er
Naîmi lûtfuna erdi o tâlib

DEM BU DEMDİR

Dem bu demdir gel taleb kıl vuslatı
Tâ ersin menzile kıl sür'atı

Âşık isen râh-ı Bektaşiye gel
Cân ile kıl bu tarîka rağbeti

Hem mürid ol mürşidân-ı sâdıka
Tâ bulasın izz ü câh-ı devleti

Lûtfi-i Hak'dır ehl-i irfan tekyesi
Rehnümâ bil çekme asla gurbeti

Kaim olub tekyelerde sen müdâm
Can vere gör eyleme hiç avdeti

Hulkin ahsen eyle anda san türâb
Tâ bulasın Zülcemâl'e ülfeti

Hâdim olub hem emin ol anda sen
Cümleye kıl sâdıkane kurbeti

Kil ü kalin fi'l ü hâlin kıl dürüst
Bî tekellüf eyleme sen illeti

Ol emâre hem levâme ile mahv
Merd-i râh ol öldüre gör hayyeti

Âşık-ı hüşyâr isen ger aç gözün
Aşk ile yan eyleme hiç fikreti

Va'delenmiş saltanat sâdıklara
Hak kerimdir cân ile kıl sür'ati

Sanma düşvar Râh-ı Hak'kı sen bugün
Cümle âsan terk edince gafleti

Hacı Bektaş-ı Veli'ye anla bil
Bendesi ol tâ bulasın rif'ati

Ger perişân olsa gönlün hâs içün
Fâriğ olub cümleden kıl uzleti

Bâr-ı giran bâr-ı dünyâ bî sebat
Ana yetmez dervişin bil tâkati

Ehl-i dünyâdan berî ol sen müdâm
Bî niyâza eyle dâim minneti

Sanma ni'met erişe hiç gayrıdan
Kanda olsan lûtf-ı Hak bil ni'meti

Cânib-i Hak'dan bilâ rayb Sadıkâ
Sâdıkanın saltanattır kısmeti

KAZAK ABDAL

XVI.yüzyıl ozanlarındandır.

Yaşamına ilişkin bilgileri deyişlerinden öğrenmekteyiz.

Bir deyişinde adının Ahmet olduğunu söyler. Bektaşi pirlerinden Balım Sultan'ı (ölümü 1516) duruşundan yürüyüşüne kadar ayrıntılı olarak betimlediği bir deyişinden dolayı, Balım Sultan'ı tanıdığı ve bu yüzyıl da yaşadığı söylenebilir.

Kazak Abdal'ın bıyıklı, sakalı traşlı, bir elinde üflenmekte olan bir nefir, diğer elinde aşağı sarkan bir keşkül bulunan, oniki dilimli Beştaşi Tacı olan bir de temsili minyatürü vardır.

MÜRSEL BABA OĞLU SULTAN BALIM'DIR

Benim pirim Hacı Bektaş Velidir
Pirim piri Şah-ı Merdan Alidir
Seyit Ali Sultanın kendisidir
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Erenlerin lokmasından yer isen
Gerçek imamların aslı der isen
Dinle pendi sana derim er isen
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Aslan gibi apıl apıl yürüyen
Kendi özün Hak sırrına bürüyen
Kepeneğin yanısıra sürüyen
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Mümin olan lokmasını yedirir
Her sözleri rumuz ile bildirir
Gümansız bil anu gerçek velidir
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Kızıl Deli ocağından uyanan
Baştan başa yeşillere boyanan
Varıb pirin eşiğine dayanan
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Mekân tutmuş Hanbağı'nda bucağın
Bulutlara ağıp tutan sancağın
Uyandırdı pirimizin ocağın
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

Kazak Abdal der rivayet eyledim
Üç yüz altmış er ziyaret eyledim
Bu da sözbaşı hikâyet eyledim
Mürsel Baba oğlu Sultan Balım'dır

EŞEĞİ SALDIM ÇAYIRA

Eşeği saldım çayıra
Otlaya karnın doyura
Gördüğü düşü hayıra
Yoranın da avradını

Münkir munafıkın soyu
Yıktı harap etti köyü
Ölüsüne bir tas suyu
Dökenin de avradını

Dağdan tahta indirenin
Iskatına oturanın
Mezarına götürenin
İmamın da avradını

Derince kazın kuyusun
İnim inim inilesin
Kefen dikmeye iğnesin
Verenin de avradını

Gammaz ile madrabanız
Malı vardır da yemezin
İkisin meyit namazın
Kılanın da avradını

Kazak Abdal nutkeyledi
Cümle halkı ta'neyledi
Sorarlarsa kim söyledi
Soranın da avradını

ORMANDA BÜYÜYEN ADAM AZGINI

Ormanda büyüyen adam azgını
Çarşıda pazarında insan beğenmez
Medrese kaçkını softa bozgunu
Salâm vermeğe dervişan beğenmez

Âlemi tâ'n eder yanına varsan
Seni yanıltır bir mes'ele sorsan
Bir cim çıkmaz eğer karnını yarsın
Camiye gelir de erkân beğenmez

Elin kapusunda kul kardaş olan
Burnu sümüklü hem gözü yaş olan
Bayramdan bayrama bir traş olan
Berber dükkânında oğlan beğenmez

Dağlarda bayırda gezen bir yörük
Kimi timarlı sipahi kimi serbölük
Bir elife dili dönmiyen hödük
Şehristana gelir ezan beğenmez

Bir çubuğu vardır gayet küçücek
Zu'mu fasidincekeyf sürecek
Kırk çanağı yok ayran içecek
Kahveye gelir de fincan beğenmez

Yaz olunca yayla yayla göçenler
Topuz korkusundan şardan kaçanlar
Meşe yaprağını kıyıp içenler
Rumeli Yenicesi duhan beğenmez

Aslında neslinde giymemiş hâre
İş gelmez elinden gitmez bir kâre
Sandığı gömleksiz duran mekkâre
Bedestana gelir kaftan beğenmez

Kazak Abdal söyler bu türlü sözü
Yoğurt ayran ile halolmuş özü
Köyden şehre gelse bir köylü kızı
İnci yakut ister mercan beğenmez

AZMÎ

XVI. yüzyıl sonlarında yaşayan Bektaşi ozanlarındandır.

1588'de yazılan bir mecmuada deyişine rastlanır. Yaşamına ilişkin bilgi bulunamamıştır.

Buraya aldığımız ünlü deyişi, Alevi/Bektaşi hoşgörüsünün ve aklı öne çıkarışının eşsiz bir örneğidir.

YERİ GÖĞÜ İNS Ü CİNİ YARATTIN

Yeri göğü ins ü cini yarattın
Sen ey mimar başı eyvancı mısın
Ayı günü çarhı burcu var ettin
Ey mekân sâhibi rahşancı mısın

Denizleri yarattın sen kapaksız
Suları yürüttün elsiz ayaksız
Yerleri temelsiz göğü direksiz
Durdurursun aceb iskâncı mısın

Kullanırsın kanadsızca rüzgârı
Kürekle mi yaptın bu dağları
Ne yapıp da öldürürsün sağları
Can verüb alırsın sen cancı mısın

Sekiz cennet yaptın sen âdem için
Adın büyük bağışla anın suçun
Âdemi cennetten çıkardın niçin
Buğday nene lâzım harmancı mısın

Bir iken bin ettin kendi adını
Görmedim sen gibi iş üstâdını
Yaşardırsın kurudursun odunu
Sen bahçevan mısın ormancı mısın

Cibraîl'e perde altında söylerdin
İnüb Beytullah'da kendin dinlerdin
Bu ateşi cehennemi neylerdin
Hamamın mı var külhancı mısın

Hafâya çekilüp seyrâna durdun
Aklı ermezlerin aklını urdun
Kıldan ince köprü yaptın da kurdun
Akar suyun mu var bostancı mısın

Bu kışlara bedel bu yazı yaptın
Evel bahara karşı gözü yaptın
Mîzânı iki göz terâzi yaptın
Bakkal mısın yoksa dükkâncı mısın

Kazanlarda katranların kaynarmış
Yer altında balıkların oynarmış
Ol bu dünyâ kadar ejderhan varmış
Şerbet mi satarsın yılancı mısın

Esirci misin koydun cehenneme Arab
Hoca mısın okur yazarsın kitab
Aslın kâtib midir görürsün hisab
İhtisâbın mı var yok hancı mısın

Yüzbin tamun olsa korkmam birinden
Rahmân ismi nâzil değil mi senden
Gaffâr-üz -zünübum demedin mi sen
Âf et günahımı yalancı mısın

Beni afv eylesen düşen mi şandan
Şahlar bile geçer böyle isyandan
Ne dökülür ne eksilir haznenden
Afv et günâhımı yalancı mısın

Şânına düşer mi noksan görürsün
Her gönülde oturursun yürürsün
Bunca canı alup gene verirsin
Götürüb getiren kervancı mısın

Bilirsin ben kulum sen sultanımsın
Kalbede zikrim dilde tercemânımsın
Sen benim canımda can mihmanımsın
Gönlümün yârısın yabancı mısın

Beli delîl eyler kendin söylersin
İçerden Azmî'yi pazar eylersin
Yücelerden yüce seyrân eylersin
İşin seyran kendin seyrancı mısın

KUL HİMMET

XVI. yüzyılın ikinci yarısı ile XVII. yüzyılın başlarında yaşamış önde gelen Alevi ozanlarındandır. Tokat/Almus/Varzıl Köyünden olup mezarı da aynı köyde bulunmaktadır.

Bir deyişinde söylediği "Daima Kul Hizmet eder niyâzı/Pir Sultan yolundan ayırma bizi" sözleri onun Pir Sultan'ın müridi/yoldaşı olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Cahit Öztelli, Kul Himmet'in Pir Sultan'ın yoldaşı olduğunu, onun asılması üzerine bıraktığı yerden mücadelesini devam ettirdiğini yazar. Kul Hüseyin ve Kul İbrahim'i onun yardımcıları olarak gösterir.

Kul Himmet'in deyişleri aleviler arasında yaygın olarak okunur, söylenir.

KUL HİMMET ÜSTADIM

Sivaslı alevi ozanlarından İbrahim (1779-1844) Kul Himmet'e olan saygısından, sevgisinden, bağlılığından dolayı kendisine "Kul Himmet Üstadım" adını seçmiş ve deyişlerini bu mahlasla söylemiştir. Geleneğe uyarak Kul Himmet Üstadım'ın deyişlerini burada veriyoruz.

MUHABBETTEN GEÇEN HAKTAN DA GEÇER

Muhabbetten geçen haktan da geçer
Muhabbet de muhabbetten hâsıldır
Ârifler boyuna bir kaftan bicer
Neslin yitirmeyen yine asıldır

Amel olmayınca hakka varılmaz
Mürvet demeyince dânda durulmaz
Şimdiki insana öğüt verilmez
Arif isen eğer hemen usul dur

Cehdeyle kendine eyidir dedir
Özünün karasın mürşide yudur
Hemen sofuluktan menfaat budur
Garazdan buğuzdan sinden kesil dur

Derviş olup meydan içeyim dersen
Sırat'ı, mizanı geçeyim dersen
Ahrete imanla göçeyim dersen
Günah bendedir de dârda asıl dur

Kul Himmet'im saklı nefes tutulmaz
Burda kalbe giren orda atılmaz
Türap olmayınca hakka yetilmez
Türap gibi ayaklarda basıl dur

YOLCU OLDUM YOLA DÜŞTÜM

Yolcu oldum yola düştüm
Yollarım Ali çağırır
Bülbül oldum güle düştüm
Güllerim Ali çağırır

Bir zaman türapta yattım
Türlü çiçeklerden bittim
Arı ile çok bal yaptım
Ballarım Ali çağırır

Bulut oldum göğe ağdım
Yağmur olup yere yağdım
Çoşkun coşkun ben kaynadım
Sellerim Ali çarır

Bu haneye mihman gelmişim
Kâh ağlayıp kâh gülmüşüm
Bahr-i ummana dalmışım
Göllerim Ali çağrır

Kul Himmet'im aşka düştü
Aşk deryası boydan aştı
Virdimiz Ali'ye düştü
Dillerim Ali çağrır

HER BİR SÖZE SAKIN DİLİN UZATMA

Her bir söze sakın dilin uzatma
Doğru söyleyene dilde nemiz var
Aybın görüp elin giybetin etme
Kendimiz görelim ilde nemiz var

Nâdana söz atıp dile getirme
Cahile uyup kendini yitirme
Her ağaç dibine varıp oturma
Meyvesi olmayan dalda nemiz var

İhtilâf çoğaldı okur kitaptan
Her bağa girilmez oldu gazelden
Ayırma gönlünü sen de sohbetten
Halk içinde kıyl-ü kalde nemiz var

Herkese kaş çatıp fena söyleme
Helâlden gayrıya minnet eyleme
Her gül diye hizmet eyleme
Dikende açılan gülde nemiz var

Olur olmaz yerde çok sır verilmez
Cümle bir sıfattır kâmil bilinmez
Her akan sulardan abdest alınmaz
Yuvarlanıp akan selde nemiz var

Sakın bir kimsenin metaın satma
Bülbül gibi bezm-ı gülşende ötme
Her gördüğün bala parmağın batma
Lezzeti çıkmayan balda nemez var

Kul Himmet'im der ki bu sır Ali'nin
Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin
Kurbanıyım erkânının yolunun
Kırmızılar giydik alda nemiz var

KAHPE FELEK SANA NETTİM NEYLEDİM

Kahpe felek sana nettim neyledim
Attın gurbet ele parelerimi
Âhirinde beni sıladan ettin
Bulunmaz derdimin çarelerini

Günden güne al kanlarım akıyor
Yaram yürektedir beni yakıyor
Biri sağalmadan biri çıkıyor
Sar cerrah incitme yarelerimi

Bir kemlik görmedim hürnü aladan
Çetin kurtulurum ben bu yaradan
Gözlerim ki merhem gele sıladan
Dağlar perde tutmuş aralarını

Kul Himmet'im ötesini bilirim
Çeke çeke ben bu dertten ölürüm
Vadem yeter gurbet elde kalırım
Dost olan giyinsin karelerimi

AKLIM FİKRİM YÂR EYLEDİM BEN BANA

Aklım fikrim yâr eyledim ben bana
Öğüt verdim, deli gönül almadı
Bir kileceği var almış eline
Dünyayı içine koydum dolmadı

Alması farz imiş sünnettir selâm
Hak nurdan yarattı yaz dedi kalem
Bir çiçek yarattı ol Rabbül'âlem
Anı koklayan mahrum kalmadı

Var bir pire eriş serseri gezme
Gözet gözün önün yolundan azma
Değme bir dükkâna yükünü çözme
Bunda çok bezirgân işi kalmadı

Gençlik yaza benzer kocalık güze
Yüreğim başlıdır dertlerim taze
Boynun eğ de hizmet eyle üstaze
Şeytan benlik ile menzil almadı

Kul Himmet'in deste gülü elinde
Daima zikr eder Hakk'ın dilinde
Bir güzel sevmişim Hakk'ın yolunda
Hayali gönlümde zail olmadı

HORASAN'DAN KALKTIM SÖKÜN EYLEDİM

Horasan'dan kalktım sökün eyledim
Şunda Kul Yusuf'u görmeye geldim
İndim eşiğine niyaz eyledim
Dergâhına yüzler sürmeye geldim

Nurdan kuşak kuşattılar belime
Hak Muhammed Ali geldi dilime
İndim gittim Oniki imam yoluna
İmamlar didârın görmeye geldim

Derviş olan bunda hırkasın ister
Var ol rehberini müşide göster
Yüküm lâl ü güher bir satan ister
Kimin alıp kimin satmaya geldim

Hep muhibler mürşidine tapılı
Duvarları lâl ü güher yapılı
Bir şehrim var yetmiş iki kapılı
Kimin açup kimin örtmeye geldim

Kul Himmet'im göğe kim kimler uçtu
Ol idris peygamber çileler biçti
Suyu suya köprü kurup kim geçti
Erenler didârın görmeye geldim

AMAN ŞANI MERDAN SENİ İMDAT EYLE

Pervaneyi aşk oduna yandıran
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle
Dalga dalga vurup deryaları çoturan
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle

Mansur'u öldürüp dârda asturan
Çekip Zülfikâr'ı taşı kestiren
Miraç'ta Muhammed'e nişan gösteren
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle

Fâni imiş şu dünyanın ötesi
Söylerim sözümü var mı hatası
Hasan ile Hüseyin'in atası
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle

Zindanda Zeynel'in payını veren
Muhammed Bâkır'ın kalbine giren
Mahrum kalmaz dergâhına yüz süren
Aman Şahı Mermdan sen imdat eyle

İmam Cafer Kazım Musa Irıza
Mümine irahmet Yezid'e ceza
Sahib-i Zülfikar hulk-ı rıza
Ama Şahı Mermdan sen imdat eyle

Taki Naki hem dertlerin devası
Hasan-ül Askeri Mehdi likası
Muhammed Mustafa sırrı-ı Hüdası
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle

Kul Himmet'im ziyan etmez kârında
Her kulun bir sevdası var serende
Dünyada ahrette mahşer yerinde
Aman Şahı Merdan sen imdat eyle

ÖZÜM DARA ÇEKTİM SOR HACI BEKTAŞ

Gece gündüz hayaline dünerim
Bir gece rüyama gir Hacı Bektaş
Günahkârım günahlardan bezerim
Özüm dâra çektim sor Hacı Bektaş

Yandı bu kulunun nedir çaresi
Yine tazelendi yürek yaresi
Onulmaz dertlere derman olası
Bu sınık bendimi sar Hacı Bektaş

Arının yaptığı bala benzersin
Şu garip illerde gönlüm eylersin
Bend edüben ikrarına bağlarsın
Sâilin sattığı kul Hacı Bektaş

Gâhi bulut olup göğe ağarsın
Gâhi yağmur olup yere yağarsın
Ay mısın, gün müsün gökten doğarsın
Ilgıt ılgıt esen yel Hacı Bektaş

Derdimin dermanı yaramın ucu
Dört anâsır mevcut Güruh-i Naci
Belinde kemeri başında tacı
Yüzüne balkıyor nur Hacı Bektaş

Daim *Kul Himmet*'im eder niyazı
Pir Sultan yolundan ayırma bizi*
Ol mahşer gününde isteriz sizi
Muhanned önünde car Hacı Bektaş

* Bazı kaynaklarda bu deyiş Hatayi adına kayıtlıdır. Söyleyişi ve içeriği Kul Himmet'e daha uygundur. Burada "Pir Sultan" sözü ilgi çekicidir. Pir Sultan Abdal'ı dile getirdiği gibi Hacı Bektaş'ın "Pir Sultan" olarak anılması anlamına da gelebilir. Hatayi adıyla kayıtlı deyişte bu dize "Ulum Pir katardan ayırma bizi" biçimindedir.

BEN ALİ'DEN GAYRI BİR ER GÖRMEDİM

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim
Kısmet verip âlemleri yaradan
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Bir ismi Ali'dir bir ismi Allah
İnkârım yoktur hem vallah hem billah
Muhammed Ali yoluna Allah evvallah
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Ol kudret bendini kırdım gark ettim
Sarı öküz tüyün saydım fark ettim
Arş-ı muallayı gezdim seyr ettim
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Cennet bahçesinin nedendir ta
İncidir toprağı hikmettir işi
Yüz yirmi bin peygamberler başı
Ben Ali'den gayrı bir er görmedim

Kul Himmet'im eydür kırklara beli
Dilim medhin söyler aslımız deli
Evveli Muhammed ahiri Ali
Ben Ali'den gayrı bir ere görmedim

KALK GİDELİM SENİN İLE DİVANA

Evvel Allah deyip yola gelenler
Dilinden mâbudun koyma divane
Ayağın kayarsa bakana yapış
Sakın bir kardaştan bilme divane

Sen de varıp el işine karışma
Şeytanın atına binip yarışma
El Sana ilişsin sen ele ilişme
Ko desinler sana deli divane

Sen de varıp elin kuyusun kazma
Kuyuya düşersin yolundan azma
Barış hasmın ile küsülü gezme
Yüzü kara götürürler divana

Sen de varıp elin yükün getirme
Serseriye varıp aklın yitirme
Demircinin dükkanına oturma
Üstüne bulaşır kara divane

Mümin yola gelir yoldaşım gibi
Halimden bilirse kardaşım gibi
Müminin gönülü ibrişim gibi
Dolaştırma çözemezsin divane

Kul Himmet'im hak nefesin haklarım
Hak nefesin kalb evinde saklarım
Hatâyi yüklemiş ben de yüklerim
Kalk gidelim senin ile divana

HER SABAH HER SABAH ÖTÜŞÜR KUŞLAR

Hersabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek
Bülbül de gül için figana başlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Kıblemizden kısmetimiz verile
Veyselkaran gitti Yemen iline
Arıyız uçarız kudret balına
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Biz çekelim imamların yasını
İşit gerçek erenlerin sesini
İmam Hasan içti ağu tasını
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Talip olan ince elekten elendi
Mümin olan Hak yolunda dolandı
Şah Hüseyin al kanlara boyandı
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Gönül kuşun kalp evinde yuvası
Virdimize düştü şahın havası
Kâzım Musa Ali Rıza duası
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Şah Taki'yle Naki nur oldu gitti
Hasan-ül Askeri er oldu gitti
Mehdi mağrada sır oldu gitti
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Kanber Selman Fatma durdu duaya
Şehriban soyunda bindi deveye
İsâ kahreyledi çıktı havaya
Allah bir Muhammmed Ali diyerek

İmam Zeynel parçalandı bölündü
Ol İmâm Bâkır'a yüzler sürüldü
Cafer -i Sadık'a erkân verildi
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Dört kitap yazıldı dördüne düştü
Kur'an Muhammed'in virdine düştü
Kul Himmet pirinin derdine düştü
Allah bir muhammed Ali diyerek

MUHABBET

Ta kalûbelâdan sevdik seviştik
Bizimle ezelî yardır muhabbet
Üstad mezarında ikrar konuştuk
Mü'mine kadim ikrardır muhabbet

Muhabbettir yerin göğün direği
Muhabbet edenin yanar çerağı
Âşıka beytullah maşuk durağı
Hak nazar ettiği yerdir muhabbet

Muhabbet kadimdir insan içinde
Zira can severiz canlar içinde
Kırklar meydanında irfan içinde
Muhibban cem'inde güldür muhabbet

Cana can muhabbet etse erkândır
Erkândır muhabbet arzusu candır
Huri meclisine erse civandır
Rizanın yurdunda birdir muhabbet

Gel beri gel beri iman edersen
Gelme hakkın değil güman edersen
Sırrın tercemandır beyan edersen
Bu halkın içinde sırdır muhabbet

Bu her dem bahardır bunda kış olmaz
Öter bülbülleri, dilleri durmaz
Kokusu tükenmez hem rengi solmaz
Acep bağı var gülzardır muhabbet

Muhabbet edenler nasibin alır
Muhabbet ederse derd ehlin bulur
Serçeşme Muhammet Ali'den gelir
Dalgası tükenmez göldür muhabbet

Âşık gülsende hem Şirin ü Ferhad
Leyla da Mecnuna göründü üstad
Muhammed Ali'den kuruldu bünyad
Ta ezeldenberi vardır muhabbet

*Kul Himmet*im makam özge makamdır
Muhabbet mihri on iki imamdır
Güzel Şahın huzurunda tamamdır
Hakikat vâsıl-ı yârdır muhabbet

UHUD CENGİ

Gerek imiş gerek baş meydanında
Anınçün isterler bir doğru yâri
Düşmanı görünce durmaz kınında
Alim eli ile tutar Zülfikar'ı

Ferhad'ın sevdası Şirin'in deyü
Mansur'un eceli dârından deyü
Muhammed'in alın terinden deyü
Güle hicabetti konmadı arı

Gözleri ağrıdı gazadan kaldı
Düldül hak emriyle muntazır oldu
Bilmem gazilerin hali nice oldu
Deyübün kayırdı orada Ali

Zayıf oldu islâm askerinin işi
Arada da kaldı gaziler başı
Şehit düştü Muhammed'in ön dişi
Anda çok ağladı Eyyub Ensari

Kâfir yenileyip zahmı bol etti
Hamza pehlivan anda hem şehit gitti
Gaziler tekbir okuyup ün etti
Aman mevlâm Ali'yi de sal beri

İslâm askerine düştü bir ateş
Muhammed çağırır Ali gel yetiş
Duydu dut başında oldu tum tutuş
Çağırdı Kanber'i, Düldül'ü al beri

Alim ol zamda cûşa geldi
Uyandı tüyleri donuna deldi
Abdest aldı gaza namazın kıldı
Eyerleyerek Kanber Düldül'ü

Kanber çekti Düldül'ü dutun dibine
Baktı Ali'nin efkârına, zârına
Alim kendin verdi Düldül uğruna
Dedi Kanber Devşir Ali sen seni

Allahuekber getirdi diline
Kudret kılıcını aldı eline
Feriştehlerkanat saldı beline
Cebrail aradı yetti tez varı

Ali'ye dosttan bir haber erdi
Feriştehler yerin damarın dürdü
Ol dem de Muhammed'in halini sordu
Şükreyledi iki cihan serveri

Muhammed Ali'den bir yardım dedi
Yetiş imdadıma buyurdum dedi
Safa geldin benim aç kurdum dedi
Okşadı Muhammed haykırdı Ali

Düldül'e kulağın verdi dinledi
Kâfir beylerin ömrü söküldü
Zülfikar çalındı kanlar döküldü
Düldül'ü kanlara yüzdürdü Ali

Hanı ya Hamza'nın başın kim kesti
İşte orda Ali mürveti bastı
Kafirler bunaldı ayağa düştü
Müslüman oldular cümlesi varı

Cebrail der Zülfikar'ı kınına at
Gözün açtı baktı bir safi avrat
Tekbir okuyup eyledi lânet
Müslüman olmasın kafir leşleri

Hanı ya Hamza'nın kalkanı atı
Der Muhammed Ali bastın mürveti
Vallah işitmedim Hak hazreti
Alim ayağına düştü yalvarı

Mübarek kolunu boynuna saldı
Öptü gözlerini teselli kıldı
Hak yanında dilekler kabul oldu
İşte böyle gerçek sevmek yâr yâri

Kul Himmet'im bu mânadan almayan
Seri, başı dost yoluna vermeyen
Hakkı özünde hazır bilmeyen
Ha dolansın şu cihanı serseri

SABAHIN SEHER VAKTİNDE

Sabahın seher vaktinde
Ali'yi gördüm Ali'yi
Eğildim niyaz eyledim
Ali'yi gördüm Ali'yi

Karış kirpik deste deste
Armağan sunar dosta
Muhammed ile miraçta
Ali'yi gördüm Ali'yi

Aslan'ı gördüm meşede
Kırk mum yanar bir şişede
Yedi iklim dört köşede
Ali'yi gördüm Ali'yi

Aslan'ı gördüm çağında
Açılmış cennet bağında
Musa ile Tur dağında
Ali'yi gördüm Ali'yi

Cennet kapısında duran
Hayber'in kilidin kıran
Kâfire Zülfikar çalan
Ali'yi görmdüm Ali'yi

Çiskin dağlar başı çiskin
*Kul Himmet*im oldu küskün
Cümle yerden erden üstün
Ali'yi gördüm Ali'yi

SEYRAN EDİP ŞU ÂLEMİ GEZERKEN

Seyran edi âlemi gezerken
Uğradım gördüm bir bölük canları
Cümlesinin erkânı bir yolu bir
Mevlâ'm bir nurdan yaratmış anları

Cümle bir mürşide demişler beli
Tesbihleri Allah Muhammed Ali
Meşrebi Huseynî ismi Âlevî
Muhammed Alı'ye çıkar yolları

Durakları irfan bağıyla bostan
Silinmiş kalbleri gümandan pastan
Cümlenin muradı bir fidan dosttan
Arı gibi sadalaşır ünleri

Sıratı mîzânı bunda geçmişler
Varlık benlik kal'asını yıkmışlar
Al giymişler yas donundan çıkmışlar
Gece kadir gündüz bayram günleri

Cennet istemezler azm-î dîdâre
Ne korku çekerler tamuya nâre
Secde kılmaktan geçmişler dîvâre
Dîdâre karşı tutmuşlar yönleri

Bir nefeste bir imâna uymuşlar
Birinin niyazın bine saymışlar
Kaynayıban kaptan kaba konmuşlar
Şah Huseyn uğruna akmış kanları

*Kul Himmet'*im gerçeklerin bu meydan
Özün kurtarmışlar sıfât-ı şerden
Hep içmişler Kırklar içtiği meyden
Haber duymuş dost ilinden canları

BİZİ BU SEVDÂYA SALAN

Bizi bu sevdâya salan
Kendi cenâb-ı Allah'tır
Bu sevdâya gönül veren
İşi gücü eyvallahtır

Eyvalâhı bilen kişi
Her dem artar aşkı cuşu
Rasû'ün bindiği taşı
Hâlâ durur muallaktır

Bir sözüm vardır tutana
Er odur Hak'tan utana
Kul olmuşuz Pir Sultan'a
Eşiği de kıblegâhtır

Er odur ki Hak'tan öğe
Desti dâmânına değe
Benzemez ağaya beye
Ali şah bir ulu şahtır

Dest-ü dâmeni salmanam
Cevhersiz göle dalmanam
Kırklar sâili Selman'am
İşim gücüm şey'üllahtı

Kul Himmet'im okur yazar
Şu cihânı eler gezer
Hak'tan bize oldu nazar
Bu bir sırrı-ı sırr'ullâhtır

DÜN GECE SEYRİM İÇİNDE

Dün gece seyrim içinde
Ben dedem Ali'yi gördüm
Eğildim niyâz eyledim
Düldül'ün nalını gördüm

Kanber'i durur sağında
Salınır cennet bağında
Ali Mûsa Turdağı'nda
Ben dedem Ali'yi gördüm

Üç çerağ yanar şişede
Arslanlar gizli meşede
Yedi iklim dört köşede
Ben dedem Ali'yi gördüm

Yüce dağlar boran çoşkun
Kul Himmet aşkına düşkün
Cümle meleklerden üstün
Ben dedem Ali'yi gördüm

DÜN GECE SEYRİMDE

Dün gece seyrimde bir şara vardım
Niyaz ile kapıları açılır
Lâleli sünbüllü bağını gördüm
Bülbül öter gonca güller açılır

Pazarında gül alırlar satarlar
Koklaşılan canı cana katarlar
Gerçekleri bir kıl ile yederler
Mü'minlere hulle donu biçilir

Dalların baharları yazılı
Yaprakları bir sıraya dizili
Meleşirler kurbanları kuzulu
Canlar bağışlanır kandan geçilir

Gül kokusu erenler'in teridir
Gönlü sâf olanlar hạkk'ın yâridir
Âşıka ma'şûkun bergüzârıdır
Sevdâlar nasibler nurlar saçılır

Bu şar *Kul Himmet*'im erenler şarı
Bu şarda satarlar erenler varı
Bu şarın adı var gönül pazarı
Engûrlar ezilir meyler içilir

KAMİLE YAKINDIR DÜNYANIN UCU

Hakkın gevherinden arşın nurundan
Ondan hasıl oldu güruhu naci
Hak sana bir evlat ederse ihsan
Verince tatlıdır alınca acı

Değme arif bu sözümü bilir mi
Münkirler ne bilir sırrı alem
Yoğurmadan evvel cibri ademi
Ruhlar idi hakla buluşun hacı

Arif arif ile gönül katmadan
Kırklar ayan olup semah tutmadan
Selman dahi ol kırklar ayetmeden
Ali idi kırklardaki duacı

Çekilip giderken mirac yolunda
Rastgelip de seki uçmak ilinde
Cennet evlerinde elma dalında
Fatma ana idi dar çeken bacı

Ben günahkar kulum söylerim Allah
Nur örtülü karadonlu beytullah
Körüğü gülbangdır çekic eyvallah
Ondan hasıl oldu Ali kılıcı

Gerçek erenlerin incedir yolu
Sen seni sunmagıl divane deli
Yüz yirmi dörtbin nebi evveli
Farr-i alem giydi ol nurlu tacı

Kul Himmet'im aydur yeter bu sözüm
Söyletme Hüseyn'im açıktır gözüm
Bir sağıma baktım bir sola muzum
Kamile yakındır dünyanın ucu (*)

(*) Kul Himmet bu deyişi Kul Hüseyin'in kendisine sorular yönelten deyişi üzerine söylemiştir.

ZAHİD HU DEMEYİ İNKAR EYLEME

Zahid hu demeyi inkar eyleme
Ya niçin çağırır insan hu deyü
Hu demenin aslı nedir nedendir
Eyliyeyim sana beyan hu deyü

Evel hu ahır allahu ekber
Cemali şeminden doğdu bir cevher
Muhammed Mustafa Şah İmam Haydar
Oldu ol gevherden iyan hu deyü

O cevher eridi bir cuşa geldi
Tecelli erişti çu başa geldi
Çarh-ı felek anda cünbişe geldi
Dem bu demdir döner devran hu deyü

Muhammed Mustafa peygamber oldu
Ali evliyaya hem rehber oldu
Şahım cebraile hem rehber oldu
Ol demde kuruldu erkan hu deyü

Anlar aşık idi yar yare karşı
Naz ü niyaz edip settare karşı
Nice yüzbin yıllar didare karşı
Baktılar kaldılar hayran hu deyü

Mustafa Murtaza bir idi anda
Erenler gizlidir ol lâ mekanda
La feta okuyup karşı duranda
Yedi kez çağırdı sultan hu deyü

Bir üzüm danesi ol şah elinde
Kırklara sunardı kumet gününde
Ol habibullaha mirac yolunda
Şeyhullah eyledi Selman hu deyü

Bir üzüm danesi getirdi Selman
Kırklar da ol demde oldular üryan
Muhammed şerbetin içinde ey can
Saki kadeh sundu mestan hu deyü

Kırklar ol şerbetten içti mest oldu
Cümle evliyaya Ali üst oldu
Setirpus bağlandı kemerbest oldu
Semaha girdiler üran hu deyü

Kırkların birine neşter vuruldu
Aktı kan varlığı ısbat olundu
Anda hak mevcutta mevcut görüldü
Huvallah çağırdı irfan hu deyü

Hu demenin aslı böyledir böyle
Zahit ne sözün var gel beri söyle
İmanın tazele şehadet eyle
Gel sen de bu renge boyan hu deyü

Kul Himmet bu meyden serhoş olalı
Can gözü tecelliye duş olalı
Ol habibullaha medhuş olalı
Hayali gözümde mihman hu deyü

ENGÜR EZİLİP DE BAL OLMADI MI

Fatma Ana özün dara çekince
Gözünden akan yaş sel olmadı mı
Ah edip göz yaşın yere dökünce
Üzüm göverip de bal olmadı mı

Üzümün dalında bir üzüm oldu
Muhammed kopardı eline aldı
Üzümün içinden bir ciğir çıktı
O zaman babında kul olmadı mı

Selman geldi şeyhullahın istedi
Ali Muhabbedi gördü dost dedi
Bu engür kırklara olur has dedi
Engür ezilip de bal olmadı mı

Tevhid mumu kudretinden uyandı
Tahkıyk derviş bir ikrara dayandı
Herbiri bir türlü renge boyandı
Erler üstadından el almadı mı

Mansur olan ayrılmadı darından
Er olanlar meylin kesmez yarinden
Muhammed nurundan Ali sırrından
Uyanıp da hali hâl olmadı mı

Kul Himmet kardeş gör bana noldu
Aşıkım gül benzim sarardı soldu
Muhammed'e rehber cebrail oldu
Müminlere doğru yol olmadı mı

ŞOL GÜZEL ALİ'Yİ SEVENLERDENİZ

Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz
Dergahına gider bu yollarımız
Şol güzel Ali'yi sevenlerdeniz
Düvazimam okur bu dillerimiz

Biz müminiz münafıktan üşendik
Türap olduk topraklara döşendik
Kemerbestlerden kuşak kuşandık
Bağlıdır Ali'ye şu bellerimiz

Biz müminiz kalbimizde kara yok
Burda yoka var demezler vara yok
Nasib olmuş ayrılığa çare yok
Meğer harla açıldı güllerimiz

Biz de öğüt aldık bizden uludan
İhsan Muhammad'den mürvet Ali'den
Katara bağlıyız kalû belinden
Başta değil etekte ellerimiz

Musahibe candan bağlarımız var
Aşinâya gönül çağlarımız var
Dudulu kumrulu bağlarımız var
Şah şah der de öter bülbüllerimiz

Kul Himmet'im sen de katara düzül
Muhabbet mülkünde ahır ü ezel
Severim şahımı hüsnü ne güzel
Ayındadır daim hayallerimiz

ERENLER ŞÂHINA KİMSE EREMEZ

Erenler şâhına kimse eremez
Şâhın Kanberine kul olmayınca
Her Kanberim deyen Kanber olamaz
Edeb ile erkân yol olmayınca

Arama ıraktan vardır yakını
Gerçek olan tâlip bulur hakkını
Yükletmezler sana yolun yükünü
Bükülüp kematin dal olmayınca

Cevahir yanmasa aşkın oduna
Sikke yazarlar mı Şâhın adına
Seni hiç korlar mı tâlip evine
Zer gibi sararıp kal olmayınca

Mecnun olan gezer daim deştinde
Aşkın dolusunu tutar destinde
Seni taşırlar mı kaşlar üstünde
Mürşid nazar edüp gel olmayınca

Dermend olmayınca gönül hâkolmaz
Âşık olmayanlar sîneçâk olmaz
*Kul Himmet*im eydür vücud pâk olmaz
Mürşid-i kâmilden el olmayınca

GİTMEZ MUHABBETİN CANDAN

Divane gönlümüz geçmez güzelden
Mihrin yer eyledi tende ya Ali
Benim arzumanım sensin ezelden
Gitmez muhabbetin candan ya Ali

Canü dilden sevenlerin canısın
Aşıklara methetmenin şanısın
Noksana kalmaz mürüvvet kânısın
Geçersin günahtan kandan ya Ali

Müşkülünü halledersin dostuna
Çağırdıkça irişirsin düşküne
Kerbelâ'da yatan imam aşkına
Şefaat umarım senden ya Ali

Nice yüz bin yıllar kandilde durdun
Atanın belinden anadan geldin
Anın için halkı gümana sandın
Bin bir dondan başgösterdin ya Ali

Tarikat içinde şemsi visalin
Hakikat içinde zati kemalin
İstemem cenneti göster cemâlin
Kul Himmet'in geçti serden ya Ali

HAYBER KALESİ

Alim de Fazlıya hem kefil oldu
Alim Hayber kalesine varınca
Hasan'ı Hüseyin'i rehin koydu
Alim Hayber kalesine varınca

Alim mancığına bindi zağladı
Yere göğe bir zelzele eyledi
Tahminimce altı aylık yol idi
Alim Hayber kalesine varınca

Mancınık Ali'yi havaya attı
Havada üç saat akılsız yattı
Göbeğine kadar mermere battı
Alim Hayber kalesine varınca

Kalenin kapısında pehlivanlar dururdu
Kesti kellelerin şapkaların vurundu
Yedi kral bir arada dururdu
Alim Hayber kalesine varınca

Alim o dem hemen içeri geçti
Kafir beylerine kasavet düştü
İncil okunmadı uruhban şaştı
Alim Hayber kalesine varınca

Ol dem hemen İncil'i yere koydular
Ne var ne yok diye haber sordular
İçimizde Muhammedi vardır dediler
Ali Hayber kalesine varınca

Muhammed'i seven ayağa kalksın dediler
Alım hemen ol dem ayağa kalktı
Ruhban Ali'nin yüzüne baktı
Alim Hayber kalesine varınca

Alim ol demde ayağa durdu
Ruhban Ali'den kırk sual sordu
Alim kırkının da mânasın verdi
Alim Hayber kalesine varınca

Alim ruhbandan bir sual sordu
Ruhban bilemedi dayandı durdu
Ol zaman ruhbanlar müslüman oldu
Alim Hayber kalesine varınca

Doksan bin kafiri pir sünnet etti
Altmış bin akçeyi aldı pay etti
Din hak dini deyü din telkin etti
Alim Hayber kalesine varınca

Kafirler oturmuş kalesin över
Gün bir yandan doğar bir yandan döner
Nisan yağmurları üstüne yağar
Alim Hayber kalesine varınca

Kalenin kapısı çınlar gök idi
Zöhre yıldızı Ali'nin alında idi
Kul Himmet o demde yine sağ idi
Alim Hayber kalesine varınca

(*) Şarkışla, Saraç Köyü Murarrem Şimşek'ten derlendi

KUL HİMMET ÜSTADIM

PİR BUGÜN BİZE GELDİ

Pir bugün bize geldi
Gülleri tezeledi
Önü sıra Kanber'le
Ali Mürteza geldi

Ali Mürteza şahım
Yüzüdür kıblegahım
Miraçtaki Muhammed
Âlemde padişahım

Padişahım yaradan
Okur aktan karadan
Ben pirden ayrı düştüm
Yüz yıl geçti aradan

Aramı uzattılar
Yarama tuz attılar
Bir kul geldi fazlaya
Bedestan sattılar

Sattılar bedestanda
Serverir gülistanda
Muhammedin Hâtemi
Bergüzar bir aslanda

Aslanda bergüzarım
Pir hayalin gözlerim
Hep hasterler kavuştu
Ben hâlâ intizârım

İntizârın çekerim
Lebleri bal şekerim
Aşkın ile daima
Göz yaşları dökerim

Dökerim gözyaşını
Gör Mevlânın işini
Kepşi kurban eyledim
Yedi oğlak başını

Figan eyler melekler
Kabul olur dilekler
Yezid bir dert eyledi
O dert beni helâkler

Yezid bir derd eyledi
Melekler virdeyledi
Pirim bir şehir yaptı
Kapusun dört eyledi

Dörd eylemi kapusun
Lâlü gevşer yapısın
Yezidler şehit etti
İmamların hepisin

Hasana ağu verdiler
Hüseyn nice kıydılar
Zeynel ile Bâkırı
Bin zindana koydular

Zindan da bir ezadır
Câfer kulun gözedir
Câferin de bir oğlu
Musa Kâzım Rızadır

Takî Nakî ağlarım
Göz yaşımı çağlarım
On ikidir katarım
Türlü metâ tutarım

Yüküm lâl ü gevherdir
Müşteriye satarım
Satarım müşteriye
Kervan kalsın geriye

Huriye eşeyledi
Hatırın hoşeyledi
Kanat verdi kuluna
Havada kuşeyledi

Kuşeyledi havada
Gezer dağda ovada
Elkaldırmış Hakkına
Saf saf durmuş duada

El kaldırmış Hakkına
İsmi âzam okuna
İsmi azem duası
Tatlı cana dokuna

Dokunur tatlı cana
Ağlarım yana yana
İmamların duası
Kaldı ulu divana

Ulu divan kuruldu
Cümle mahlûk dirildi
Yezid yürüyüş etti
Anda Muhtar vuruldu

Pir dediler Aliye
Hacı Bektaş Veliye
Hacı Bektaş tacını
Verdi Kızıl Deliye

Kızıl deli tacımız
Şah Ahmet miracımız
Karaca Ahmet gözcümüz
Yalıncak duacımız

Kul Himmet Üstadımız
Bunda yoktur yadımız
Şahımerdan aşkına
Hak vere muradımız

GÜL BİTTİĞİ YERİ BİLİRİM DERSİN

Gül bittiği yeri bilirim dersin
Bilir misin benlik şeytana düştü
Cevahir madinin bulurum dersin
Cevahir bulanlar ummana düştü

Ben Aliyi gördüm mahbup çağında
Selmanın çiğninde yolun sağında
Cennetten içeri firdevs bağında
Bülbül figan eyler gülşana düştü

Selmanın çiğninde bir oğlan geldi
Destur Şahım dedi elini aldı
Muhammed terini gül ile sildi
O zaman kokusu insana düştü

Muhammedi gören canlar ağladı
Sel sel oldu çeşmim yaşı çağladı
Cebrail habibin belin bağladı
Kırkların ceminde erkâna düştü

Kırklar geldi her çiçekten derdiler
Koklayuben yüzlerine sürdüler
Her destesin bir güzele verdiler
Gül Muhammed nerkis Selmana düştü

Cennetin kapusun Kırklar açtılar
Tohumun yeryüzüne saçtılar
Bir üzümü engûr edüp içtiler
Size mescit bize meyhane düştü

Kul Himmet Üstadım dilek diledi
Seyyah olup şu âlemi eledi
Arafat dağında bir koç meledi
İsmail önünce kurbana düştü

BİR DOST BULAMADIM GÜN AKŞAM OLDU

Seyyah oldum şu âlemi gezerim
Bir dost bulamadım gün akşam oldu
Kendi efkârımca okur yazarım
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

İki elim gitmez oldu yüzümden
Ah ettikçe yaşlar gelir gözümden
Kusurumu gördüm kendi özümden
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Bozuk şu dünyanın temeli bozuk
Tükendi daneler kalmadı azık
Yazıktur şu geçen ömre yazık
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

Kul Himmet Üstadım ummana dalam
Gidenler gelmedi bir haber alam
Abdal oldum şal giyindim bir zaman
Bir dost bulamadım gün akşam oldu

DERVİŞLERİ GÜL GÖRÜNDÜ GÖZÜME

Hacı Bektaş tekkesine gireli
Dervişleri gül göründü gözüme
Zâhir bâtın himmetine ereli
Dervişleri gül göründü gözüme

Hacı Bektaş vatan tutmuş Urumdan
Bu nasıl sevdadır gitmez serimden
Hayır gülban kaldım güzel pirimden
Dervişleri gül göründü gözüme

Dervişleri mengüşesin takınır
Korkarım ki rakibinden sakınır
Anda Bismillâh âyeti okunur
Dervişleri gül göründü gözüme

Âşıkların badesini dolduran
Düşmüşlerin elin alıp kaldıran
Darı çec üstünde namaz kıldıran
Dervişleri gül göründü gözüme

Üstadım Kul Himmet hem Kulhüvallah
Hüsnüne âşıkım Âmentübillâh
Yüzüm basa geldim derviş Feyzullah
Dervişleri gül göründü gözüme

MİHMAN KARDAŞ SAFA GELDİN MERHABA

Yine mihman gördüm gönlüm şadoldu
Mihman karındaş safa geldin merhaba
Kalktı gam kasavet bahar yaz oldu
Mihman kardaş safa geldin merhaba

Dileyin mevladan misafir gele
Yavan yaşık demen yüzünüz güle
Büyük küçük onu hep Hızır bile
Mihman kardaş safa geldin merhaba

Hak zulm ettiği yere mihman göndermez
Çağırır çabalar ektiği bilmez
Bu yola gidenler menzile yetmez
Mihman kardaş safa geldin merhaba

Mihman dedikleri gayet uludur
Mihman ev sahibinin gonca gülüdür
Mihmanımız Hak Muhammed Ali'dir
Mihman kardaş safa geldin merhaba

Kul Himmet Üstadım tuttuğun gele
Mihman nasibini getirir bile
Misafir Ali'dir öz nefsin dile
Mihman kardaş safa geldin merhaba

MAHRUM KALMAZ ALİ DİYE ÇAĞIRAN

Müminler bu yola türap olursa
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran
Darda bun'da zulumatta kalırsa
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran

Akılbâlik yaşı tende ise de
Hakkın hayalleri canda ise de
İki elleri kızıl kanda ise de
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran

Kırk yaşında pişkin söyler sözünü
Ellisinde türap etse özünü
Altmışında Hakka dikse gözünü
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran

İhlas tâlip meylin şaha verirse
Yeşmişinde bâlâsına durursa
Sekseninde Hak aşkına varırsa
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran

Kul Himmet Üstadım diye hânını
Doksanında değiştirse donunu
Yüz yaşında Hakka verse tenini
Mahrum kalmaz Ali diye çağıran

KUL HÜSEYİN (HÜSEYNÎ)

XVII. yüzılın önde gelen Alevi ozanlarından biri de Hüseynî'dir.

Kul Himmet'le aynı dönemde yaşamış, birlikte Pir Sultan Ab dal'ın yolundan yürümüşlerdir.

Hüseynî ile Kul Himmet karşılıklı deyişler söylemişlerdir:

Kul Hüseyinim eydur evveli yandın
Hakka ikrar verdim kandın inandın
Kul Himmet kendini arif mi sandın
De bana nerdedir dünyanın ucu

*

Kul Himmetim aydur yeter bu sözüm
Söyletme Hüseyinim açıktır özüm
Bir sağıma baktım bir sol omuzum
Kamile yakındır dünyanın ucu

Latifi Tezkeresinde Hüseynî'den sözederek onun "Rumeli'den abdallar meşrebinde ve dedeler mezhebinden" olduğunu yazar. Aruzla ve yabancı sözlerle söyleyen Latifi'nin Hüseynî ile Hüseynî aynı ozan olamaz.

Öte yandan Hüseynî ile Kul Hüseyn'in aynı kişi olduğu ve Sivas/Tokat dolaylarında yaşadığı araştırmacılarca genel kabul görmektedir.

MEDET

Abdal Mûsa Sultan gazaba geldi
Fetheden Urumu yaradan medet
Cihan harap oldu insan az kaldı
Gene ferman senin el'aman medet

Biz de sever idik Alinin soyun
Bizler de anarız Hasan Hüseyin
Zindanda vermişsin Zeynel'in payın
Bakır'ı zindanda vareden medet

Yetiş İmam Câfer al elden bizi
Her dem azumendiz isteriz sizi
Zülfikar attı yuttu denizi
Necef deryasını kurudan medet

Mürşidin Kâzım Rıza'ya varalım
Derdimize derman anda görelim
Nakî Takî Askerî'ye erelim
Mehdi'yu mağarada sırreden medet

Hüseyn Gazi Sultan bellisin cansın
Ricam kabul eyle müşkülüm kansın
Hüseynî ovanın gözcüsü sensin
Ayırma koyunu sürüden medet

İmdat sizden ancak Urûm erleri
Gaip erenleri Horasan piri
Mulalâkta tutu babı Hayberi
Cenkte Muhammede careden medet

Balım Sultan gerçek sırrı Alisin
Müminlerin kanadısın kolusun
Pirim Hacı Bektaş Şahı Veisin
Cansız duvarları yürüden medet

Kul Himmet'im der ki gönlü değmeyin
Giderip yükünü alıp yığmayın
Sırlarınız gönlümüzden koymayın
Müminin kalbinde yereden medet

SANA DERİM SANA DİVANE ÂŞIK

Sana derim sana divane âşık
Sen kıble ararsın kıble sendedir
Mevlam cemalini yaratmış nurdan
Din iman ararsın iman sendedir

Vücudunu dört nesneden halk etti
Ervahından ervahına nur kattı
Melekler Âdeme hem secde etti
Sen secde ararsın mihrap sendedir

Beri gel deyince niçin gelmezsin
Okuduğum ilmin aslın bilmezsin
Muhabbet gömleğin bir hoş giymezsin
İmam Cafer ilmi erkân sendedir

Diline ders verdi beline kemer
Muhammed Ali'dir ol şemsülkamer
Şah Hasan Hüseyin şol İmam Zeynel
Bâkır'a kân olan irfan sendedir

Aç gözünü de bak Musa-yı kâzım
İmam-ı Rıza'dan döndürme özün
Mürşit eşiğine sür gel yüzün
Takî Nakî hem Askerî sendedir

Muhibleri haber aldı Mehdi'den
İblis'tir bâtıl ilmine hükmeden
Ne gezersin Şam Şerif'i Mekke'den
Sen Kâbe ararsın Kâbe sendedir

Kul Hüseyn'im gezmez oldu ırağı
Süreğimiz Şeyh Sâfi'nin süreği
Muhammet Ali'dir ilmin direği
Vücuduna hoş bak Mihman sendedir

MÜRŞİD İSEN MÜŞKİLİMİ HALLEYLE

Mürşid isen müşkilimi halleyle
Neden hâsıl oldu gürûh-ı Nâci
Beni yasta gamda bırakma söyle
Evvel tatlı nedir sonucu acı

Hak verir kısmetim benim gıdamı
Kesmezsem dilimden Bârî Hudâ'mı
Yoğurmazdan evvel Cibril Âdem'i
Hem Âdem yoğiken kim idi hacı

Ârif arif ile gönül katmadan
Hak taâla bu dünyayı yapmadan
Selman dahi ol Kırklara yetmeden
Ya kim idi Kırklardaki duacı

İnsan fehmeyleyip kendin bilmeden
Havva Ana gelip hâmil olmadan
Arıtıp da kalbevini silmeden
Kim idi göklerde dar çeken bacı

Ezelden beri sırhullah sır idi
Mü'minlerin kalbi dolu nur idi
Ne körüğü ne çekici var idi
Neden hâsıl oldu Ali kılıcı

Özün tasdik edip tevekküle gel
Şu dünya fânidir evvel ü ezel
Yüz yiğirmi dörtbin nebiden evvel
Kim giydi başına ol nurdan tacı

Kul Hüseyn'im aydur evveli yandı
Hakka ikrar verdim kandım inandı
Kul Himmet kendini arif mi sandı
De bana nerdedir dünyanın ucu

GEL DİNİM İMANIM HASAN HÜSEYİN

Mekke Medine'dir senin durağın
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin
Yezitler elinde telef oldu canın
Gel dinin imanım Hasan Hüseyin

Mansur enelhak der Bağdat şehrinde
O şehit Kerbelâ çölünde
Süngüsü elinde tirkeş belinde
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Çaldılar süngüsü elinden düştü
Yezit'ler yürüdü başına üştü
Yâ Muhammet dedi gözünü açtı
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Battal cenk eyledi vardı su aldı
Bir fırka hasım olup kıbasın deldi
Döğüşe döğüşe hem şehit oldu
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Şişede tiryakı kana döndürdü
Dünyadan ahrete susuz gönderdi
Evlâtların develere bindirdi
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Senin müritlerin dere bekledi
Yetmiş iki mürsel sözün hakladı
Kırk gün meyyitini aslan bekledi
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Abdalların semâ döner Hak ilen
Müminlerin yol sürüyor fark ilen
Dervişlerin seyyah eder terk ilen
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

Kul Hüseyin bunu andı pirinden
Gün görünmez tütününden zârından
Sevincin çok Acem ile Urum'dan
Gel dinim imanım Hasan Hüseyin

ARİFLER ARİFİ PİR SAFA GELDİN

Çoktan beri gözlüyorum yolların
Arifler arifi pir safa geldin
Söyledikçe şekerlenir sözlerin
Arifleri arifi pir safa geldin

Şeker dudakların inci dişlerin
Mâhitap yüzlerin aydır kaşların
Aşıkın deli ediyor bir bakışların
Arifler arifi pir safa geldin

Rûzi mahşerde de şefaatkânım
Yoluna fedadır cism ile canım
Merhaba, hoş geldin aziz mihmanım
Arifler arifi pir safa geldin

Horasan illisîn Urum kutbusun
Pirim Hünkar Hacı Bektaş Velisin
Muhammed torunu Ali oğlusun
Arifler arifi pir safa geldin

Hüseyin'im kapıda günühkar kulun
Pirdevs-i alada öter bülbülün
Muhipler üstüne doğarır günün
Arifler arifi pir safa geldin

DEVREDİP GEZERKEN DÂR-I FENÂYI

Devredip gezerken dâr- fenâyı
Bağdat diyarına vardın mı turnam
Medine şehrinde Fatma Ana'yı
Makamı andadır gördün mü turnam

Biz de bel dedik nice uluya
İman aldık ikrar verdik veliye
Necef deryasında İmam Ali'ye
Bu deryaya yüzler sürdün mü turnam

Medâyin şehrinde Selman'a varıp
Bağdat'ta Kâzım'ın kabrini görüp
Baş eğip hemen eşiğin yüz sürüp
İkrara bend olup durdun mu turnam

Her şehit de Kerbelâ'da çürümez
Hak'tan izin yoktur kalkıp yürümez
İmam Hüseyin'in kanı kurumaz
Şehitler serdarın gördün mü turnam

Hazret-i Eyyub'un nikabın kaldır
Tende iki kurt var neye mâildir
Biri ipek sarar biri balımdır
Bunların sırrına erdin mi turnam

Behlül evcik yapar idi zindanda
Makamını gördü uçmak evinde
Tılsımı da erenlerin ceminde
Kırkların dârına durdun mu turnam

Veysel Karan gezer idi Yemen'de
Serin verdi Oniki İmam yolunda
İmam Mehdi hangi vakt u zamanda
Nasıl zuhur eder sordun mu turnam

Kul Hüseyin derki Hakk'a varalım
Varıp dergâhına yüzler sürelim
Can baş feda edip Şah'ı görelim
Sen de sultanı gördün mü turnam

BEN DE ŞU DÜNYADA ÜÇ GÜZEL SEVDİM

Ben de şu dünyada üç güzel sevdim
Birisi kalbimde durana benzer
Birisi Ali'dir biri Muhammet
Dört kitap içimde Kur'an'a benzer

Yaz gelince sular köpükler saçar
Lâleli sünbüllü reyhanlar açar
Avcı elden kurtulmuş ceylân kaçar
Pirim şu illerde ceylâna benzer

Müminin gönlünden gitmiyor sızı
Cennette huriye benziyor özü
İki dinli hercayinin bed sözü
Mart ayında esen borana benzer

Müminler kıblesi kıble Nâci'dir
Eşiğine varan dâim hacıdır
Bek basma sapana boynun acıtır
Durdurup zelveyi kırana benzer

Hey der *Hüseyin*'im geldik haneye
Atamın belinden geldim ane'ye
Mevlâ'm destur verdi geldim dünyaya
Dünya bir yıkılmış virana benzer

GÜNAH ETTİM ŞAHIM

Günah ettim Şahım dârına durdum
Allah bir Muhammed Ali aşkına
Kırklar eşiğine yüzümü sürdüm
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Hasan Rızaya ben ricaya vardım
İmam Hüseyini şefiim buldum
Şahım Zeynel'aba eyledi yardım
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Bâkır'ın yüzü nuruna
İmamı Ca'ferin vardım dârına
Kalmış günahımın küllü varına
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Musayı Kâzımdan görünen nurlar
Aliyyulrızaya naklolan sırlar
Kalman günahıma erenler pîrler
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Takînin yolu aşkına
Aliyyül nakinin hali aşkına
Bağışla cürmünü veli aşkına
Allah bir Muhammed Ali akına

Hasanül' askerî nuru hakkıçün
Muhammed Mehdinin sırrı hakkıçün
Erenler semaı, devri hakkıçün
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Mürşidi bilelim yâra varalım
Kul Hüseyin ile dâra duralım
Şerleri def'eden hayra varalım
Allah bir Muhammed Ali aşkına

VAR GİT YEZİT VAR GİT BULAŞMA BİZE

Var git Yezit var git bulaşma bize
Ahrette haliniz bilmem nicolur
Bizden her gün teberrâ oluyor size
Ahrette haliniz bilmem nicolur

Hak Muhammed Ali gelip durunca
Hasan Hüseyin'den sual sorunca
İmam Zeynel urbaları bulunca
O zaman haliniz bilmem nicolur

İmam Bâkır, İmam Cafer gelince
Musayı Kâzım da ağı tutunca
İmam Rıza arkanızdan yetince
O zaman haliniz bilmem nicolur

Muhammet Takî ile Şah Ali Nakî
Firdevs bahçesidir göğsünün bağı
Yakındır zamanı Asker'in çağı
O zaman haliniz bilmem nicolur

Hak emir eyleyip türap bitince
Olanca varını yere atınca
Mehdi gelip yakanızdan tutunca
O zaman haliniz bilmem nicolur

Hüseyin'im bu iş böyle olunca
Oniki İmamlar sual sorunca
Eyisi ulu mevlâ bilince
Ozaman haliniz bilmem nicolur

GEL EY HOCA BİZE İLMİNİ SATMA

Gel ey hoca bizi ilmini satma
Hak mihman olduğu yeri bildin mi
El ayıbını görüp günaha batma
Felek dolabında zarı bildin mi

Evvel kapu şeriattır girerler
Tarikatte gonca güller dererler
Canlar menziline anda ererler
Acep menziline erebildin mi

Şeriat dildedir tarikat canda
Gönül dost evine mihmandır anda
Bunca velilerin mekanı anda
Hakıykat ilinde seyri bildin mi

Kul Hüseyi'm kemter nedir çaresi
Ne kadardır arşın kürsün arası
Uyumuşken yüreğimin yarası
Ey hoca sızlattın sorabildin mi

NE SEN BENİ UNUT NE DE BEN SENİ

Ey şahin bakışlım bülbül avazlım
Bir eli kadehlim bir eli sazlım
İşte ben gidiyom kal ahu gözlüm
Ne sen beni unut ne de ben seni

Yolda harami çok engel arada
Unutma sevdiğim demde sırada
Kalıp gider amma gönül burada
Ne sen beni unut ne de ben seni

Ta ezeli ezel seven sevende
Şu iki cihanda kevn ü mekanda
Nizam başlarında ulu divânda
Ne sen beni unut ne de ben seni

Çekilsin gülbenkler sürülsün devran
Görülsün kayıtlar açılsın meydan
Yönümüzü açsın ulu yaradan
Ne sen beni unut ne de ben seni

Hüseyin'im eydür gül benzim soluk
Serimizde yazılmıştır ayrılık
Vallahi sevdiğim gönüller birlik
Ne sen beni unut ne de ben seni

ŞUNDA BİR DİLBERİN SALLANIŞINDA

Şunda bir dilberin sallanışında
Serviye benzettim dallar içinde
Derya kenarında ırmak yüzünde
Turnaya benzettim göller içinde

Hakk'a doğru giden yolu basmazlar
Söyletirler şirin dili kesmezler
Güzel sevdi diye çekip asmazlar
Bir zaman söylenir diller içinde

Benim yârim gelişinden bellidir
Ak elleri deste-deste güllüdür
Yârinden ayrılan nerden bellidir
Melûl mahzun gezer iller içinde

Alma deli gönül alma eline
Ciğerciğim aşk oduyla deline
Yârim al yeşiller giyip salına
Ko beni yatayım çullar içinde

Hüseyni'yem eydür işim zar m'ola
Aşk kemendi boyunumuzda dar m'ola
Benim yarim gibi güzel var m'ola
Hakk'ın yarattığı kullar içinde

SALINIBAN DOST İLİNE GİDERKEN

Salınıban dost iline giderken
Ne acâyip yolu vardır yaylanın
Servi boylum gonca gülün dererken
Açılır bülbülü gülü yaylanın

Yayla senin gibi yayla var m'ola
Seni arayanlar nerede bulur
Pâre–pâre olmuş karların erir
Akar buz bulanık seli yaylanın

Nerkisin menefşen karışık biter
Dalı dal dal vermiş ireyhan tüter
Meşhur kokuların âleme yeter
Gülü burcu-burcu kokar yaylanın

Her sabah her sabah hava nemlidir
Yaz gelince âşıkların canlanır
Şen yaylanın canı gelir dinlenir
Eser ılgıt ılgıt yeli yaylanın

Hüseyi'yem pervâz urup uçunca
Gözlerinden hasret kan yaş dökünce
Koyunlar meleşir evler göçünce
Issız kalır n'olur hâli yaylanın

EY BENİM EFENDİM ÂDİL HÜNKARIM

Ey benim efendim âdil hünkârım
Derman eyle bu dert bizi almadan
Gece gündüz âh- figandır kârım
Aşk ateşi şu sinemi delmeden

Bu dert bizim ile bile gelmiştir
Ben bilirim bana benden olmuştur
Kömür gözlüm bilmem sana n'olmuştur
Ağlayıp gezersin dahi gülmeden

Bayram gelir kanlı kinli barışır
Herkes yâr yârini bulur görüşür
Hasretlik çeken de yanar, alışır
Ölüm yeğ değil mi böyle ölmeden

İntizarım ala gözlü dostuma
Acap irakibin bize kastı ne
Kabir kuyusunda ulaş üstüme
Üstüm toprak olup yer karalmadan

Gam değildir efendimi bulursam
Bulamayıp yollarında kalırsam
Mevtim yetip bu dünyadan olursam
Kaldırman *Hüseyn*'i yâri gelmeden

AMAN MÜRVET DERGÂHINA

Gönül verdim seni sevdim
Aman mürvet dergâhına
Bugün Hakk'ı sende buldum
Aman mürvet dergâhına

Dergâhına giden yollar
Seni tesbih eden diller
Hak sevdiği gonca güller
Aman mürvet dergâhına

Dergâhından kesmem elim
Kıblemden çevirmem yönüm
Çağırırım Muhammmed Ali'm
Aman mürvet dergâhına

Kul Hüseyn'im zatım ilen
Buldum muhabbetim ilen
Gelmdim muhabbetim ilen
Aman mürvet dergâhına

ARAP ATLI KOÇ YİĞİTLER

Arap atlı koç yiğitler
Uygun meydana çevrilir
Silâhşor mârifetliler
Dest-i uryana çevrilir

Benim yârim kederlendi
Leb-i şirin şekerlendi
Kaş kirpiği siperlendi
Dilim derdâne çevrilir

Benim efendim gelince
Boyu usul beli ince
Al yanakta gülü gonca
Gülü hârvana çevrilir

Uyma nâşinin sözüne
Riyâ getirme özüne
Halka halka mah yüzüne
Zülüf gerdana çevrilir

Hüseyn'im duyarlarsa
Eğinim, şalım soyarlarsa
Bir yâr için kıyarlarsa
Canım kurbana çevrilir

NAZLI YÂR BİR DERDE GİRİFTAR OLMUŞ

Nazlı yâr bir derde giriftar olmuş
Hayali gönlüme gelip gidiyor
Dedim kaşı karam yâr sana n'oldu
Gün günü gül benzin solup gidiyor

Yar senin derdine ortak olayım
Demir çarık geyip derman bulayım
Eğer öl dersen dünden öleyim
Nice koç yiğitler ölüp gidiyor

Kalbimin aynası ol kaşı kara
Bulumadım senin derdine çare
Dedim dilber sarılalım bir kere
Hasretlik kıyamete kalıp gidiyor

Güzel olanların kalbi pâk olur
İkrar verip ikrarında bek olur
Yârdan ayrılanın bağrı yok olur
Gözlerim kan ile dolup gidiyor

Hüseyin'im eydür uğradım dosta
Sen sağ ol sevdiğim ben olam hasta
Geymişsin karayı kalmışsın yasta
Eller yiyip içip gülüp gidiyor

SORGU VAR HESAP VAR

Zamane insanında fitne türedi
Söylemez gerçeği yalan düzen var
Edep kalktı hayâ kalktı ne kaldı
Evlâdından uşağından bezen var

Cümle mahlûk hırsa nefse tapmışlar
Yabancı tarlaya tohum serpmişler
Cehennemi kimin için yapmışlar
Tarikın bilmeyip yoldan azan var

Bir gün olur ırast gelin acele
Komşu iyi demezse halin nice ola
Oku bir kez defterini hecele
İnkâr etme defterlerini yazan var

Hakk'a kul olabilen fakirler
Komşu gammazına lânet okurlar
Sürerler tamuya oda yakarlar
Eğer insan isen amel kazan var

Hüseyin'im der ki kâmil olasın
terk edip bed-huyun kemal bulasın
Kabir azabından emin olasın
Sorgu var hesap var haşir mizan var

ABDAL MUSA

Gözüme göründü dostun bağları
Himmeti erişti Abdal Musa'nın
Üzülsün çürüğü kalsın sağları
Himmeti erişti Abdal Musa'nın

Hindistan ilinden duyuldu sesi
Mümin kullarına düştü hevesi
Yedi baştan içeridir türbesi
Nur doğdu üstüne Abdal Musa'nın

Başındadır nurdan elifi tacı
Eşiğin bekleyen neylesin hacı
Mağripten meşrike oynar kılıcı
Zahire batına Abdal Musa'nın

Dedem beni muhabbetin çosturur
Çoşturur da yüce dağlar aşırır
Aşırır da Kaygusuz'a düşürür
Himmeti erişti Abdal Musa'nın

Şükür *Kul Hüseyn*'im murada erdi
Kaygusuz Sultan'ın evine geldi
Kırklar eşiğine yüzünü sürdü
Mest etti kokusu Abdal Musa'nın

CANDA DAMARIM ALİ'DİR

Muhammed'in bahçesinde
Serv-ü çınarım Ali'dir
Tâ ezelden vücudumda
Canda damarım Ali'dir

İndim de şimal ilinden
İmam Hasan'ın dilinden
Şah Hüseyin'in yolundan
Belde kemerim Ali'dir

Zeynel'i zindana tıkan
Şah Bakır'a kiriş takan
Gül olup da irfan kokan
İmam Cafer'im Ali'dir

Ah yezit kalmaya size
Kazım'a ettiniz eza
Horasan'da Musa Rıza
Sırda nihanım Ali'dir

Takidir gözümüz açan
Naki'dir müşküller seçen
Askeri'dir meyin içen
Saki pınarım Ali'dir

Bu işler böyle olacak
Alem nur ile dolacak
Mehdi dedem var, gelecek
Kan-u mekanım Ali'dir

Kul Hüseyn'im hakka yalvar
Sevdiceğim Ali server
Nur olmuş alemde parlar
Şems-ü kamerim Ali'dir

BİR GÜN

Ala gözlü şahım
Gelir mihman olur bir gün
Haklıyı haksızı seçer
Herkes suçun bilir birgün

Kim çeker imam sancağın
Gerçek bilir ne olacağın
Mat eder Urum sancağın
Şah Urum'u alır bir gün

Mehdi çıkınca minbere
İsa gökten iner yere
Mümin olan durur dara
Hakka secde kılar bir gün

Gör münkirin işini
Seyrek gözünün yaşını
Yer tutar anın başını
Yüz üstüne kalır bir gün

Mehdi'nin bir oğlu olur
İsmine Kasım çağrılır
İsrafil Sûr'u üfürür
Hep vademiz yeter bir gün

Yoku adımı atamaz
Ağzından lokma yudamaz
Herkes dediğin edemez
Hep sınılır kalır bir gün

Yecüc Mecüc asker çeker
Dâbbetülarz yerden çıkar
Ağ üstünden kara kalkar
Halk imansız kalır birgün

Gör ne yazılmıştır serde
Nazar kılmış iki nurda
Şenlik bulunmaz her yerde
Kırk yıl ıssız kalır bir gün

Aleme bir yıldız doğar
Şulesi cümleye çavar
Gece gündüz yağmur yağar
Alem su kesilir bir gün

İsrafil Sîr'u üfürür
Canlara derman verilir
İnsan hep kalkar derilir
Hak divanına gelir bir gün

Kara yel eser cihana
Dağ taş tutulur Tufan'la
Mağripten ulu divana
Maşrık düzülür bir gün

Hak çıkar kürsü üstüne
Gel deyü çağırır dostuna
Yedi tamunun üstüne
Sırat, mizan kurulur bir gün

Kaynar katran kazanı
Atarlar yoldan azanı
Mikail tutar mizanı
Günahlar tartılır bir gün

Kızdırır cehennem damın
Yakarlar münkirin canın
Akrebe sokturur tenin
Azaplar verilir bir gün

Kızgın sacı da kızdırır
Münkiri yola döndürür
Oddan kamçı çaldırır
Günahlar sorulur bir gün

Kul Hüseyin'im güzel şahım
Dağdan taştan çok günahım
Şahdır elim ayağım
Hak cevabım verir bir gün

DEDEMOĞLU

XVII. yüzyıl ozanlarındandır. Yaşamına ilişkin net bilgiler yoktur. Cahit Öztelli, Dedemoğlu'nun Teslim Abdal'la birlikte Alioğlu'nun müridi olduğunu, Osmanlı'ya karşı birtakım eylemlilikler içerisinde yer aldığını yazmıştır.

Deyişlerinden Begdili Türkmenlerinden olduğu ve obanın Rakka'ya zorunlu iskanını yaşadığı anlaşılmaktadır. (1690)

Dedemoğlu Bedreddinci bir ozandır. Şeyh Bedreddin'e bağlılığını işlediği bir deyişi bulunmaktadır.

GÜZELSİN SEREZ'İN ŞAHI GÜZELSİN

Erenlerin, evliyanın yoluna
Derviş oldum, erdim kudret sırrına
Hüseyin'den aldılar senin yerine

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

Cisminden alınan yerin nuru var
Gelen dervişlerde kudret sırrı var
On iki imam gerçek erin aslı var

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

Şahlar içinde Serez'in şahısın
İsmin Şah Bedreddin ilim varısın
Müminler kâbesi dostun nurusun

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

Şahlarımız var imamlar ağası
Müşkilin ehli mollanın illlazı
Şefaatçımızdır velâyet şahı

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

Çağrışa çağrışa aştık balkanı
Altıncıda gördük Serez halkını
Yedincide yüzler sürdük sultanı

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

İndim seyreyledim dostum durağı
Sekiz melek tutar arşın direği
Pirimin hesapsız yanar çerağı

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

Dedemoğlu uyanır çerağ yakar
Kara nine eşiğine yüz sürer
Derviş Cemal Babam murada erer

Güzelsin Serez'in şahı güzelsin
Güzelsin pirimin nuru güzelsin

ÇIKTIK HORASAN'DAN EYLEDİK SÖKÜN

Çıktık Horasan'dan eyledik sökün
Düşürdüler bizi tozlu yollara
Omuzda parlıyor kargı cıdalar
Aşırdılar bizi karlı dağlara

Bölük bölük oldu yüklendi göçler
Atlandı ihtiyarlar yayandır gençler
Başımıza geldi gördüğü düşler
Düşürdüler bizi gurbet ellere

Gâhi konduk gâhi göçtük yollarda
Bilip bilmediğim gurbet ellerde
Alem dağlarından şu daz çöllerde
Şimden sonra destan olsun dillere

Orada yükledik geldik Culub'a
Seksen dört bin erdir gelmez hesaba
Deve koyun çoktur insan kalaba
Susuz hayvan inileşir göllere

Dedemoğlu der ki aşkın bağından
Aşırdılar bizi Yozgat dağından
Anadolu Sivas şehri sağından
Bizden sonra bir nam kalsın illere

GÖZLERİM YOLLARIN GEL EFENDİM GEL

Hasretin ciğerim biryan eyledi
Gözlerim gel efendim gel
Kalktı gönül kuşu cevlân eyledi
Gözlerim yolların gel efendim gel

Evvel sen âhır sen geçmezem senden
Bunca muhabbetin çıkar mı candan
Kalktı göç eyledi ken ü mekândan
Gözlerim yolların gel efendim gel

Urum sûfileri bildiğin şaştı
Rakipler çok oldu pek hadden aştı
Şimdi gayret Şah-ı Merdanâ düştü
Gözlerim yolların gel efendim gel

Horasandan kalktı Hind'i yararak
Kafirleri top top etti kırarak
Cümlesine usûl nizam vererek
Gözlerim yolların gel efendim gel

Dedemoğlu Allah Allah diyelim
Gel nefsaniyeti elden koyalım
Emir buyruk Hakkın bize nidelim
Gözlerim yolların gel efendim gel

GEL DERDİME DERMAN EYLE

Medet hey Allahım medet
Gel derdime derman eyle
Eriş yâ Muhammed Ali
Gel derdime derman eyle

Hasan Hüseyin aşkına
Yardım edesin düşküne
Zeynel'âbidin aşkına
Gel derdime derman eyle

İmam Bakırın katına
İmam Câfer'in zatına
Mûsa Kâzım hürmetine
Gel derdime derman eyle

Hem Taki'nin hem Naki'nin
Kemteriyim Askeri'nin
Yargılamak senin sanın
Gel derdime derman eyle

Var Haktan dileğin dile
Mehdi sahipzaman gele
Dedemoğlu secde kıla
Gel derdime derman eyle

AKÇA KUĞUM SEN Mİ GELDİN GÖLLERE

Akça kuğum sen mi geldin göllere
Arife kendini bildirmeyi gör
Avcının dilinde göllerin namı
Sak ol tellerin yoldurmaya gör

Sinemin başını yaralı gördüm
Bir dost yaraladı bir de sen vurdun
Eşinden mi ayrıldın nedir derdin
Derdini dertleye bildirmeyi gör

Derdin var ise de bilene bildir
Güle hâr düşende bir müşkil haldir
Kızılırmak dosta bir doğru yoldur
Karış ummanlara gel durmayı gör

İptida Muhammed Dede'yi boyla
İn Koyun Baba'yı ziyaret eyle
Bildir ahvalini sırrını söyle
Gerçeğin nefsini öldürmeyi gör

Dedemoğlu böyle imiş yazılar
Sinede yarası olan sızılar
Âşık olan mâşukunu arzular
Terk edip adeti kaldırmayı gör

NEYLEDİM DÜNYA

Anadan atadan şöyle doğanlar
Halk edip insanı neyledin dünya
Kırk arşın kameti ince miyanı
Ali gibi aslanı neyledin dünya

Fatma Ana'mız da Ali'nin yârı
Beline bağlamış hûb Zülfikar'ı
Ebâ Müslim gibi er olan eri
Fazl-ı gülistanı neyledin dünya

Kurdu kuşu nutku ile durdaran
Zaliha'yı genceldip Yusuf'a veren
Tahtı da rüzgârla beraber duran
Sultan Süleyman'ı neyledin dünya

Çıkıp şu âleme kendin bildiren
Lût kavmidir birbirin öldüren
Omuz verip Kaf dağını kaldıran
Hamza Pehlivan'ı neyledin dünya

Dedemoğlu kaynar aşkın tavası
Ateşi yok sır hikmettir havası
Yaralar ilâcı dertler davası
Şu Hekim Lokman'ı neyledin dünya

KOÇU BABA

Bir selamın geldi seher yelinden
Lütfeyle halimden bil Koçu Baba
Kime imdada gidem kim elinden
Akar çeşmim yaşın sil Koçu Baba

Gerçek ersin şek getirmem özüme
Artık eksik kalmayındı sözüme
Küskün müsün niçin bakman yüzüme
Yönün beri dön de gül Koçu Baba

Mecnunum başıma kuşlar tünedi
Ah ettikçe didelerim kanadı
Çok er geldi kılıcını denedi
Hamle sana düştü çal Koçu Baba

Bir derde giriftar oldum çekerim
Gözlerimden kanlı yaşlar dökerim
Medet mürvet der de yola bakarım
Yetiş imdadıma gel Koçu Baba

Dedemoğlu bu dünyaya gelenler
Ahmak imiş dünya için yelenler
Dünya benim diye dâva kılanlar
Sabr ile selamet kıl Koçu Baba

AMAN MÜRVET PİRİM ALİ GEL YETİŞ

Er ere bunalmayınca çağırmaz
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş
Sen melhem etmezsen yaram onulmaz
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

Oniki imam katarıdır bu katar
Dostun hâkipâyi gözümde tüter
Muradın cevr ise bu bize yeter
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

Muhammed Ali'dir erkanım yolum
Hasan Hüseyin'dir bahçemde gülüm
Zeynelabidin'den ol arzuhalim
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

Bâkır'dan bakalım Câfer soyuna
Yüzümü süreyim hâkipâyine
Musa Kâzım Rıza yüzü suyuna
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

Taki, Naki Hasan Ali Askeri
Dertteyik bundayık yetiş gel beri
Nica bir ağlattın bu günahkârı
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

Dedemoğlu yardım eyle düşküne
Sen mürşitsin seçilmeyen müşküle
Mehdi-i sahip zaman aşkına
Aman mürvet pirim Ali gel yetiş

GÖKTE MELEK YERDE İNSAN AĞLADI

İmam Hüseyin'e olan zulumat
Gökte melek yerde insan ağladı
Gidi kesti ellerini doğradı
Gökte melek yerde insan ağladı

Elin kesti Allahın zâlimi
O bilmedi ne olacak halini
Ay tutuldu gün düşürdü nurunu
Gökte melek yerde insan ağladı

Kesik başı ortalığa koydular
Ah Hüseyin vah Hüseyin dediler
Siyah saçın al kanlara yudular
Gökte melek yerde insan ağladı

Bir su vermediler ol adil hâna
İçtiler yezitler hem kana kana
Çok figan eyledi hem Fatma Ana
Gökte melek yerde insan ağladı

Dedemoğlu bak yezidin kastına
Askerini çekti gelir üstüne
Böyle zulm mü olur Ali dostuna
Gökte melek yerde insan ağladı

YEŞİL KAMÇILI BOZ ATA

Yeşil kamçılı boz ata
Hızır İlyas binmedi mi
Dört kitabı dört satıra
Hazreti pir yazmadı mı

Gaibdendir anın üçü
Bilmediler nedir suçu
İsmail'e inen koçu
Hazreti Ali yüzmedi mi

Hem okurum hem yazarım
Kimseler bilmez nazarım
Peygamberlerin mezarın
On iki imam kazmadı mı

Gelir dayanırdı denge
Biner gider idi cenge
Ak deveyi ol peşenge
Sultan Üveys dizmedi mi

Dedemoğlu cennet şarı
Mümin olan onda varı
Peydah edip Zülfikârı
Hak Taâla düzmedi mi

VARINCA BİR TEL VER PİRİME TURNAM

Hazreti hünkarı canından seversen
Varınca bir tel ver pirime turnam
Hasan Hüseyin'den imdat umarsan
Varınmca bir tel ver pirime turnam

Zeynelabidin'in gonca gülleri
Bakır klavuzdur sürer yolları
Gül yüzlü yârimin zülfü telleri
Varınca bir tel ver pirime turnam

Cafer-i Sadık'la Musa-yı Kâzım
İmam-ı Rıza'ya bağlıdır özüm
Bir de benim için eyle niyazın
Varınca bir tel ver pirime turnam

Muhammed Takî'dir, Ali-i Nakî
Hasan-ı Askerî zülfünün bağı
Yerin, göğün, arşın, kürsün durağı
Varınca bir tel ver pirime turnam

Dedemoğlu haktan tuttum dameni
Küfür deryasından buldum imanı
Seversen Mehdi-i sahip zamanı
Varınca bir tel ver pirime turnam

ÇARK ÇEVRİLDİ DOLAP DÖNDÜ

Çark çevrildi dolap döndü
Ahır zamana düşüptür
Ay yerinde gün yerinde
Küfran salına düşüptür

Yerindedir gece gündüz
Örgülü terazi yıldız
Bir hanhara gidelim biz
Yollar dumana düşüptür

Yağmur yağar biter otlar
Mevç gelir türlü nimetler
Yâr ile danışır yâdlar
Har gülüstana düşüptür

Bülbülün zârı figanı
Doldurur iki cihanı
Şu dünyanın sonu fâni
Kavli yalana düşüptür

Dedemoğlu der hasretten
Yandı yüreğim gayretten
Umarım ki inayetten
Şah-ı Merdân'a düşüptür

AKIL BAŞTA SANA MİHMAN GÖRÜNDÜ

Gül ü seyran bağlarında gezerken
Gözlerime mâh-ı tâbân göründü
Tahmin ettim âşıkını öldürmüş
Eller yalın kılıç kandan göründü

Karşımda kaşların çattığı zaman
Pervaz vurup zamah tuttuğu zaman
İlkbahar ayları bittiği zaman
Lâlesi sümbülü reyhan göründü

Dil lebin çeşmesinden kanmak ister
Çık salın sevdiğim cemâlin göster
Herkes sevdiğinden mah-ı tâb ister
Hüsnün aşıklara seyran göründü

Dedemoğlu erkân nizamdan aşma
Özünü bilenin yanından şaşma
Varıp bir kötünün suyuna düşme
Akıl başta sana mihman göründü

FAKİR EDNA

XVII. yüzyıl ozanlarındandır. Deyişlerinde Hatayî'den saygı ile söz eder. Yaşamına ilişkin bilgi yoktur.

YANAN BİLİR YANMAYANLAR NE BİLİR

Aşkın deryâsında içip mest olan
Kanan bilir kanmayanlar ne bilir
Biryân olup aşk nârından yanmayan
Yanan bilir yanmayanlar ne bilir

Aşkın bâdesinden içip kanmayan
Var malını Hak yoluna koymayan
Dünyâsını ahretine saymayan
Sayan bilir saymayanlar ne bilir

Aşkın bâdesinden içen mest olur
Allah bir Muhammed Ali dost olur
Pîr elinden bâde içen üst'olur
Kanan bilir kanmayanlar ne bilir

Kim dinledi çerh semânın sesini
Ârifler bilir gevherlerin hasını
On iki imamların libasını
Giyen bilir giymeyenler ne bilir

Her dem vahdetimiz bahar bağ olur
Solmaz güllerimiz dâim sağ olur
Muhabbetin yayığında yağ olur
Yiyen bilir yemeyenler ne bilir

Fakir Ednâ'm duy manânın aslını
İmam Ca'fer buyruğunun dersini
Üstadım Hayatî'nin hub nefesini
Alan bilir almayanlar ne bilir

KIZIL DELİ SULTAN AMAN MÜREVVET

Gönül arzu kıldı yüzün görmeye
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet
İster senden bir klavuz almağa
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

Alaçağı yücesi sana görünür
Gönül düşmüş peşinize sürünür
Her ne günah dersen bende bulunur
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

Dayanmalı ol Sultanın nazına
Yüz sürelim ayağının tozuna
Sevdiğin nikabın almış yüzüne
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

Makamınız imamların makamı
Kerbelâ'da akar şehidler kanı
Hasan Hüseyin Fatma Ana'nın canı
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

İmam Zeynel paralandı bölündü
Muhammed Bâkır'a secde kılındı
Ca'fer-i Sadıkdan yâdigar kaldı
Kızıl deli Sultan aman mürüvvet

Önce senin müşkilini kandıran
Ayağını od'a sokup yandıran
Mûsâ-yi Kâzım'a secde kıldıran
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

O cihâna bu cihâna sır geldin
Taki Naki Askeri'ye gül geldin
Mehdî Resûl ile Zülfikar çaldın
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

Fakir Ednâ'm yakar kendi başını
Yemen'de seyr ettim ter savaşını
Üstadım Hatayi'nin sır kardeşini
Kızıl Deli Sultan aman mürüvvet

KOCA LEŞKER

Deli gönül gussalanup gam yeme
İnşallah dumanım yer koca leşker
Gönül intizardır her dem yoluna
Bize hayırlısın ver koca leşker

Koca leşker sen kırkların birisin
Kırkların birine neşter urursun
Selman Faris'dedir kanın görürsün
Bir damla kan geldi ey koca leşker

Salman geldi şeydallahdan yarsalar
Şeydallahın bir araya koysalar
Bir üzüm dânesi vardır ezseler
Ezel el senindir ey yüce leşker

Engür ezdi ol kırklara içirdi
Kanad verdi pervâneye uçurdu
Üryan biryan etti dâra geçürdü
Anlara bir himmet kıl koca leşker

Koca leşker seher yerde oturur
Fırat suyu bâd-i sabâ getürür
Cümle erenlere gülbang yetürür
Cümlenin murâdın ver koca leşker

Sultan Ağu'çen'e çıkıyor başı
Nice erler vardır yâreni eşi
Seyd İsmail Seyyid Halil sırdaşı
Tâze fidan bitti gül koca leşker

Fakir Ednâ'm eder çağlasam aksam
Fırat suyu gibi yüzüne baksam
Üstâdım Hatâyi'den çıksam
Dilerim murâdım ver koca leşker

SELMAN ALİ İLE HESAB GÖRÜNCE

Selman Ali ile hesab görünce
Elinde bir deste gülüdür Hayder
Zühre yıldızı da kırk bin yıl evvel
Alnında balkır nûrudur Hayber

Ârifle şu cihânı eledi seçti
Yüzünü görenler dünyâdan geçti
On iki âşık da meyinden içti
Kudret bahçesinin gülüdür Hayber

Âşık mıdır dürlü bâde içmeyen
Ârif metâına bahâ biçmeyen
Tâlib midir kıl köprüsün geçmeyen
İsm-i Şah tâlibin yoludur Hayber

Üç isimde âşıklara verdiler
Altı aya hesâbını gördüler
Dört isimde murâdına erdiler
Yedinci kapunun gülüdür Hayber

Yapılmıştır yedi damın kapusu
Açılmıştır sekiz uçmak kapusu
On iki imam on dört ma'sum pak hepsi
Ol cümlesinden uludur Hayber

Fakir Edna'm bu ma'nâlar yazılmaz
Divid olmayınca kalem düzülmez
Maya olmasa mürekkeb ezilmez
Üstâd Hatâyî'nin elidir Hayber

GÜLLERİ YİNE

Çıkıncanız ...... yıllardan
Görünür leşker abdal elleri yine
Esinceniz bâd-i sabâ yelleri
İrganur yârimin telleri yine

Oturmuş tahtına cihânı gözler
Mehtab nikabında görünür yüzler
Çok olur âşıka engelden sözler
Açılır firdevsin gülleri yine

Mâhitabdır kaşların arası
Lâmelif okunur Elhamd süresi
Bin bir âyet ism-i a'zam duâsı
Lebi sükker ezer dilleri yine

Kaşlarında mim duâsı yazılur
İkrârından dönen Hak'tan üzülür
Ol hesablar Hak katında çözülür
Orada sorarlar halleri yine

Gam ile yuğrulmuş vücûdum şehri
Lûtfu kime ise onadır kahrı
Dostun bâdesidir ağusu zehri
Ayrılmaz gönlümün dumanı yine

Fakir Ednâ'm okumuşum ağından
Üstâdım Hatâyi firdevs bağından
Cihânı seyr eder yolun sağından
Solmuş âb-ı zemzem güllleri yine

SABAH ERDEN VARDIM

Sabah erden vardım Seyyid Baba'ya
Yüzüm sürdüm şehirlerin başına
Dolandım tecelli kıldım dergâha
Vardım düştüm sancağının başına

Bir ismi Hayder'dir bir ismi Ali
Sancağı cennette geldi bu Veli
Hak nazar eyledi doldu bir dolu
Canım kurban kadeh sunan eline

Ol Sultan Saçlı'yı yanına aldı
İsteyen kulların murâdın verdi
Kızıl elma'ya dek kâfiri kırdı
Yüz sürerek günbedenin taşına

Leşker-i abdala çıkıyor eli
Kimsenin kalmadı kendiye dili
İmam Hüseyin ile Bektaş-ı Veli
Canım kurban beratına işine

Kara Pirbat Âl-i abâ yârıdır
Koca leşker günahları andır
Sultan Ağu'çen cümlenin piridir
Yüz sürelim eşiğine başna

Sefil Edmnâ'm der ki bâbına varsam
Kızıl sancağına yüzümü sürsem
Ölmeden gözümü açsam da görsem
Gör üstâdım Hatâyî'nin işine

SABR EYLE GÖNÜL SABR EYLE

Her gördüğne meyil katma
Sabr eyle gönül sabr eyle
İrmediğin yere yetme
Sabr eyle gönül sabr eyle

Sakın doğru yoldan şaşma
El atına binip aşma
Kılavuzsuz belden aşma
Sabreyle gönül sabr eyle

Sabırdır farz ile sünnet
Sabırın makamı cennet
Sabırdır Ali Muhammmed
Sabreyle gönül sabr eyel

Her iş makamını bulur
Sabırla koruk helv-olur
Sabır ba-selâmet gelür
Sabr eyle gönül sabr eyle

Lâilâheillâllâhdır adı
Bir ismini sabır kodu
Kırklar bir üzümden kandı
Sabr eyle gönül sabr eyle

Fakir Ednâ'ın bu ne dalga
Sakın sabırın elden koma
Üstâd Hâtâyi'den kalma
Sabreyle gönül sabreyle

GÜNAHKÂRIM GÜNÂHIMI BAĞIŞLA

Allah meded yâ Muhammed yâ Ali
Günahkârım günâhımı bağışla
İmâm-ı Hüseyin Bektaş-ı Veli
Günahkârım günâhımı bağışla

Halil'in nârını çemen eyleyen
Münkirin gönlünü güman eyleyen
Doksan bin kâfiri îmân eyleyen
Günahkârım günâhımı bağışla

Hazret-i Üveys'in nikabın veren
Serdar Muhammed'in yolunda duran
Bin bir kelâm Hazret-i Musa'dan soran
Günahkârım günâhımı bağışla

İmam Hasan'la serin ele alan
İmam Hüseyin'le nur şehîd olan
Zeynel'ine zindanda pâyine gelen
Günahkârım günâhımı bağışla

İmam Bâkır kazanında sır olan
On iki buyruğu Câfer'e salan
On hâtemi birinde tamam kılan
Günahkârım günâhımı bağışla

Musa Kâzım'ın Rizâ'la pazarı
İsm-i a'zam okur kılar gazâyı
Yer yok iken gök yok iken ezeli
Günahkârım günahımı bağışla

Kün deyeb cihânın binâsın kuran
Eyyüb'ü unulmaz derdlere salan
Takî Nakî Askerî'ye yâr olan
Günahkârım günâhımı bağışla

Eyyüb'un kurdunu döküb sağ eden
Haman çöpünü ifrite bağ eden
M'racda ol Muhammed'e car eden
Günahkârım günâhımı bağışla

Bu Fakir Ednâ'ya sevdâyı kılan
Üstâdım Hatâyî dersini alan
Bunda kalanların carına gelen
Günahkârım günâhımı bağışla

İMAM HÜSEYİN DEYU

Yüzünü turâba sürmüş gideyi
Çağlar sular İmam Hüseyin deyu
Gece gündüz arzulanmış gideyi
Ağlaşırlar İmam Hüseyin deyu

Gece gündüz arzulanmış gideyi
Dolap su vermeğe figan ideyi
İmamların ismini vird edeyi
İnler dolap İmam Hüseyin deyu

Hesap eyle baharını yazını
Fark edegör ördeğini kazını
Dinleyin turnanın ter avazını
Çağrışurlar İmam Hüseyin deyu

Katarlanmış birbirini yederler
Çığırışurlar Kerbelâ'ya giderler
İmam İmam deyu nevha edeler
Ağlaşırlar İmam Hüseyin deyu

İmamlar da Kerbela'da yatarlar
İmam Ali Şah Abbas'a yeterler
Kerbela çölünde semah tutarlar
Ağlaşalım İmam Hüseyin deyu

İmamların yasın biz de çekelim
Gözümüzden kanlı yaşlar dökelim
İmamlar yoluna serden geçelim
Ağlaşalım İmam Hüseyin deyu

Fakir Ednâ'm ağlamışım gülemem
Sel sel oldu çeşmim yaşım silemem
Üstâdım Hatâyî kimse bilemem
Ağlaşalım İmam Hüseyin deyu

TESLİM ABDAL

XVII. yüzyıl ozanlarındandır. Çorum, Mecitözü ilçesi'nin kendi adıyla anılan Teslim köyünde mezarı bulunmaktadır. Aynı şekilde Denizli'de de adına bir türbe vardır. İki Teslim Abdal'ın aynı kişi olup olmadığı tesbit edilememiştir.

II. Mahmut döneminde düzenlenen "Bektaşi Tekkelerinin Teftişi" ile ilgili bir defterde Mecitözü Teslim köyünde bir tekkenin bulunduğu yazılıdır.

Teslim Abdal, Dedemoğlu'nun yoldaşı Alioğlu'nun mürididir. Bedreddinci'lerden olma olasılığı yüksektir. Aleviler arasında yaygın bir ünü vardır.

GEL BUNUN MÂNASIN VER İMDİ SOFU

Oturmuş nasara dersin okursun
Gel bunun mânasın ver imdi sofu
Ârif olan her mânadan sezinir
Gel bunun mânasın ver imdi sofu

Anadan doğdular şems ile kamer
Yezid'in başına tığ ile teber
Bir kısrak gördüm ki tayını emer
Gel bunun mânasın ver imdi sofu

Muhammed Ali'dir Rahman'dan yüce
Derilmiş müminler dökülüp saca
Anası kızoğlan oğludur koca
Gel bunun mânasın ver imdi sofu

Su bir ağır yüktür yenliği getir
Erenler cemine bir irfan yetir
Anası oğlunun koynunda yatır
Gel bunun mânasın ver imdi sofu

Erenlerin kıldan ince yolu var
Dört kapının iki yüzü dili var
Bir kuş gördüm ayağında nalı var
Gel bunun mânasın ver imdi sofu

Teslim Abdal üryan gezer donu yok
Sular şar şar akar önü sonu yok
Kanı vardır cesedinde canı yok
Gel bunun mânsın ver imdi sofu

ONİKİ İMAM ALİ ALİ

Dilimde ezberim virdim
Oniki imam Ali Ali
Sefillere eyle yardım
Oniki imam Ali Ali

Sefilin halinden bilen
Gözünün yaşına silen
Çağırdığım yere gelen
Oniki imam Ali Ali

Oniki imam Ali haktır
Ali'nin ihsanı çoktur
Şah Ali'dir Ali şahtır
Oniki İmam Ali Ali

Hasan Hüseyin'in piri
Zeynelabidin'in sırrı
Muhammed Bakır'ın nuru
Oniki imam Ali Ali

Cafer'in sevgisi candan
Kazım Musa Rıza nurdan
Şefaat umarız sizden
Oniki imam Ali Ali

Ey Kazım Musa Rıza
Dergahın etme ceza
Yardım ede cümlemize
Oniki imam Ali Ali

Muhammmed Taki'nin şanı
Akıyor Naki'nin kanı
Pirim mahrum etme beni
Oniki imam Ali Ali

Hasan Askerî Mehdi
Gelmeye var muhabbeti
Yıkılsın Yezid'in tahtı
Oniki İmam Ali Ali

Teslim Abdal durdum dara
Yüz sürelim er'e pir'e
Çağırdığım yerde gele
Oniki İmam Ali Ali

DÜVAZ İMAM SÖYLEYİNCE

Düvaz imam söyleyince
Kulak verip dinlemeli
İki gönül bir olunca
Kılavuzu neylemeli

İki gönül bir oturur
Onlar yol erkan götürür
Kalkmış kulların yetirir
Ona niyaz eylemeli

Geldi niyaz indi haktan
Kulların işleri pinhan
Korkmaz mısın ol Allah'tan
Olmuşunu söylemeli

Olmuşuna söyler isen
Aşk deryasın boylar isen
Bireycilik eyler isen
Kötülüğü neylemeli

Eyilik eyiden çıkar
Kötülük kötüden çıkar
Tesim Abdal delil yakar
Ona niyaz eylemeli

DEVLET SOFRASINA ELİM SUNMAZAM

Aşnamdan ayrıldım yamandır halim
Adettir aşkın hali böyle olur
Yar aklımı aldı çevirdi yolum
Mecnun dedikleri deli böyle olur

Ah ben nidem nidem nidem
Yaralıyam kime gidem
Ya halim kile arzedem

Şu aşkın ateşi bağrımı yaktı
Ah ile feryadım göklere çıktı
Gözlerimden yaş yerine kan aktı
Yaz bahar eyyamı seli böyle olur

Ah ben nidem nidem nidem
Yaralıyam kime gidem
Ya halim kime arzedem

Teslim Abdal ben bu yoldan dönmezem
Pirimi dünyada elden salmazam
Devlet sofrasına elim sunmazam
Saadetlü hünkar kulu böyle olur

Ah ben nidem nidem nidem
Yaralıyam kime gidem
Ya halim kime arzedem

MÜRŞİDE VARMAĞA TALİP OLURSAN

Mürşide varmağa talip olursan
İptida insandan rehber isterler
Verdiğin ikrara doğru gelirsen
Ahd ile peygamdan rehber isterler

Muhammed Ali'nin nurun görmeğe
On iki İmam'ın yolun sormağa
Erenlerin divanında durmağa
On iki erkândan rehber isterler

Mürşidin nazarı müşkülü seçer
Kâmil olan rehber sıratı geçer
Can kuşu kafesten akıbet uçar
Tenden uçan candan rehber isterler

Mürşidin var ise olusun insan
Mürşidin yok ise kalırsan hayvan
Arasat gününde kurulur mizan
Açılan mizandan rehber isterler

Şâh-ı Merdan bir yol kurmuş kuluna
Yola giden rehberinden biline
Gitmek ister isen mümin yoluna
Din ile imandan rehber isterler

Marifet babına girmek dilersen
Hakikat güllerin dermek dilersen
Erenler sırrına ermek istersen
Ahd ile peygamdan rehber isterler

Teslim Abdal söyler bu hikayeti
Nefsini bilmektir gücün gayreti
Yirmi dokuz huruf yedi âyeti
Bilmeyen insandan rehber isterler

BİZE TAŞ ATIP ÜRENLER

Hırıl hırıl hırlasınlar
Bize taş atıp ürenler
Eşek olsun zırlasınlar
Bize taş atıp ürenler

Bir keleşde uşak olusun
Çingeneye kuşak olsun
Malatya'ya eşek olsun
Bize taş atıp ürenler

İçi dışı soğuk olsun
Didilenmiş kavuk olsun
Eğri tavuk olsun
Bize taş atıp ürenler

Kilisede puta dönsün
Ters nallanmış ata dönsün
Uyuz olmuş ite dönsün
Bize taş atıp ürenler

Teslim Abdal der onmasın
Dünyada murat almasın
Ahrette iman bulmasın
Bize taş atıp ürenler

UZAKTA ÇAĞLAYAN SEL BANA NEYLER

Dört duvar içinde olsa mekânım
Taşrasından esen yol bana neyler
Yanımdaki sudan korku çekerim
Uzakta çağlayan sel bana neyler

Mekânım balçıktır üstadım Ali
Muhammed nesline demiştim belî
Çekerim gayreti sürelim yolu
Ben Hak'tan korkarım el bana neyler

Dünyada gerçekler katara uydu
Ak ile muhabbet ikrarın bendi
Pirimden almışım hayır gülbengi
Harâmili olan bel bana neyler

Teslim Abdal eydür gözler kanlı yaş
Aradım bulamadım bir sevdasız baş
Herkesin ameli kendine yoldaş
Haramzade olan kul bana neyler

GAFİL DURMA ŞAŞKIN BİR GÜN ÖLÜRSÜN

Gafil durma şaşkın bir gün ölürsün
Dünya sana bâki değil ne fayda
Ettiğin işlere pişman olursun
Pişmanlığın ele girmez ne fayda

Bir gün seni iletirler evinden
Hakk'ın kelâmını kesme dilinden
Kurtulmazsın Azrail'in elinden
Türlü türlü yolun olsa ne fayda

Söylersin de sen sözünden şaşmazsın
Helâlını haramından seçmezsin
Kurtulmazsın Azrail'in elinden
Türlü türlü yolun olsa ne fayda

Söylersin de sen sözünden şaşmazsın
Helâlını haramından seçmezsin
Kepeğin tükenir su da içmezsin
Hep deryalar senin olsa ne fayda

Teslim Abdal eydür çöksem otursam
Cümle varlığımı ele getürsem
Şu yalan dünyayı zapta getürsem
Hep dünyalar senin olsa ne fayda

SÜREN ERENLER SÜREĞİ

Süren erenler süreği
Süre gelmiş süre gider
Münkir cehennem direği
Dura gelmiş, dura gider

Uyma münkirin gücüne
Taşı dokunur kıçına
Münkir cehennem içine
Gire gelmiş gire gider

Bir gerçeğe indir başı
Durmaz akar gözüm yaşı
Yezid'in eline taşı
Vura gelmiş vura gider

Teslim Abdal çün basılmaz
Hakkı bâtıla batırmaz
İt ürür kervan kesilmez
Üre gelmiş üre gider

KABİL DEĞİL ÂDEM ETİ YEMESİ

Kabil değil âdem eti yemesi
Mevlâ'm bize izin verdi ye deyü
Ya n'olur Hak için olan emekler
Dinlen görün devletliler ne deyü

Hoyrada sırrını verip bildirme
Yoldaş olup imanını çaldırma
Elin ile komadığın kaldırma
Bol değildir var yerine ko deyü

İhlâs tutup Hak kapısın açmazsa
Şu dünyanın lezzetinden geçmezse
Yahşiyi yamanı bunda seçmezse
Kovarlar o canı cemden ho deyü

Bakınıp dört yanını göremez
Emek çekip yıktığını öremez
Kendi günahını ele vermez
Elinkine gülbank çeker hû deyü

Beytullah kıblemiz ona bakardı
Hırsa gelip cahilleri kakardı
Bildiği yok yanlış dua okurdu
Gidi kâfir dönmüş bize ne deyü

Teslim Abdal der ki erebilirsen
Eğmeyip doğruyu diyebilirsen
Kendi cesedini yuyabilirsen
Sonra gel de mürdeleri yu deyü

HASAN HÜSEYİN AŞKINA

Bir dilek dilerim senden
Hasan Hüseyin aşkına
Canımızı kurban verdik
Hasan Hüseyin aşkına

Hakk'a verdim cümle varım
Dergahına yüzüm sürdüm
Canımı termcemen kıldım
Hasan Hüseyin aşkına

Fehmettik didarımızı
Yüzdürelim derimizi
Kurban verdik serimiz
Hasan Hüseyin aşkına

Gerçekler kalbini güder
Nefsini dinleyen murdar
Verdiği zay'a mı gider
Hasan Hüseyin aşkına

Teslim Abdal eydür doyur
Seç özünü baldan ayır
Çıplak giydir bir aç doyur
Hasan Hüseyin aşkına

EVLİYAYA MUHİP OLAYIM DERSEN

Evliyaya muhip olayım dersen
Zarafet söyleyip gülmeden sakın
Âhirette iman bulayım dersen
İtikatsıza yâr olmadan sakın

Sâile hamail edip sorarsın
Kırkların gittiği izi sürersen
Muhammed Ali'nin yolun gidersen
Habis-i dünyaya gelmeden sakın

Tanrı takdirinde olursan sultan
Küfr içinde gezme çıkmazsın dilden
Hakk'a doğru gider bir çeştek koldan
Seçilip geriye kalmadan sakın

Murdar olup murdar ölmeyim dersen
Özümü zulmete salmayım dersen
Rahmetten geriye kalmayın dersen
Dünyaya meyllini vermeden sakın

Teslim Abdal eydür eyleme güman
Âhrette pişman olursan heman
Dünyadan ahrete gittiğin zaman
Dört ayaklı olup gelmeden sakın

HERKESİN NEFSİDİR KENDİNE DÜŞMAN

Herkesin nefsidir kendine düşman
Senin de var ise andan hazer ol
Ömrün âhirinde olursun pişman
Doğru gez imandan dinden hazer ol

Cellat gelir alıcıdır canını
Harap eder yağmalar dükkanını
Çevirip cin ile çevre yanını
Girip tünediğin handan hazer ol

Gezme şunda hoyrat bed nefesi tok
Kul olana Hakk'ın rahmeti çok
Elin ettiğinden sana bir şey yok
Senin ettiklerin kandan hazer ol

Geçer olamazsan umman boylama
Nefsine uyup da yalan söyleme
Ellerin aybını taan eyleme
Sana derim sana senden hazer ol

Teslim Abdal der ki sonu fıraktır
Azığı çok alın menzil ıraktır
Karıncalar kurtlar yese gerektir
Âhiri tengine candan hazer ol

TU YÜZÜNE LÂNET ŞANINA YEZİD

Bu dünyadan o dünyaya girerken
Tu yüzüne lânet şanına Yezid
Hak evini yıkıp harab edersin
Tu yüzüne lânet şanına Yezid

Kara köpek gibi kuyruk vurursun
Gelene geçene hav der ürürsün
İl sana güler sen kime gülersin
Tu yüzüne lânet şanına Yezid

Teslim Abdal eydür ihlâsın kaim
Gözümde okum yok vurup yıkayım
Yetmiş iki milleti canıma sokayım
Tu yüzüne lânet şanına Yezid

BİR OLUP BİRLİĞE YETEN AĞLAR MI

Tâ ezelden yârin yüzüne bakıp
Cemâli didarı gören ağlar mı
Yetişip bir mürşit eteğin tutup
Özünden benliği ıran ağlar mı

Ali'ye Muhammed geldi burhana
Hadice Fâtıma o ehl-i can
Birleyip özünü ulu meydana
Anlayıp zatını bilen ağlar mı

Sahip- zaman yakın yola gelirse
Hasan'la Hüseyin'in hakkın alırsa
Erenler deminden her ne gelirse
Ere erip Hakk'ı gören ağlar mı

Zeynel'âbidin'in yüzünü görüp
Muhammed Bâkır'ın sırrına erip
Ca'fer-i Sâdık-ın dârına durup
Yola ikrârını veren ağlar mı

Mûsa-i Kazım'ın Tûr'una uçup
İmâm-ı Rızâ'nın yurduna göçüp
Küfür köprüsünden ileri geçip
İman deryasına dalan ağlar mı

Taki Naki'yi Askeri'yi bilen
Har Muhammed ile Mehdi'dir gelen
Her daim kırkların ceminde olan
Muhammed tadını duyan ağlar mı

Teslim Abdal daim yüksek uçar mı
Erenlere teslim olan kaçar mı
Dört kapudan kırk makamdan geçer mi
Bir olup birliğe yeten ağlar mı

GÖRDÜM BİR BEZİRGÂN YEMEN'DEN GELİR

Türlü kumaşlardan yükünü tutmuş
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir
Yüz atlı Hızrı kervanbaşı etmiş
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir

Doldurmuş dolusun sunuyor saki
Yüz bin haramiden hiç olmaz korku
İnci sadef lâl ü gevherdir yükü
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir

Üveys gibi Şad devesin yederim
Yüklettim kumaşı şara giderim
Müşteri bulursam pazar ederim
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir

Ehl-i irfan ol gel eyleme inkâr
Gerçek âşık isen gel yaramı var
Yüküm Lâl ü gevher Şah damgası var
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir

Teslim Abdal can emanet-i bari
Ateşten yiğindir sistemin nârı
Şah dükkânın açmış satar esrarı
Gördüm bir bezirgân Yemen'den gelir

GAYETTEN ALİ'Yİ SEVEYİM DERSEN

Gayetten Ali'yi seveyim dersen
İtikadın bütün değil neyliyim
Şahın yolların gözleyim dersen
Bir itikada bağlanmıyor neyleyim

Terceman alınıp lokma yenmiyor
Günahlar silinip derman olmuyor
Anın için nefes yerin bulmuyor
Söz çok amma söylenmiyor neyleyim

Hak edip lokmayı yiyemiyorlar
Günahlıya günahlı diyemiyorlar
Yuycular meyit yuyamıyorlar
Söylense de dinlenmiyor neyleyim

Şap ile şekeri seçemiyorlar
Halk deyip de halktan geçemiyorlar
Gayret edip müşkül seçemiyorlar
Şimdi haber anlamıyor neyleyim

Teslim Abdal eydür özün yoklamaz
Kulum der de beresini beklemez
Ben tâlibim der de nefis haklamaz
İşin haktan sağlanmıyor neyleyim

KAPILARIN HANGİSİNE GİRDİN SEN

Yüzyıllık yoldan aşıp gelen sofu
Dört kapının hangisine girdin sen
Düz ovada kimseye yol vermezken
Yokuşu görünce niye durdun sen

Mollayım dersin okur yazmayınca
Deryadan çıkan suyu yüzmeyince
İki canı bir sohbete düzmeyince
Batmak gerek o deryaya girdin sen

Mollayım dersin yazdığn okunmaz
Gerçek olanın kara yüzü olmaz
Mümin olanın da çiğ sözü olmaz
Hocan kimdir kimden dersin aldın sen

Hiç mi sormadın evliyalar yolunu
Birine arzetmedin mi halini
Sorabildin musahibin malını
Eyi idi niçün kelbe verdin sen

Musahipsiz yedi adım varılmaz
İrfan olmayınca ağu yudulmaz
Yularsız deve katara gelmez
Hakkın bir ikrarın kime verdin sen

Teslim Abdal nasıl olsa geçinir
Sağlam çürük sohbetlerde seçilir
Kapı bir sağdan bir soldan açılır
Kapıların hangisine girdin sen

GEDA MUSLİ

XVII. yüzyıl ozanlarındandır.

Evliya Çelebi Seyahatname'sinde IV. Murat dönemi ozanları arasında Geda Musli'ye sayar.

Yeniçeridir, 1609'larda Cezayir'de yaşamıştır.

Deyişlerinde Bektaşî yoluna derinden bağlılığı görülür.

DAĞLAR

Bahar eyyamı erdi de
Şadoluben güldü dağlar
Şirine gönül verdi de
Ferhat seni deldi dağlar

Üstümüzde yüce gani
Daima zikreyle anı
Ziyaret etmeğe seni
Koç yiğitler geldi dağlar

Hiç yoktur aklım başımda
Dilber hayali düşümde
Sevgili yârım peşimde
Bana mekân oldu dağlar

Farketmez çok ile azı
Bozulmaz yazılan yazı
Arayup sende Ayvazı
Şol Köroğlu buldu dağlar

Kul Musli der yarim küsdü
Badu saba gibi esdi
Gör eyyâmı kadem bastı
Gör nice ıssız kaldı dağlar

MURAT BİZİM, İSTEK BİZİM HÂL BİZİM

Şol fenâ mülkünün vefası yoktur
Konan göçtü nöbet bizim yol bizim
Belâsı kazası mihneti çoktur
Murat bizim, istek bizim hâl bizim

Muhammmed dininin yoktur şeriki
Olun âlemlerin mülkü maliki
Tarikımız Hacı Bektaş tariki
Hırka bizim nemet bizim şal bizim

Din Muhammed dini girdik gireriz
Tarikatte ikrarımız güderiz
Katarımız Hakka doğru yederiz
Katar bizim yeden bizim mal bizim

Biz daneyiz dane gibi biteriz
Tedbil olub aslımaza yeteriz
Aşk ehliyiz gülistanda öteriz
Bülbül bizim gülzar bizim gül bizim

Geda Musli aydur niçin ölürüz
Evvel âhır aslın böyle biliriz
Biz göçeriz gâh bu mülke geliriz
Meyyit bizim, götüren bizim sal bizim

ERENLER SERVERİ OL SIRRIM ALİ

Erenler serveri ol sırrım Ali
Serçeşme olmuştur Urûmeline
Ağaçtan Zülfikar ol gerçek veli
Evvel tekbir aldık Pirin beline

Abdal Musa Sultan Şah himmet kıldı
Dayandı kılıcı Şah taşı böldü
Bütün Urûmeli İslâma geldi
Fetih surelerin almış eline

Kırklara azmeyledi Elmalı şehri
Boğazhisarında ol böldü nehri
Bol yerde küffara eyledi kahri
Ol dem kılıç aldı Pirim eline

Bilim Tanrıdağı Şahın otağı
Hısm-ı Şahtan kanlar kuşattı dağı
Gelibolu üstünde kuru dağı
Ol dem âşık oldu Şahın eline

Şahımın refiki gaziler, beyler
Hışmeder kuffara ciğerin dağlar
Gerçek âşıkların methini eyler
Ol dem âşık oldum Pirin yoluna

Pirim himmet ile sancak getirir
Kalenin temelin alt üst götürür
Tanrıdağ kurbünde çökmüş oturur
Meskenimdir deyu gelir yerine

Seyit Ali Sultan kırkların başı
Nevruz Beyleridir yârı yoldaşı
Görün Sarıkızda ol çaldı taşı
Ol dem kuvvet verildi Pirin koluna

Horasan mülkünden Hoy'dandır aslı
Şah İmam Hasandır Pirimin nesli
Mürşidine bendol ey *Geda Musli*
Kıyamette olsun eli eline

ABDAL

XVII yüzyıl ozanlarından olduğu tahmin ediliyor. Yaşamına ilişkin bilgilere sahip değiliz.

Deyişlerinde rahat bir söyleyiş görülür. Alevi Bektaşi inancını içtenlikle dile getirir.

GAZİ DEDİLER

Hakîkatin kilidini
Açana gazi dediler
Bu yolda can ile baştan
Geçene gazi dediler

Mürşid inanmaz yalana
Rızk ile mâle kalana
Dost meydânında ölene
Koçana gazi dediler

Gel gel rızk ile mâlinden
Nişan göster öz hâlinden
Aşk kadehin dost elinden
İçene gazi dediler

Al kırmızıyla donunu
Muhammed sakla dinini
İmâm yolunda kanını
Saçana gazi dediler

Bir haber diyeyim sana
İşit sözüm inan bana
Abdal eydür dosttan yana
Göçene gazi dediler

KANLI GÖNÜL ÖLDÜRENDİR

Bin bir kelâmın başında
Kanlı gönül öldürendir
Evliyânın nefesinde
Kanlı gönül öldürendir

Garibin gözü yaşlıdır
Âşıkın bağrı başlıdır
Âdem öldüren suçludur
Kanlı gönül öldürendir

Cahilin sözü ağudur
Gönül evini dağıdur
Hak Taalânın evidür
Kanlı gönül öldürendir

Başından gitmesün kada
Yatak bulmasın sinde de
O dünyada bu dünyada
Kanlı gönül öldürendir

Abdal der kendi hâlinde
Ne gelse söyler dilinde
Muhammmed Ali yolunda
Kanlı gönül öldürendir

YANA YANA GELMİYENİN

Yana yana gelmiyenin
Dost demek nesine gerek
Rümûzunu bilmiyenin
Dost demek nesine gerek

Gerçek ere yetmeyenin
Pir eteğin tutmayanın
İkrârını gütmeyenin
Dost demek nesine gerek

Sınığın alup satanın
Bire ikilik katanın
Oynayup ütemiyenin
Dost demek nesine gerek

Gönlünde kibir tutanın
Birliğe yetemiyenin
Seğirdüp yitemiyenin
Dost demek nesine gerek

Abdal der akamayanın
Sefillik çekemiyenin
Yıktığın yapamıyanın
Dost demek nesine gerek

MUHYİ

(Ölümü 1611) Asıl adı Bezcizade Muhyiddin'dir. Melamilerin Hamvazi kolundandır.

Osmanlı yönetimi batıni anlayışına sahip Hamzavileri sapkınlıkla suçlayarak onlara karşı bir kovuşturma başlatmış, rehberleri Hamza Bali ve bir kısmı müridini katletmiştir.

Bu Hamzavi kol giderek Bektaşilik içinde erimiştir. Söylentiye göre Hamzaviler zincirlenerek ölüme götürülürken hep bir ağızdan Muhyi'nin "Zahid bizi ta'neyleme" sözleriyle başlayan deyişine okumuşlardır.

ZÂHİD BİZİ TA'NEYLEME

Zâhid bizi ta'neyleme
Hak ismin okur dilimiz
Sakın efsâne söyleme
Hazret'e varır yolumuz

Sayılmayız parmağ ile
Tükenmeyiz kırmağ ile
Taşramızdan sormağ ile
Kimse bilmez ahvâlimiz

Erenler yolun güderiz
Çekilip Hakk'a gideriz
Gazâ-yı ekber ederiz
İmâm Ali'dir ulumuz

Erenlerin çoktur yolu
Cümlesine dedik belî
Gören bizi sanır deli
Usludan yeğdir delimiz

Tevhîd eden deli olmaz
Allah deyen mahrum kalmaz
Her seher açılır solmaz
Bahâra erer gülümüz

Muhyî sana olan himmet
Âşık isen cana minnet
Elif Allah mim Muhammed
Kisvemizdedir dalımız

SEYYİD NİZAMOĞLU

(Ölümü 1602) Seyyid Nizamoğlu İmam Hüseyin'in oğlu İmam Zeynel Abidin'in soyundandır. Deyişlerinde Seyfullah adını da kullanır.

Halvetiye'nin Sinaniye kolunu kuran Ozan Ümmi Sinan'dan el almıştır. Deyişlerindeki Ehlibeyt sevgisi ve vahdet inancındaki ileri görüşü nedeniyle Bektaşiler onu kendilerinden sayarlar.

BU AŞK BİR BAHR-I UMMAN'DIR

Bu aşk bir bahr-ı umman'dır
Buna hadd-ü kenâr olmaz
Delîlim sır-ı Kur'andır
Bunu bilende âr olmaz

Süregeldim ezeliden
Pîrim Muhammed Ali'den
Şarâb-ı lâ yezâlîden
İçenlere humâr olmaz

Eğer âşık isen yâre
Sakın aldanma ağyâre
Düş İbrahim gibi nâre
Bu gülşende yanar olmaz

Kıyamazsan baş-u cana
Irak dur girme meydana
Bu meydanda nice başlar
Kesilir hiç sorar olmaz

Bak şu Mansûr'un işine
Halkı üşürmüş başına
Ene'l-Hakk'ın ferâşına
Düşenlere tımar olmaz

Hak ile Hak olanlara
Kendi nefsin bilenlere
Ölmeden ön ölenlere
Kan bahası dînâr olmaz

Seyfullah sözünde mesttir
Pîrinde aldığı desttir
"Dîvânerâ kalem nist"dịr
Ne söylerse kınar olmaz

DOSTLAR BİLİN ŞİMDİDEN GERİ

Dostlar bilin şimdiden geri nâm-u nisan olmaz bana
Ben dost havasına düştüm belli beyan olmaz bana

Hakk'ın tecellisi yetti cismin toprağın tozuttu
Hep benliğim benden gitti yadlı yaman olmaz bana

Ne canım kaldı ne tenim ne oyum derim ne benim
Ben beni bilmezem kemim ad ile san olmaz bana

Nazar eylen bana n'oldum ölümü yok dirlik buldum
Soru hisap hep ben oldum sırat mîzan olmaz bana

Acayip devrana erdim lâ'sı yok illâ'dır virdim
Men Mevla'm dîdârın gördüm özge seyran olmaz bana

Çünki ben yâr il yârım Mansûr olduk dikin dârım
Nesîmî'yem yüzün derim assı ziyan olmaz bana

Gördüm Seyyid Seyfullâh'ı kendine bulmuş Allah'ı
Ben dostu gördüm billâhi şekk-ü güman olmaz bana

HER YOL ERKÂN ERENLERİ

Her yol erkân erenleri sizin olsun bu yol erkân
Ben bir acep derde düştüm bulunmaya gibi derman

Dostun tecellîsi yetti hep gönül mülkünü tattı
Benden benliğim mahvetti ne eşkâl kaldı ne elvan

Her bir kılım bir göz oldu içim dışım hep yüz oldu
Âlem cümle düpdüz oldu ne yadlı kaldı ne yaman

Bütün dünya tenim oldu sekiz cennet canım oldu
Ben sırrın benim oldu gizli sırlar oldu ıyan

Dost bana sundu bir dolu içtim onu oldum deli
Kimsenin değilim kulu şimdi sultan oldum sultan

Beni bulmak isteyenler sizi duymak isteyenler
Kendi şehrinizde yokan gönüllerdir bana mekân

Seyid Nezâmoğlu dedem gören beni sanır âdem
Yüzbin türlü hırkası var geh bundan bakar geh andan

BEN EZELDEN DOST YÜZÜNÜ

Ben ezelden dost yüzünü
Gördüm de geldim bu ile
Âdem'le cennet zevklerin
Sürdüm de geldim bu ile

Münâfıklar gelmez yola
Kâfirlere mihnet gele
Nuh kavmini cümle sele
Verdim de geldim bu ile

Kalmazam can ile başa
Dosttan dönmek yoktur hâşâ
İbrâhim ile ateşe
Girdim de geldim bu ile

Mûsâ ile çıktım Tûr'a
Gözlerim Hak yüzün göre
Tecellî olunan nûra
Erdim de geldim bu ile

Âşık olan vere serin
Göre yarın Hak dîdârın
Dâvud'la Câlut askerin
Kırdım da geldim bu ile

Meşhur olmuştur illerde
Söylenen cümle dillerde
Süleyman tahtın yellerde
Kurdum da geldim bu ile

Eyyûb ile düştüm derde
Nice yıllar âh-u zarda
Hep gövdemin etin kurda
Verdim de geldim bu ile

Zekeriya'yla ağaca
Girdim gizlendim ey hoca
Destere ile biçince
Durdum da geldim bu ile

Yakub'la başladım zâra
Gözümde ak oldu kara
Yüreğimi yüzbin pâre
Yardım da geldim bu ile

Âhır budur benim sözüm
Muhammed'dir iki gözüm
Ayağı tozuna yüzüm
Sürdüm de geldim bu ile

Tanrı arslanı Veli'yle
Bir kez yetiştim eliyle
Hayber kal'asın Ali'yle
Kırdım da geldim bu ile

Seyyid Seyfullah adını
Komuştur koyan bu dîni
Yerin göğün bünyâdın
Urdum da geldim bu ile

BİZ BU DÜNYADA

Biz bu dünyada bir kuşuz
Her yana uçup gezeriz
Hakk'ın ni'metlerin yeyip
Suların içip gezeriz

Yolumuz üstünde bizim
Ecel derler bir tuzak var
Hiç ondan korkumuz yoktur
Kanatlar açıp gezeriz

Ön son yollarımız uğrar
Ol tuzağa bir gün bizim
Kurtulmağa derman yoktur
Yok yere kaçıp gezeriz

Üstümüzde avcı durmuş
Boğazlamak ister bizi
Yüzbin türlü fikirleri
Biz kesip biçip gezeriz

Seyyid Nizamoğlu eken
Bunda anda biçer derler
Gözümden kanlı yaşları
Anınçün saçıp gezeriz

SENDEN MİDİR BENDEN MİDİR

Yandıklarım şam-u şeker senden midir benden midir
Başımdaki aşktan eser senden midir benden midir

Terkettiğim can-ü teni yok eylediğim ben beni
Her gördüğüm sanmak seni senden midir benden midir

Bağrımdaki başım benim gözümdeki yaşım benim
Ah oldu yoldaşım benim senden midir benden midir

Nalanım erdi göklere düşmeli oldum dağlara
Eriştiğim bu çağlara senden midir benden midir

Seyyid Nizamoğlu sana benliksiz al senden yana
Sen ben sözü bilmem bana senden midir benden midir

KUL BUDALA

XVII. yüzyıl ozanlarındandır. Yaşamına ilişkin bilgi yoktur. Deyişlerinde işlediği konular çok yönlüdür.

YOK İSE KALBİNDE MUHABBET SEVİ

Yok ise kalbinde muhabbet sevi
Yıkıktır kalbinde Allahın evi
Özünden haberi olmayan devi
Salıver yabana yorulsun gitsin

Yalınız kafeste sakla bir kuşu
Kiminle söyleşir olmasa eşi
Günahın meydana koymayan kişi
Yüzünü eğsin de ayrılsın gitsin

Canını cellâda teslim etmeyen
Rehberin gittiği yola gitmeyen
Mürşidinin buyruğunu tutmayan
Çürüktür yuları kırılsın gitsin

Budala'm kudret elindedir elim
Hakk'a ayan kudret elindedir elim
Biz olalım mazlum onlar zalim
Ali divanından sürülsün gitsin

MUHAMMED ALİYE SELÂM GÖNDERDİ

Muhammed Aliye selâm gönderdi
Oturduğu postu pâketsin dedi
Miraçtan indikte yine söyledi
Yediği lokmayı haketsin dedi

Çalış oturduğun meydanı arıt
Doğru sür yolunu erkânı yürüt
Kimi talib olmuş kimisi mürit
Birin ötekine katetsin dedi

Ayrılmam Kırklardan düz ovası var
Anların üstümüzde duası var
Kırk katar devde bir mayası var
Onu da ileri çaketsin dedi

Kurkbanlık koyunu sürüden seçme
Aç otur haricin südünü içme
Bozuk bir köprüye uğrayıp geçme
Bozuksa temeli yoketsin dedi

Talib olan rehberine gitmezse
Mürşidinin buyruğunu tutmazsa
Varıp Hak cem'ine meyil katmazsa
Yükü saman yüke çöketsin dedi

Kul Budal'ım Cehennemin ateşi
Rehbere bağlıdır tâlibin başı
Hile ile yola gitse bir kişi
Onu Cehenneme tıketsin dedi

HAK NEFESİN İNKÂR EYLİYEN TÂLİB

Hak nefesin inkâr eyliyen tâlib
İblistir bu cemden sürülsün gitsin
Hakkın divanda yüzü karadır
Esfeldir defteri dürülsün gitsin

Yok ise kalbinde muhabbet sevi
Yıkıktır kalbinde tanrının evi
Özünden haberi olmayan devi
Salıver yabana yorulsun gitsin

Yalnız kafeste sakla bir kuşu
Kiminle söyleşir olmazsa eşi
Günahın meydana koymayan kişi
Yüzünü eğsin de ırılsın gitsin

Canını cellâda teslim etmeyen
Rehberin gittiği yola gitmeyen
Mürşidinin buyruğunu tutmayan
Çürüktür yuları kırılsın gitsin

Budal'ın kudretin elidir elim
Hakka ayan oladu bütün ahvalim
Biz olalım mazlum onlar da zalim
Ali divanına sürülsün gitsin

BÜLBÜL OLDUM GÜLİSTANDA ŞAKIRIM

Bülbül oldum gûlistanda şakırım
Gül dalında biten gül neme yetmez
Süleymanım kuş dilinden okurum
Bana talim olan dil neme yetmez

Aşk kitabın açtım okur yazarım
Hak'ka doğru açılmıştır nazarım
Neme gerek dağı taşı gezerim
Şol pirime giden yol neme yetmez

Derviş oldum pir eteğin tutarım
Hakk'a doğru çekilmiştir katarım
Baykuş gibi garib garib öterim
Issız viranede çöl neme yetmez

Şu dünyanın olacağı malûmdur
Bu ilmin aslına eren âlimdir
Az yaşa çok yaşa sonu ölümdür
Eski hırka ile şal neme yetmez

Budal'ın sırrına kimseler ermez
Gönül malını ardına komaz
Kişi kısmetinden ziyade yemez
Bana kısmet olan mal neme yetmez

KUL NESİMİ

XVII. yüzyıl ozanlarındandır. Kimliği hakkında bilgiler kuşkuludur. Sık sık Seyyid Nesimi ile karıştırılmaktadır. Cahit Öztelli, Kul Nesiminin soyunun Said Emre'ye dayandığı ve XVII. yüzyılda yaşadığı, İran şahlarının Anadoludaki siyasi çalışmalarına katıldığı görüşündedir.

Abdulbaki Gölpınarlı ise Nesimi ile Kul Nesimi 'nin aynı kişi olduğu düşüncesindedir.

Aynı deyişler kimi zaman Nesimi, kimi zaman Kul Nesimi adıyla kaydadilmektedir. Hangi deyişin kime ait olduğunu belirlemek pek kolay gözükmektedir.

ATEŞİ AŞKA

Gel gel yanalım
Ateşi aşka
Sûle verelim
Ateşi aşka

Ey padişahım
Affet günahım
Yanmaktır kârım
Ateşi aşka

Evvel aldandım
Pek kolay sandım
Kat be kat yandım
Ateşi aşka

Narım yetirdim
Dosta getirdim
Geçtim oturdum
Ateşi aşka

Varın verenler
Dosta gidenler
Yandım erenler
Ateşi aşka

Aşk ehli ölmez
Yerde çürümez
Yanmayan bilmez
Ateşi aşka

Seyyit Nesimi
Terk etti resmi
Yandırdı cismi
Ateşi aşka

GELSİN BİR HOŞÇA YANALIM

Şem'e düşen pervaneler
Gelsin bir hoşça yanalım
Aşka düşen divâneler
Gelsin bir hoşça yanalım

Yanmaktır bizim kârımız
Harcedelim hep varımız
Pervâneler yâranımız
Gelsin bir hoşça yanalım

Varın söylen şol bülbüle
Neden aşık olmuş güle
Ermek istersen ol Kül'e
Gelsin bir hoş yanalım

Bülbül yuvan yıkıldı mı
Yavrun yere döküldü mü
Ölüm sana dokundu mu
Gelsin bir hoşça yanalım

Nesimi döğünsün taşlar
Akıtalım gözden yaşlar
Hak tariktir hey kardaşlar
Gelsin bir hoşça yanalım

GÜLDÜR GÜL

Bugün ben pirime vardım
Pirin cemali güldür gül
Oturmuş taht makamına
Taht-ı revanı güldür gül

Güldür terazi tutarlar
Gülü gül ile tartarlar
Gül alırlar gül satarlar
Çarşı pazarı güldür gül

Toprağı gül taşı gül
Kurusu gül yaşı gül
Has bahçenin içinde
Serv-i revani güldür gül

Gülden değirmeni döner
Anın ile gülü öğer
Akar arkı, çarkı döner
Bendi, pınarı güldür gül

Ak gül ile kırmızı gül
Çift yetişmiş bahçede
Bakışırlar hâre karşı
Hâri gül, ezhari güldür gül

Gel ha gel Seyyid Nesimi
Hak nefesi güldür gül
Şu öten garip bülbülün
Derd-ü figanı güldür gül

ERENLER ŞAHTAN GELİRLER

Erenler şahtan gelirler
Âli derler pirimize
Oniki İmam kullarıyız
Münkir ermez sırrımıza

Ateş yanıp kazan coşar
Dalga gelir boydan aşar
Şulesi âleme düşer
Bakın bizim nurumuza

Pirimiz kırklar yediler
Bu yolu onlar kodular
Bize böylece dediler
Kan kanasan sırrımıza

Baktık aslımız Âdem'dir
Kısmetim veren Huda'mdır
Halifeler piş-kademdir
Tac urdular serimize

Mürid mürşidine uydu
Erenler ma'nisin duydu
Münafıklar nice kıydı
Tığ çektiler pirimize

Nesimi sebakın pişir
Özüne muhabbet düşür
Bin bezirgan gevher taşır
Günden güne şarımıza

BENZEMEZ

Yaptığımız Kâbe'dir
Yıktığımız kilise
Şu bizim seyranımız
Bir seyrana benzemez

Süleymanlar içinde
Ali bir Süleyman'dır
Süleymanlar bildiler
Süleyman'a benzemez

Abdestimiz katlanmak
Namazımız sabretmek
Biz bir oruç tutarız
Ramazan'a benzemez

Kitabımızda kıl var
Dağlar kadar görünür
Biz bir Ayet okuruz
Bir Kur'an'a benzemez

Kul Nesim sen seni
Mana bilir söylersin
Biz bir deniz geçeriz
Bir ummana benzemez

BEN SANA KULLAR OLAYIM

Gel beni ağlatma şahım
Ben sana kullar olayım
Gel bana ceylân bakışlım
Ben sana kullar olayım

Bir gonca bülbülün idim
Geldim dalında ötmeye
Şanına ağlatma düşmez
Ben sana kullar olayım

Açtım zülfüm telinden
Zülüfün ucu Mah gibi
Kesip de yabana atma
Ben sana kullar olayım

Nesimi can nesimi
Derdime bir çâre kıl
Ezelden seni sevdim
Ben sana kullar olayım

SORMA BİRADER MEZHEBİMİZİ

Sorma be birader mezhebimizi
Biz mezheb bilmeyiz yolumuz vardır
Çağırma meclis-i riya'ya bizi
Biz şerbet içmeyiz, dolumuz vardır

Biz müftü bilmeyiz fetva bilmeyiz
Kîl-ü kal bilmeyiz ufta bilmeyiz
Hakikat bahsinde hata bilmeyiz
Şâh-ı merden gibi ulumuz vardır

Bizlerden bekleme zûhd-ü ibâdet
Tutmuşuz evvelden râh-i selâmet
Tevellâ olmaktır bize alâmet
Sanma ki sağımız solumuz vardır

Ey zahid surete tapma hakkı bul
Şâh-ı vilâyete olmuşuz hep kul
Hakikat şehrinden geçer bize yol
Başka şey bilmeyiz Ali'miz vardır

Nesimi esrarı faş etme sakın
Ne bilsin ham ervah likasın hakkın
Hakkı bilmeyene, hak olmaz yakın
Bizim hak katında elimiz vardır

YOK İKEN YER İLE GÖK

Yok iken yer ile gök, ben ezelden varidim
Geferin yek danesinden ileri bekar idim

Geferi su eyledim, tuttu cihanı ser be ser
Yeri göğü arşı kürsü yaradan seddar idim

Girdim Adem donuna kimse ne bilsin sırrım
Ben Beytullah içinde ta ezelden varidim

Gezmişidim ben, onsekizbin âlemi görmüş idim
Ol Dünya'nın altında, sac kızdıran ol nar idim

Ol yezidi mervaniler soydular benim postumu
Enel-Hak çağıran Mansur ilen berdar idim

Soydular postumu, gayip oldum ol zaman
Kimseler bu resmi bilmez, Hak ile sırdar idim

Ey Nesimi Hakkı Hak tanımışım bi güman
Çünkü o idi beni yaradan ona yaradan idim

MEYDANDA MEYDANDA

Canım erenlere kurban
Serim meydanda meydanda
İkrarım ezelden kadim
Canım meydanda meydanda

Yanarım yoktur dumanım
Gönlümde yoktur gümanım
Al malım bağışla canım
Varım meydanda meydanda

Kellem koltuğuma aldım
Kan ettim kapına geldim
Ettiğime pişman oldum
Dâr'ım meydanda meydanda

Münkir rakipten kaçın
Mümünim, hülle don biçin
Ben bülbülüm bir gül için
Zârım meydanda meydanda

Gerçek olan olur gani
Gani olan olur veli
Nesimi'yim yüzün beni
Derim meydanda meydanda

UYKUDAN UYANMIŞ ŞAHİN BAKIŞLIM

Uykudan uyanmış şahin bakışlım
Dedim sarhoş musun söyledi yok yok
Ak elleri elvan elvan kınalı
Dedim bayram mıdır söyledi yok yok

Dedim ne gülersin dedi nazımdır
Dedim kaşın mıdır dedi gözümdür
Dedim ay mı doğdu dedi yüzümdür
Dedim ver öpeyim söyledi yok yok

Dedim aydınlık var dedi aynımda
Dedim günahım çok dedi gönlümde
Dedim mehtap nedir koynumda
Dedim ki göreyim söyledi yok yok

Dedim vatanın mı dedi ilimdir
Dedim bülbül nedir dedi gülümdür
Dedim Nesimi şah dedi kulumdur
Dedim satar mısın söyledi yok yok*

(*) Bu şiir kimi yerlerde Emrah adına kayıtlıdır.

BİLMEZ

Can ile benim sevdiğimi cân dahi bilmez
Gönlüm dileğin dünyada cânân dahi bilmez

Ariflik ile beylik eden dervişi gör kim
Bu saltanatın kadrini sultân dahi bilmez

Çün kim dudağın mu'cizini bilmedi isâ
Zülfün sırrını Musi-i İmrân dahi bilmez

Aklın gemisin gark idegör Aşk denizine
Bû aşk denizin derkini Ummân dahi bilmez

Ey sâkii getür devr ayağın devr ile sun kim
Bû devr ayaği devrini devran dahi bilmez

Nûş eyle mey-i sâfı ki Sûfi'de safâ yok
Ef'al-i riyâsını çü şeytan dahi bilmez

Keşfeyle Nesimi sözünün ma'nisini bil
Bû Kuşdili'dir bûnu Süleymân dahi bilmez

DESTİMİZ

Çün vililer dâmenine erdi bizim destimiz
Hak bu kendi zâtımızdır ol bizim derdest'imiz

Terk-i tecridis bugün hayl-ü haşemden geçmişüz
Pâk Urum abdâlıyuz bir dostumuz bir dostumuz

Siz füyûz-u cübbeyi giydikte ey zâhit n'ola
Biz dahi altun yelekle zînet ettik üstümüz

Dünyeyi fâni bilüp ukbaya tedbil eyledik
Tâkim abdâl didiler bize bu cümle dostumuz.

Ey Nesîmî Hazret-i Haydar zamânından berü
Zülfekaar oldu havâriç boynuna tiğ destimiz

DEĞİL

Gel bu demi hoş görelim ol geçen dem dem değil
Her ki dem kadrini bilmez öyle bil âdam değil

Bir dem ol dem ki gözet çün dem gözedenler gibi
Ol geçen demden ne hâsıl ol sana hemdem değil

Bû dem ol demdir Muhammed seyr-i mi'râc eyledi
Gel ganimet gör du demi kim bu dem kem dem değil

Dünyeyi arka tutarsın mülk-ü mal-ü devlete
Bi-bakaa'dır bünyadı yok ol dahî muhkem değil.

Âbid-ü zâhid o kişi Şibli Z-ün-nü o kişi
Adı İbrahim çok amma neyleyim Edhem değil

Dünyenin yoktur vefâsı aline aldanma kim
Bir arûs-ü bivefâdır ahdine ahkem değil

Demi vardürür Nesimî figaan-ü derd ile
Nâlesi eflâke çıkmaz gözleri zemzem değil

HEY YAR HEY YAR

Sefer oldum ey nigarım
Gider oldum diyarından
Felek zul'medip ayırda
Beni gül yüzlü yarimden

Hey yar hey yar
Haydar Haydar

Ölem bir gün yatan bin yıl
Tenim turap olur bir gün
Gelir muhabbet kokusu
Yel estikçe gubarından

Hey yar hey yar
Haydar Haydar

Senin aşk-ı muhabbetin
Benim kalbimde muhkemdir
Dağılmış cümle azama
Çıkıp gitmez damarımdan

Hey yar hey yar
Haydar Haydar

Senin aşk-ı muhabbetin
Yakar beni derunumdan
Figanım arşa dayandı
Alem bezer ahı zarımdan

Hey yar hey yar
Haydar Haydar

Seyit Nesiminin ahı
Giden gelmiyor bir dahi
Medet ey hubların şahı
Mahrum etme didarından

Hey yar hey yar
Haydar Haydar*

(*) Malatya, Karacaköyü, İbrahim Çelik'ten derlenmiştir.

ALI YILDIRIM

1962 Sivas-Saraç doğumlu. A.Ü. Hukuk Fakültesi mezunu. Mayıs dergisini çıkardı (1986). ÇHD Genel Sekreterliği yaptı. Kitapları Kimliksiz Asi Çiçek (Akademi Kitapevi Başarı Ödülü, 1984), Belgelerle FKF./Dev-Genç II cilt, Ateşte Semaha Durmak, Bir Ayaklanmadır Gülüşün, Karacaoğlan Yaşamı Sanatı Şiirleri, Pir Sultan Abdal Yaşamı Sanatı Şiirleri, Başlangıcından Günümüze Alevi Bektaşi Deyişleri I cilt, Osmanlı Engizisyonu (Musa Anter ve Basın Şehitleri Araştırma İnceleme Birincilik Ödülü, 1996).

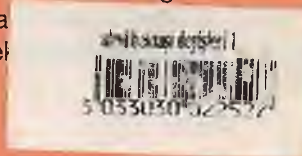
YÜZ OZAN BİN DEYİŞ

"Yunus Emre, Abdal Musa, Kaygusuz Abdal, Seyid Ali Sultan Hasan Dede, Hatayi, Hayreti, Balım Sultan, Fuzuli, Nesimi, Muhyiddin Abdal, Kalender Çelebi, Sersem Ali Dedebaba, Pir Sultan Abdal, Virani, Şahi, Seher Abdal, Fazlı,Yemini, Sadık Abdal, Kazak Abdal, Azmi, Kul Himmet, Kul Hüseyin, Dedemoğlu, Fakir Edna, Teslim Abdal, Geda Musli, Abdal, Muhyi, Seyit Nizamoğlu, Kul Budala"

"Alevi-Bektaşi deyişleri sözlü geleneğe yaslanan Alevi-Bektaşi erkanının son derece değerli materyalleridir. Bu deyişler bütün boyutlarıyla irdelenmeksizin Alevilik-Bektaşilik konusunda fikir yürütmek, düşünce öne sürmek yerinde bir tutum olmaz.

Alevi -Bektaşi deyişleri, Alevi-Bektaşi yaşantısını, inancını, felsefesini bize taşıyan eşsiz kaynaklar olarak değerlendirmek gerekir.

İleri estetik düzeyi, ya[...] dünyaya karşılık gelen gerçekci özü ile Alevi-Be[...] şiirler değil bir erkânın temel taşlarıdır."

ISBN:975-7059-05-6 (Tk. no)
975-7059-06-4